

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

SAARA KUITTINEN

USKONNON JA TURVALLISUUDEN SUHDE PRESIDENTTI BARACK OBAMAN
ULKOPOLIITTISISSA DISKURSSEISSA

Pro gradu -tutkielma
Kansainvälinen politiikka
Kevät 2015

KUITTINEN, SAARA: Uskonnon ja turvallisuuden suhde presidentti Barack Obaman ulkopoliittisissa diskursseissa

Pro gradu -tutkielma, 74s
Kansainvälisen politiikan opintosuunta
Toukokuu 2015

Pro gradu -tutkielmani käsittelee uskonnon ja turvallisuuden suhdetta Yhdysvaltain presidentti Barack Obaman ulkopoliitikassa. Kansainvälisen politiikan tieteenalalla uskonto on perinteisesti ollut marginaalissa, joskin syyskuun yhdestoista lisäsi kiinnostusta uskontoa kohtaan myös tutkimuksen parissa. Tällä hetkellä tieteenalalla vaikuttaakin olevan yksimielisyys siitä, että uskonnon tutkiminen on tärkeää, mutta teoreettinen keskustelu ja tutkimisen tavat ovat vielä jokseenkin vakiintumattomia. Pro gradu -tutkielmani tarjoaa yhden sovelluksen aiheesta.

Tutkielmassani keskityn uskonnon ja turvallisuuden rajapintoihin. Olen rajannut huomioni Obaman ulkopoliitiikkaan. Aineistoni koostuu Obaman puheista hänen kahden virkakautensa ajalta vuosilta 2009–2015. Lisäksi olen tarkastellut Obaman aikakaudella ilmestyneitä kansallisia turvallisuusstrategioita. Aineistoni pohjalta olen pyrkinyt erittelemään *millaiseksi uskonnon ja turvallisuuden suhde muotoutuu Obaman ulkopoliitiikkaan liittyvissä diskursseissa*.

Pohjaan analyysini diskursiiviseen turvallisuuskäsitykseen, jonka ytimessä on Kööpenhaminan koulukunnan näkemys turvallistamisesta, toisin sanoen turvallisuuden subjektiivisesta rakentumisesta. Hyödynnän myös ajatuksia ontologisesta turvallisuudesta, jossa toimijan identiteetti nähdään keskeisenä elementtinä turvallisuuskäsityksille. Lisäksi tuon esiin Carsten Bagge Laustsenin ja Ole Wæverin sekä Mona Kanwal Sheikhin ajatuksia uskonnon ja turvallisuuden yhteyksistä. Metodologisesti nojaan kriittisen diskurssianalyysin perusolettamuksiin, ja diskurssianalyysissäni hyödynnän Thierry Balzacqin määrittelemiä analyysitasoja. Balzacqin ajatuksiin nojautuen olen käynyt systemaattisesti läpi erittelemieni diskurssien toimijat, käytännöt ja kontekstin.

Tutkielmani johtopäätös on, että uskonnolla ja turvallisuudella on selvä yhteys Obaman ulkopoliitikassa. Uskonnon ja turvallisuuden suhteen voi määritellä olevan kaksijakoinen. Obaman mukaan uskonto itsessään on turvallisuuden lähde: se johdattaa ihmisiä, antaa elämälle suunnan, luo rauhaa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ihmisten välille. Toisaalta ihmiset voivat kuitenkin kohdella uskontoa väärin, josta aiheutuu turvallisuusongelmia niin yksittäisille ihmisille, uskonnoille kuin valtioillekin.

Analyysissäni tuon myös esiin, kuinka Obaman suhtautuminen uskonnon ja turvallisuuden suhteeseen on vahvasti sidoksissa Obaman omaan uskontokäsitykseen ja Yhdysvaltojen historialliseen kontekstiin uskonnonvapauteen ja hengellisyyteen pohjautuvana valtiona. Analyysini osoittaa myös sen, että turvallistamisen teoriaa voi soveltaa uskontoon liittyvien teemojenkin kohdalla. Uskontoon liittyvät uhkakuvat tulevat selkeästi esiin Obaman ulkopoliittisista diskursseista. Tämä kertoo myös turvallistamisen luonteesta: ovathan turvallisuuteen liittyvät toimijat ja kohteet aina riippuvaisia sosiaalisesta kontekstista ja vuorovaikutuksesta.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. USKONTO JA YHDYSVALLAT	4
2.1. USKONNON MONITAHOISUUS YHDYSVALLOISSA	4
2.2. USKONNONVAPAAUS YHDYSVALTOJEN VALTION PERUSTANA.....	5
2.3. "GOD BLESS AMERICA"?	7
2.4. KANSALAISUSKONTO	8
2.5. USKONTO JA YHDYSVALTAIN ULKOPOLITIIKKA	11
3. USKONTO KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN TIETEENALALLA	14
3.1. KOHTI TEOREETTISTA VIITEKEHYSTÄ	14
3.2. KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN TIETEENALAN SEKULAARI LUONNE.....	15
3.3. USKONNON UUSI TULEMINEN	17
4. TURVALLISUUS, TURVALLISTAMINEN JA USKONTO	21
4.1. TURVALLISUUDEN DISKURSIIVISUUS	21
4.2. USKONTO JA TURVALLISTAMINEN	25
4.3. TURVALLISUUS JA IDENTITEETTI.....	29
4.4. TURVALLISTAMINEN JA HALLINTA	30
5. TURVALLISTAMINEN JA DISKURSSIANALYYSI	32
5.1. TURVALLISTAMISEN PROSESSI: DISKURSSIT JA PUHEAKTITEORIA	32
5.2. TURVALLISTAMISEN TOIMIJAT.....	35
5.3. KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI JA BALZACQIN ANALYYSITASOT	37
6. ANALYYSI	40
6.1. AINEISTON ANALYYSI	40
6.2. PRESIDENTTI OBAMA JA USKONTO	41
6.3. UHKANA USKONNONVAPAUDEN PUUTTUMINEN	43
6.4. UHKANA USKONNON VÄÄRINKÄYTTÖ.....	48
6.5. UHKANA NARRATIIVI KULTTUURIEN KAMPPAILUSTA.....	54
6.6. USKONTOON LIITTYVIEN UHKIEN EKSISTENTIAALISUUS.....	60
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	63
LÄHTEET	68

1. JOHDANTO

Uskonnolla ja uskonnollisilla ilmiöillä on roolinsa kansainvälisissä suhteissa. Syyskuun yhdennentoista terrori-iskut tekivät uskonnon näkyväksi maailmanpolitiikan näyttämöllä, mutta uskonnolliset ilmiöt ovat aina liittyneet tavalla tai toisella kansainvälisen politiikan tapahtumiin. Viime aikoina suurta kansainvälistä huomiota ovat herättäneet muun muassa Sydneyn, Pariisin ja Kööpenhaminan uskonnollisesti motivoituneet terrori-iskut. Huomiota ja kauhua nostattaa myös islamin nimeen vannova terroristijärjestö Isis, joka on murhannut ja teloittanut ihmisiä näytöstyyliin. Islamin väkivaltaisuudesta käydään keskustelua, toisaalta puhutaan muslimien toiseuttamisesta (othering).¹ Julkisessa keskustelussa viitataan myös usein Samuel Huntingtonin lanseeraamaan kulttuurien kamppailu -narratiiviin. Joskin monenlaisia näkemyksiä tuntuu olevan siitä, mitkä ”sivilisaatiot” tai seikat itse asiassa ovat vastakkain: valtiot, uskontokunnat vai ideat?² Paljon puhutaan myös siitä, mikä uskonnon rooli poliittisten tekojen ja tapahtumien kulussa ylipäätään on.³ Luoko uskonto turvallisuutta vai turvattomuutta? Onko uskonnolla viime kädessä edes todellista vaikutusta ihmisten tekoihin vai onko taustalla muita intressejä ja vaikuttimia? Uskonto on siis ajankohtainen aihe kansainvälisissä suhteissa.

Tutkielmani kiinnittyy amerikkalaiseen kontekstiin, ja yhdysvaltalaisessa politiikassa uskonnon rooli onkin moninainen. Uskonnon ja valtion erottaminen on keskeinen osa Yhdysvaltojen syntyhistoriaa ja yhä edelleen olennainen osa kansallista identiteettiä.⁴ Samanaikaisesti amerikkalainen yhteiskunta ja kansa on yksi maailman uskonnollisimmista.⁵ Kristillisellä fundamentalismilla on myös nähty olevan osansa yhdysvaltalaisessa sisä- ja ulkopoliitikassa, erityisesti presidentti George W. Bushin aikakaudella.⁶ Presidentti Barack Obama on kuitenkin pyrkinyt luomaan itselleen erilaista imagoa, jossa korostuu kosmopoliittinen ymmärrys ja kunnioitus maailman eri uskontoja kohtaan.⁷ Obama on myös ylipäätään yrittänyt puhdistaa Yhdysvaltojen terrorisminvastaisen sodan myötä kärsinyttä mainetta. Yhdysvalloissa vallitsee kuitenkin edelleen myös syyskuun yhdennentoista synnyttämä kansallinen trauma ja pelko uskonnollisia, islamistisia ääriliikkeitä kohtaan.

---

¹ Ks. esim. Kirkpatrick 8.1.2015 ja Bazian 16.2.2015.

² Ks. esim. Schrad 22.9.2014 ja Shabi 18.2.2015.

³ Ks. esim. Duffy Toft 1.5.2010.

⁴ Gunn 2004, 11.

⁵ Berger 2008, 9–12.

⁶ Ks. esim. Esposito 2011.

⁷ Frank 2011, 621–622.

Kansainvälisen politiikan tieteenalalla uskonto on perinteisesti ollut marginaalissa, joskin syyskuun yhdestoista nosti kiinnostusta uskontoa kohtaan myös tutkimuksen parissa. Yhteiskuntatieteissä pitkään vaikuttanut modernisaation narratiivi, joka kumpusi valistuksen aatteista, vei eteenpäin ajatusta siitä, että teollistuminen ja kaupungistuminen tulisivat lopullisesti hävittämään uskonnon julkisesta elämästä, mutta lopulta myös yksityisen piiristä.⁸ Daniel Nexon argumentoi, että kansainvälisen politiikan tieteenala on kautta historiansa ollut vahvan sekularistisen taipumuksen (secularist bias) vallassa. Tähän sekularistiseen taipumukseen kuuluu materialismin korostus, valtiokeskeisyys sekä uskonnon ja politiikan yksiselitteinen erottaminen.⁹ Tällä hetkellä tieteenalalla vaikuttaa kuitenkin olevan yksimielisyys siitä, että uskonnon tutkiminen on tärkeää, mutta teoreettinen keskustelu ja tutkimisen tavat ovat vielä jokseenkin vakiintumattomia. Pro gradu -tutkielmani tarjoaa yhden sovellutuksen aiheesta. Tutkielman yhtenä tavoitteena onkin nostaa uskontoteemoja enemmän esille kansainvälisen politiikan tutkimuksessa.

Uskontoteemojen tutkimisessa olennaista on luonnollisesti uskonnon käsitteen määrittely. Uskonnon määrittelemiseen ei ole yksiselitteistä vastausta, niin laajasta ilmiöstä on kyse. Uskontotieteellisissä tutkimuksissa uskontoa määritellään yleisesti kolmen kategorian kautta: yliluonnollisena, pyhänä tai perimmäisenä huolenaiheena. Yliluonnollisen kautta analysoinnista voi käyttää esimerkkinä Rodney Starkin ja William S. Bainbridgen määritelmää: "Uskontoihin kuuluu jonkinlainen käsitys yliluonnollisesta olennosta, -maailmasta tai -voimasta ja käsitys siitä, että tämä yliluonnollinen on aktiivinen, että yliluonnollinen vaikuttaa tapahtumiin ja olosuhteisiin täällä maan päällä." Pyhän kautta määrittelystä esimerkkinä on Émile Durkheim: "Uskonto on pyhiä, toisin sanoen erityisiä ja kiellettyjä, asioita koskevien uskomusten ja tapojen solidaarinen järjestelmä – uskomusten ja tapojen, jotka yhdistävät kaikki niihin uskovat yhdeksi moraaliseksi yhdyskunnaksi, jota kutsutaan kirkoksi." Perimmäisenä huolenaiheena uskonnon näkee muun muassa Jacques Waardenburg: "Käsitlemme uskontoa orientoitumisena, ja uskontoja tietynlaisina orientoitumisjärjestelminä. Orientoitumisjärjestelmä tekee ihmiselle mahdolliseksi löytää tiensä elämässä ja maailmassa tietyn merkitystä antavan viitekehyksen puitteissa ja avulla, so. orientoitua."¹⁰

Tässä tutkielmassa ymmärretty uskontokäsitys muodostuu kaikkien edellä mainittujen kategorioiden pohjalta. Uskonnessa on oltava jokin yliluonnollinen elementti, uskonnon erottamiseksi muista ilmiöistä. Toisaalta uskontoon kuuluu pyhiä elementtejä, jonkin asian muotoutuessa muiden yläpuolelle. Uskontoon kuuluu useimmiten myös yhteisö, jolla on yhteinen tapa ja käsitys hyvästä

---

⁸ Fox & Sandler 2004, 78–81.

⁹ Nexon 2011, 143–145.

¹⁰ Ketola 1997, 26–29.

elämästä. Uskonto ilmiönä on varmastikin yhdistelmä näitä kaikkia, ja yksilöiden kohdalla painotuserot eri kategorioiden kohdalla luonnollisesti vaihtelevat.

Tutkielmassani keskityn uskonnon ja turvallisuuden rajapintoihin. Analysoin Yhdysvaltain presidentti Barack Obaman turvallisuuskäsitteitä peilaten niitä uskonnon viitekehykseen. Rajaan huomioni Obaman ulkopoliittikkaan. Aineistonani käytän Obaman puheita hänen kahden virkakautensa ajalta vuosilta 2009–2015. Lisäksi tarkastelen Obaman aikakaudella ilmestyneitä kansallisia turvallisuusstrategioita. Aineistoni pohjalta pyrin erittelemään *millaiseksi uskonnon ja turvallisuuden suhde muotoutuu Obaman ulkopoliittikkaan liittyvissä diskursseissa*. Obaman diskurssien tutkimisella on merkitystä: onhan Yhdysvallat edelleen monessa mielessä ainoa supervaltio, ja Yhdysvaltojen presidentin puheilla ja politiikkavalinnoilla on maailmanlaajuisia vaikutuksia.

Pohjaan analyysini diskursiiviseen turvallisuuskäsitykseen, jonka ytimessä on Kööpenhaminan koulukunnan näkemys turvallisesta: turvallisuuden subjektiivisesta rakentumisesta. Hyödynnän myös ajatuksia ontologisesta turvallisuudesta, jossa toimijan identiteetti nähdään keskeisenä elementtinä turvallisuuskäsityksille. Lisäksi tuon esiin Carsten Bagge Laustsenin & Ole Wæverin sekä Mona Kanwal Sheikhin ajatuksia uskonnon ja turvallisuuden yhteyksistä. Metodologisesti nojaan kriittisen diskurssianalyysin perusolettamuksiin, ja diskurssianalyysissäni hyödynnän Thierry Balzacqin määrittelemiä analyysitasoja. Balzacqin ajatuksiin nojautuen Obaman diskursseja analysoidessani käyn systemaattisesti läpi diskurssin toimijat, käytännöt ja kontekstin.

Perehdyn tutkielmassani ensiksi siihen, millainen asema uskonnolla on amerikkalaisessa yhteiskunnassa. Historiallisella ja sosiaalisella kontekstilla on merkitystä tämän päivän tapahtumiin, ja Obamankin diskurssit pohjautuvat vahvasti amerikkalaiseen perinteeseen. Teoriaosuudessa käsittelen uskonnon ja kansainvälisen politiikan suhdetta yleisemmällä tasolla, jonka jälkeen etenen uskonnon ja turvallisuuden tematiikkaan. Keskeisessä roolissa on Kööpenhaminan koulukunnan käsitys diskursiivisesta, laajemmasta turvallisuudesta, ja sitä kautta uskontoteemojen yhteys turvallisempaan. Teorian jälkeen käyn läpi työn metodologiset lähtökohdat, jonka jälkeen seuraa analyysiosio. Kaikki työssä esiintyvät käännökset ovat minun tekemiäni.

2. USKONTO JA YHDYSVALLAT

2.1. Uskonnon monitahoisuus Yhdysvalloissa

Uskonnon rooli amerikkalaisessa yhteiskunnassa on vähintäänkin monitahoinen. Uskonnolliset yhteisöt ja instituutiot on vahvasti erotettu valtiosta, ja ”kirkko–valtio-erottelua” pidetään valtion tunnusomaisena ja perimmäisenä lähtökohtana.¹¹ Kuitenkin Yhdysvaltoja voidaan samanaikaisesti pitää yhtenä maailman uskonnollisimmista maista. Yhdysvalloista löytyy lähes loputon määrä erilaisia elinvoimaisia uskontokuntia, jotka vetävät kannattajia puoleensa. Uskonnollisuus onkin sosiaalisesti arvostettua: amerikkalaisilla on tapana jopa liioitella uskonnollisuuttaan kyselytutkimuksissa.¹² Poliitiikan maailmassakin uskonto on vahvasti läsnä, perinteisesti uskontokunta on määrittänyt äänestystaipumuksia.¹³ Viitteitä uskonnosta löytyy myös valtion johdon tasolta: pyytäähän jokainen yhdysvaltalainen presidentti puheissaan aina ”siunausta Amerikalle”. Elshain huomauttaakin, että Yhdysvalloissa on mahdollista olla yhtä aikaa sekä uskovainen että kansalainen. ”Kirkko–valtio-jako” ei ole synonyymi uskonnon ja poliittisen erottamiselle vaan suhde on moninaisempi.¹⁴

Toisaalta samanaikaisesti Yhdysvallat on jokseenkin kahtiajakautunut. Karkeasti määritellen uskonnollisimmat amerikkalaiset asuvat sisäosissa maata, vähemmän uskonnollisten ihmisten kansoittaessa molempia rannikoita. Näiden ihmisryhmien välillä on myös monenlaisia muita eroja muun muassa koulutuksen, kulutusvalintojen ja poliittisten näkemysten välillä. Chuck Brodskyn kärjistävien laulunsanojen mukaan toinen puoli Amerikkaa pitää ”ankkojen katselemisesta ja syöttämisestä” samanaikaisesti kun toinen puoli pitää ”ankkojen ampumisesta ja syömisestä”. On puhuttu jopa Yhdysvaltojen sisäisestä ”kulttuurien sodasta” (culture war), jossa toiselle puolelle asettautuvat ”uskonnolliset perinteisten tapojen kannattajat” (religious traditionalists) ja toiselle puolelle ”liberaalit edistysmieliset” (liberal progressives). Kyseessä onkin moraalikäsitysten kamppailu: toinen puoli luottaa ulkopuoliseen, ylimaalliseen auktoriteettiin moraalinvalvojana, toisen puolen korostaessa rationalismin ja subjektiivisuuden merkitystä.¹⁵

Nämä jakolinjat seurailevat osittain myös puoluerajoja. Uskonnolliset perinteisten tapojen kannattajat äänestävät useimmin republikaaneja ja liberaalit demokraatteja. Jakolinja puolueiden välillä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki republikaanit olisivat kokonaisvaltaisesti uskonnollisia ja kaikki

---

¹¹ Davis 2004, 1.

¹² Berger ym. 2008, 9–12.

¹³ Green 2009, 210.

¹⁴ Elshain 2009, 41.

¹⁵ Cromartie 2009.

demokraatit täysin uskonnon hylänneitä ihmisiä. Skaala eri ihmisten uskontokäsitysten välillä on luonnollisesti suuri. Jakautuneisuudessa on joka tapauksessa perää: vuonna 2005 vain 29 % amerikkalaisista vastasi demokraattisen puolueen suhtautuvan myönteisesti uskontoon kun vastaavasti 55 % amerikkalaisista vastasi republikaanisen puolueen olevan uskontomyönteinen. Tämä onkin ollut demokraattisen puolueen ongelma: puolue näyttäytyy isolle osalle amerikkalaisista vastahakoiselta uskonnollisten arvojen kunnioittamisen suhteen samalla kun suurin osa amerikkalaisista näkee kuitenkin uskonnon positiivisessa valossa. Republikaanisen puolueen ongelmana on vastaavasti ollut leimautuminen paikoitellen ”ääriuskonnolliseksi”, mikä on karkottanut maltillisempia uskovia pois republikaanisen puolueen piiristä.¹⁶ Kummankin puolueen on siis otettava uskontonäkökannat huomioon menestyäkseen politiikan areenoilla.

Selvää onkin, että uskonto on Yhdysvaltain politiikassa monella tapaa läsnä, ja tässä luvussa pyrin selventämään tätä moninaisuutta. Käsittelen uskonnonvapautta Yhdysvaltain valtion perusperiaatteena, toisaalta käsittelen politiikan ja uskonnon yhteen linkittymistä sekä kansalaisuskontoa (civil religion). Lopuksi erittelen uskonnon ja amerikkalaisen ulkopoliitiikan suhdetta.

2.2. Uskonnonvapaus Yhdysvaltojen valtion perustana

Uskonnonvapautta pidetään usein Yhdysvaltojen valtion yhtenä kulmakivenä, erottamattomana osana sen perustamishistoriaa ja keskeisiä arvoja. Uskonnonvapauden periaate onkin kyseenalaistamattomassa asemassa molemmin puolin puoluekenttää.¹⁷ Uskonnonvapaus antaa kaikille samanlaisen oikeuden uskoa kuinka haluaa, ja harjoittaa uskontoaan valtion tai muiden kansalaisten siihen puuttumatta. Ajatus uskonnonvapaudesta lähti liikkeelle jo ennen Yhdysvaltojen itsenäistymistä käytännön tarpeesta: eurooppalaiset siirtokuntaisännät toivat mukanaan liian monta kirkkoa, jotta yksikään olisi ollut kyllin vahva nousemaan hallitsevaan rooliin. Sittemmin uskonnonvapaus nousi periaatteelliseen asemaan, ja se on kirjattu Yhdysvaltojen perustuslakiin. Uskonnonvapaudesta määrää perustuslain ensimmäisen osan kaksi klausuulia, jotka tunnetaan klausuulina järjestäytymisestä (establishment clause) ja klausuulina vapaudesta (freedom clause). Klausuuleissa sanotaan: ”Kongressi ei voi säätää lakia, joka tukisi uskonnollista järjestäytymistä tai kieltäisi uskonnon vapaan harjoittamisen”^{18, 19}

---

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Gunn 2004, 11.

¹⁸ ”Congress shall make no law respecting an establishment of religion or prohibiting the free exercise thereof”

¹⁹ Berger ym. 2008, 16, 28–29, 73–74.

Klausuulit eivät ole kuitenkaan aivan yksiselitteiset, sillä äärimmilleen vietyinä lauseilla on mahdollisuus estää toisen toteutuminen. Esimerkiksi sallimalla rajoittamaton uskonnonharjoitus julkisessa instituutiossa loukataan ennemmin tai myöhemmin järjestäytymisklausuulia. Luonnollisesti lauseiden tulkinnasta onkin noussut monia näkemyksiä ja ristiriitoja. Korkein oikeus ratkaisee klausuulien eroavista tulkinnoista nousseita oikeustapauksia, ja näin ollen se on viime kädessä taho, joka määrittää myös yleisesti ottaen tulkintaa uskonnonvapaudesta. Osittaisesta ristiriitaisuudestaan huolimatta klausuulien luoma uskonnonvapaus on aina ollut keskeisessä osassa amerikkalaisen itseymmärryksen muodostumisessa.²⁰

Huomionarvoista perustuslain klausuuleissa on se, että Yhdysvaltojen yhteiskunnan kulmakiveksi muodostuu vapaus *uskomiseen* eikä vapaus *uskomisesta*. Vapaudella uskomiseen selitetäänkin uskontojen elinvoimaisuutta Yhdysvalloissa. Yhdysvaltojen itsenäistyessä ja perustuslakia muodostettaessa ei ollut olemassa valtionkirkkoa (toisin kuin Euroopassa), joka olisi ottanut uskonnollisen ylivallan. Valtionkirkon sijaan erilaiset uskontokunnat nousivat huolehtimaan kansalaisten uskonnollisesta elämästä. Selviytyminen kovassa kilpailussa vaati uskontokunnilta niin rahallista kuin ajallistakin panostusta toimintaansa. Uskontokuntien välinen kilpailu seuraajista aiheutti luonnollisesti toisten uskontokuntien kasvamista ja toisten kuihtumista. Viime kädessä ”avoimet markkinat” ovat ajaneet uskontokunnat kehittymään ja pitämään uskonnollisen elämän vilkkaana ja elinvoimaisena Yhdysvalloissa.²¹ Valtion rooli on ollut jäädä taka-alalle, ja antaa tilaa uskontokuntien vapaalle toiminnalle.

Uskonnollinen suuntautuminen ei ole Yhdysvalloissa myöskään kiinnittynyt maantieteeseen, vaan eri uskontokunnat elävät rinnakkain. Samassa kaupungissa on usein nähtävissä vierä vieressä eri uskontokuntien kokoontumispaikkoja. Yhdysvalloissa uskontokunta määrittääkin pikemminkin ihmisen sosiaalista luokkaa. Uskonnolliset yhteisöt ovat osittain muotoutuneet ”kohderyhmän” mukaan. Uskontokuntia on niin perheille, sinkuille, vanhuksille tai vaikkapa aktivisteille. Lisäksi uskontokunta kertoo ihmisen taloudellisesta statuksesta: ei ole esimerkiksi ollenkaan tavatonta vaihtaa kirkkoa muuttuneen taloudellisen tilanteen mukaisesti.²²

Maahanmuutto on myös aina tuonut oman vaikutuksensa Yhdysvaltojen uskonnolliseen kenttään. Massamuuton ollessa käynnissä Euroopasta Yhdysvaltoihin katolinen kirkko otti huomaansa Irlannista ja Etelä-Euroopasta tulleet siirtolaiset. Luterilainen kirkko huolehti saksalaisista ja

---

²⁰ Berger ym. 2008, 16, 28–29, 73–74.

²¹ Emt, 28, 34–35.

²² Emt, 97–100.

skandinaaveista. Ortodoksinen kirkko ja juutalaiset synagogat keskittyivät erityisesti Itä-Euroopasta tulleisiin siirtolaisiin. Myös sittemmin tulleet siirtolaiset, esimerkiksi yhä enenevässä määrin Latinalaisesta Amerikasta tulevat siirtolaiset, ovat perustaneet ja löytäneet omat seurakuntansa. Onkin huomattu, että siirtolaisilla on taipumus nostaa uskonnollista aktiivisuuttaan kun he muuttavat Yhdysvaltoihin. Tätä selitetään siirtolaisten halulla löytää oma paikkansa yhteiskunnassa, jossa uskonnollisuus nähdään positiivisessa valossa: maahanmuuttajat haluavat sopeutua ”kirkossa käynti”-normiin.²³ Näin ollen uskontojen ja uskonnollisuuden vahva asema vahvistaa itsensä aina uudelleen.

2.3. ”God Bless America”?

Uskonnollisuus on siis vahvasti läsnä amerikkalaisessa yhteiskunnassa, vaikka uskonto ja valtio on erotettu toisistaan – tai pikemminkin juuri sen takia. Uskonnon ja valtionkaan erottaminen ei kuitenkaan ole täydellinen: tämä tulee selvästi esiin esimerkiksi siitä, kuinka uskonnollisilla ryhmillä on huomattava vaikutuksensa amerikkalaiseen politiikkaan. Demokraattisessa maassa, luonnollisesti, uskonnollisesti motivoituneilla henkilöillä ja lobbareilla on samanlainen oikeus osallistua poliittiseen keskusteluun. Uskonnollisesti motivoituneella lobbauksella onkin näkyvyyttä, toimiihan esimerkiksi Washingtonissa noin 130 ryhmää, joiden tavoitteena on edistää uskonnollisesti inspiroituneita näkökulmiaan.²⁴

Vaikka uskonnolliset argumentit ovat hyvin yleisiä amerikkalaisessa poliittisessä keskustelussa, lait eivät kuitenkaan voi edistää uskonnollisia tavoitteita *per se*. Derek Davis selittääkin amerikkalaista tilannetta uskonnon ja valtion *institutionaalisella* erottamisella. Perustuslaki vaatii, että uskonto ja valtio ovat instituutioina erotettuja toisistaan, eivätkä ne saa olla toiminnallisesti mitenkään liitettyinä toisiinsa. Kirkot tai muut uskonnolliset yhteisöt eivät saa julkista rahoitusta eivätkä ne maksa veroja. *Institutionaalinen* uskonto ei myöskään saa näkyä esimerkiksi julkisten koulujen opetuksessa. Yksittäiset lainsäätäjät tai virkamiehet sen sijaan voivat puhua uskonnostaan vapaasti ja kokea olevansa poliittisesta toiminnastaan vastuussa Jumalalle. Olipa näin tai ei, he ovat joka tapauksessa vastuussa kansalle. Ihanteena onkin, että kun kansa edustaa eri näkökantoja, myös lainsäädännön on oltava luonteeltaan uskonnollisesti neutraalia ja edistettävä yhteistä hyvää, eikä pelkästään niiden etua, jotka ovat olleet poliittisessa (uskonnollisesti värityneessä) keskustelussa mukana.²⁵

---

²³ Emt, 16, 106.

²⁴ Davis 2004, 5–12.

²⁵ Ibid.

Kuinka sitten maassa, jossa uskonto ja valtio on erotettu toisistaan ja uskonnonvapaus on kirjattu perustuslakiin, kansallisena mottona voi olla ”Luotamme Jumalaan” (”In God We Trust”)? Ja kuinka on mahdollista, että amerikkalaiset mainitsevat lippuvalassaan olevansa Jumalan alaisuudessa (”under God”) sekä viettävät kansallista rukouspäivää? Onkin huomattava, että uskonnonvapausklausuulit eivät kiellä yhteyttä uskonnon ja *kansakunnan* välillä. Vapausklausuuli pikemminkin olettaa uskonnonharjoituksen olevan osa yhteiskuntaelämää (”the free exercise of thereof”).²⁶

Vapausklausuuli myös määrittelee uskonnon luonteen – tai paremmin sanottuna jättää sen määrittelemättä puhuen yleisesti uskonnosta eikä tietystä uskontokunnasta. Paradoksaalisesti juuri uskonnon ja valtion *institutionaalinen* erottaminen tekee mahdolliseksi yleisen uskonnollisuuden ja kansallisen identiteetin yhdistämisen.²⁷ Vapausklausuuli nimittäin nimensä mukaisesti ”vapauttaa” amerikkalaisen politiikan olemaan uskonnollisesti latautunutta, sillä klausuulilla on kielletty valtion osallistuminen teologiseen keskusteluun.²⁸ Näin ollen Yhdysvaltain perustuslain kannalta ei ole ollenkaan ristiriitaista, että maailman mahtavimman sekulaarin valtion presidentti toivoo ”Jumalan siunausta Amerikalle”. Presidentti Dwight D. Eisenhower onkin kiteyttänyt vastaavan idean sanoen: ”Hallinnossamme ei ole mitään järkeä, jos se ei perustu uskonnolliselle vakaumukselle – ja minä en välitä mikä se on”.²⁹³⁰

2.4. Kansalaisuskonto

Robert N. Bellah on määritellyt Eisenhowerinkin kuvaaman yleisluontoisen hengellisyyden kansalaisuskonnoksi (civil religion). Kansalaisuskonnon idean on alun perin määritellyt valistusfilosofi Jean-Jacques Rousseau, ja Bellah sovelsi termiä sittemmin amerikkalaiseen kontekstiin. Bellahin mukaan uskonnonvapaus erottaa vain kirkon ja valtion, ei sinänsä politiikkaa ja uskontoa. Uskonnonvapaus määrittää uskonnonharjoituksen ja henkilökohtaisen vakaumuksen yksityiseksi asiaksi, mutta samanaikaisesti on olemassa tiettyjä uskonnollisia elementtejä, jotka lähes kaikki amerikkalaiset jakavat. Nämä elementit ovat olleet keskeisiä Yhdysvaltojen perustamisesta lähtien, ja ovat edelleen olennainen osa Yhdysvaltojen instituutioita sekä kansallista identiteettiä.³¹

---

²⁶ Berger ym. 2008, 29.

²⁷ Ibid.

²⁸ Heclo 2009, 80.

²⁹ ”Our government makes no sense unless it is founded on a deeply held religious belief –and I don’t care what it is.”

³⁰ Berger ym. 2008, 29.

³¹ Bellah 1967.

Olennaisinta kansalaisuskonnossa on usko korkeampaan johdatukseen. Yhdysvaltojen perustajaisät (Founding Fathers) toivat Jumalan läsnäolon toistuvasti esiin puheenvuoroissaan, ja viitteitä Jumalaan löytyy myös heidän laatimistaan Yhdysvaltojen ensimmäisistä valtiollisista dokumenteista. Esimerkiksi itsenäisyysjulistuksesta löytyy kuuluisa lause, jonka mukaan ”kaikki ihmiset ovat saaneet Luojalta tiettyjä luovuttamattomia oikeuksia”³². Myös esimerkiksi ensimmäisen presidentin George Washingtonin virkaanastujaispuhe vuodelta 1789 tuo voimakkaasti esiin, kuinka ”Kaikkivaltias” (”Almighty Being”) ohjaa ihmisten ja myös Yhdysvaltojen toimintaa. Perustajaisien lausunnot ja heidän laatimat dokumentit ovatkin luoneet perustan amerikkalaiselle kansalaisuskonnolle, joka on säilynyt elinvoimaisena näihin päiviin saakka.³³

Kansalaisuskonnon suhteen on tärkeää huomata se, että vaikka suuri osa amerikkalaisista tunnustautuu kristityiksi (noin 71 % vuonna 2014), ja vaikka juutalais-kristillisen perinteen nähdään usein muodostavan amerikkalaisen yhteiskunnan arvopohjan, kansalaisuskonto ei suinkaan edusta kristinuskoa sinänsä.³⁴ Jeesusta, kristinuskon ydintä, ei mainita virallisissa dokumenteissa tai presidenttien virkaanastujaispuheissa. Sen sijaan puhutaan Jumalasta. Jumalasta, joka liitetään järjestykseen, lakiin ja oikeuteen. Jumala ei myöskään ainoastaan seuraa tapahtumia sivusta, vaan osallistuu aktiivisesti historiankulkuun. Selvää kuitenkin on, että kansalaisuskonto on saanut eetoksensa kristinuskon opinkappaleista, olivathan perustajaisätkin kristittyjä.³⁵ Kansalaisuskonnon jumalakäsitys pohjautuukin juutalais-kristilliseen näkemykseen monoteistisestä Jumalasta.³⁶ Näin ollen ateistien sekä monoteistisen käsityksen kieltävien amerikkalaisten voi olla hankalaa samaistua kansalaisuskonnon käsitykseen Jumalasta.

Jumaluskon lisäksi kansalaisuskonnon ytimessä on Yhdysvaltojen erikoislaatuinen rooli maailmassa. Ajatus amerikkalaisen kansakunnan pyhyydestä on keskeistä. Tietyt tapahtumat, mielikuvat ja tekstit mielletään pyhiksi, ja niitä ”palvotaan”. Näiden joukossa on muun muassa itsenäisyysjulistus sekä perustuslaki. Kansalaisuskonnon kehittymisen kannalta merkittävä historiallinen tapahtuma on sisällissota. Sisällissodassa kuolleet eivät kuolleet turhaan, vaan paremman maan puolesta. Sisällissodassa kuolleista tuli marttyyreja, joiden elämät uhrattiin yhteisen hyvän takia. Sisällissodan jälkeen perustettiin Arlingtonin kansallinen hautausmaa, josta on tullut eräänlainen kansalaisuskonnon ”temppeli”, paikka rukoilemiselle ja kansalaisuskonnon palvonnalle. Sisällissodan jälkeen aloitettu muistopäivän viettäminen sekä kiitospäivä, veteraanien päivä,

---

³² ”all men are endowed by their Creator with certain inalienable Rights”

³³ Bellah 1967.

³⁴ Pew Research Center 2015; Heclo 2009, 67; Wilcox & Jelen 2002.

³⁵ Bellah 1967.

³⁶ Berger ym. 2008, 29.

Lincolnin ja Washingtonin syntymäpäiväjuhlallisuuDET ovat tärkeitä kansalaisuskonnon ympärille kiinnittyviä rituaaleja.³⁷ Kansalaisuskonto toimii myös yhdistävänä tekijänä siirtolaisten muodostamassa maassa, jossa ihmiset seuraavat omia uskonnollisia perinteitä ja jumaliaan. Kansalaisuskonto tarjoaa yhteisen nimittäjän, jossa palvonnan kohteena on yhteinen Amerikka.³⁸ Yhdysvaltojen palvomiseen voivat helpommin yhtyä myös Jumalasta piittaamattomat kansalaiset.

Yhdysvaltalaisilla presidenteillä on keskeinen rooli kansalaisuskonnon ylläpitäjinä ja seremoniamestareina. Presidentin on kannustettava kansalaisuskontoon pohjaavaan patriotismiin omalla esimerkillään.³⁹ Jokaisen amerikkalaisen presidentin on myös tuotava selvästi esiin usko Jumalaan, muutoin seuraavissa vaaleissa pärjääminen voi olla jopa mahdotonta. Presidenttiehdokkaan uskonnollisuus on nimittäin ollut perinteisesti olennainen ominaisuus suurelle joukolle äänestäjiä presidenttiä valitessa. Uskontokunta ja Jumalan ”luonne” sen sijaan ovat yksityisasioita. Hartaiksikin kristityiksi tunnetut presidentit kuten John F. Kennedy, Ronald Reagan, George W. Bush tai Obama eivät ole koskaan maininneet Jeesusta puheissaan. He ovat jättäneet tekemättä myös viittaukset Vanhaan testamenttiin (toisin kuin osa perustajaisistä). Heidän ideansa Jumalasta on niin yleislaatuinen, että kuulija voi täyttää sen haluamallaan sisällöllä. Näin ollen presidentti ei erota omaa uskoaan kansalaisten uskonnosta, vaan kaikki voivat tuntea olevansa amerikkalaisia uskonnosta riippumatta.⁴⁰

Kansalaisuskonnolla on vaikutuksensa myös siihen, kuinka Yhdysvallat näkee roolinsa maailmassa. Bellahin mukaan jo Yhdysvaltoja perustettaessa nähtiin, että Yhdysvalloilla on suoranainen velvollisuus toteuttaa Jumalan tahtoa maanpäällä.⁴¹ Uuden maan perustamisessa ei ollut kyse ainoastaan poliittisen itsenäisyyden hankkimisesta vaan siitä, kuinka Jumalan tahto tuli toteutetuksi kun uusi vapautteen ja itsehallintoon perustuva valtio perustettiin. Yhdysvallat olisi ensimmäinen laatuaan, mutta lopulta sen viitoittama tie olisi kaikkien maailman valtioiden kohtalo. Yhdysvaltain esimerkillinen ja kohtalonomainen rooli on toistunut myös maailmansotien, kylmän sodan sekä terrorisminvastaisen taistelun aikakaudella. Yhdysvallat on nähnyt itsensä ”Lunastajana”, joka toteuttaa Jumalan missiota, ja jonka toimilla on ratkaiseva merkitys koko maailman tulevaisuuden kannalta.⁴² Jotkut ovat jopa verranneet amerikkalaisten esi-isien matkaa Uuteen maailman

---

³⁷ Olehla 2010, 29.

³⁸ Hammer 2010, 272.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Olehla 2010, 30.

⁴¹ Bellah 1967.

⁴² Heclo 2009, 85.

juutalaisten matkaan Luvattuun maahan.⁴³ Näin ollen Yhdysvaltojen perustamisella ja olemassaololla on vahva uskonnollinen, jopa profeettallinen, ulottuvuutensa.

2.5. Uskonto ja Yhdysvaltain ulkopolitiikka

Yhdysvaltain näkemyksellä roolistaan maailmassa on luonnollisesti vaikutuksensa myös Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaan. ”Lunastajan” roolin kautta voidaan oikeuttaa monenlaista ulkopolitiikkaa, sillä ”Lunastajalla” on viime kädessä vastuu koko maailman hyvinvoinnista. Antony Smith puhuukin ”politiikan messianisoitumisesta”. Tällä hän tarkoittaa sitä, että kansakuntaan ja sen johtajiin liitetään uskonnollista voimaa.⁴⁴ Yhdysvaltojen tapauksessa ”messianisoituminen” ja kansalaisuskonto kietoutuvat saumattomasti toisiinsa. Ulkopolitiikan uskonnollisuus kumpuaa kansalaisuskonnon perustavasta ajatuksesta yleisestä hengellisyydestä sekä moralistisesta näkemyksestä ja suhtautumisesta maailmanpolitiikkaan. Yhdysvalloissa on tapana määrittää ja selittää poliittista elämää moraalisin ehdoin, ja usein uskonto nähdään ratkaisuna tarttua yhteiskunnan ”moraaliseen rappioon”.⁴⁵ Ulkopoliittisten toimien legitiimiyttä on myös hankalampaa kyseenalaistaa, kun niiden perustalta löytyy uskonnollisesti latautunut moraalinen velvoite tehdä ”oikein”.

Will Herberg yhdistää kansalaisuskoon koko amerikkalaisen elämäntavan (the American Way of Life). Herbergin mukaan amerikkalaisten yhteinen usko on amerikkalainen elämäntapa. Olennainen osa amerikkalaista elämäntapaa on ”usko uskoon”: amerikkalaisille yhteisön perusta löytyy uskonnosta. Näin ollen Herbergin ajattelu ei eroa suuresti Bellahin käsityksestä kansalaisuskonnosta. Herberg kuitenkin laajentaa käsitystä amerikkalaisten uskonnosta kattamaan hengellisyyden lisäksi myös arvot, ideat ja tietynlaisen käytöksen. Herbergille demokratia on yksi amerikkalaisen yhteiskunnan ja uskon kulmakivistä. Poliittisessa merkityksessä demokratia viittaa perustuslakiin ja sen kunnioittamiseen, taloudellisessa merkityksessä vapaisiin markkinoihin ja sosiaalisessa merkityksessä ihmisten tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin.⁴⁶

Herbergin amerikkalainen elämäntapa on myös individualistinen, yksilön arvoon ja suorituksiin keskittyvä. Amerikkalaisen elämäntavan ytimessä on lisäksi itsensä kehittäminen, koulutuksen arvostus ja kaikenlaisen edistyksen kannattaminen. Ennen kaikkea amerikkalainen elämäntapa on idealistinen. Se uskoo omiin arvoihinsa. Amerikkalainen elämäntapa on rakennelma ideoita, arvoja ja uskomuksia. Se vaikuttaa myös virallisiin uskontoihin, ja toisaalta se saa vaikutteita eri

---

⁴³ Wilcox & Jelen 2002, 441.

⁴⁴ Smith 2000, 799.

⁴⁵ Heclo 2009, 86.

⁴⁶ Herberg 1960, 72–90.

uskontokunnilta. Herbergin mukaan amerikkalainen elämäntapa yhdistää kaikki amerikkalaiset uskontokunnasta, alueesta, kulttuurista ja yhteiskuntaluokasta riippumatta.⁴⁷

Amerikkalainen elämäntapa on käsite, jossa yhdistyy amerikkalaisen yhteiskunnan perustana oleva usko korkeampaan johdatukseen, Yhdysvaltojen erityislaatuiseen rooliin sekä amerikkalaisiin arvoihin ja ideaaleihin. Toisaalta amerikkalainen elämäntapa on jo käsitteenä niin laaja, että sen yksiselitteinen määrittäminen on hankalaa. Ulkopolitiikan kannalta amerikkalaisesta elämäntavasta tulee olennainen siinä vaiheessa, kun amerikkalaisella elämäntavalla nähdään olevan merkitystä suhteessa muihin valtioihin ja toimijoihin. Ulkopolitiikassa valtioilla käsitetään usein olevan kahdenlaista valtaa. Kovaa valtaa (hard power) harjoitetaan muun muassa käyttämällä sotilaallista voimaa tai taloudellisia sanktioita. Pehmeä valta (soft power) sen sijaan kumpuaa kulttuurisesta ja sivistyksellisestä vetovoimaisuudesta: muut haluavat muistuttaa esimerkkinä toimivaa valtiota.⁴⁸ Kova valta perustuu ajatukseen vastapuolen *pakottamisesta* omaan tahtoon, kun taas pehmeä valta perustuu ajatukseen toisen *suostuttelemisesta* omaan tahtoon.⁴⁹

Yhdysvalloilla on kiistämättä molemmankaltaista valtaa. Ensinnäkin Yhdysvallat on ylivoimainen sotilasmahti, mutta toisaalta Yhdysvalloilla on myös pehmeää valtaa. Amerikkalainen elämäntapa on tunnettu kaikkialla maailmassa, ja useimmiten myös ihailtu. Yhdysvaltalaiset tuotteet, yritykset ja kulttuuri ovat arvostettuja. Näin ollen Yhdysvalloilla on runsaasti pehmeää valtaa suhteessa muihin valtioihin.⁵⁰ Pehmeässä vallassa ei ole kuitenkaan kyse vain Coca-Cola-tölkeistä, vaan pehmeän vallan mekanismit huomaamatta levittävät samalla myös valtion ideaaleja. Kuten Herberg ja Bellah esittävät, amerikkalaisen elämäntavan taustalla on vahvana käsitys korkeammasta johdatuksesta ja hengellisyydestä, ja näin ollen pehmeän vallan mekanismien kautta tämä pohjavire voi välittyä myös muualle. Eräänlaisena esimerkkinä tästä voisi pitää esimerkiksi amerikkalaisen tavan mukaisesti Suomessa järjestettyä päättäjien rukousaamiaista, joka lanseerattiin Helsingissä maaliskuussa 2015.⁵¹

Pehmeän vallan voi jaotella edelleen valtion osallistumisen suhteen passiiviseen ja aktiiviseen. Pehmeä valta voi olla edellä esitellyn kaltaista kulttuurista vetovoimaisuutta, johon valtion hallinnolla ei sinänsä ole mahdollisuutta vaikuttaa suoranaisesti. Pehmeä valta muodostuu ikään kuin erilaisten yhteiskunnan toimijoiden ja heidän tekojensa ”sivutuotteena”. Pehmeä vallankäyttö voi kuitenkin olla valtionhallinnon osalta myös aktiivista. Tällöin valtio pyrkii vaikuttamaan omaan imagoonsa ja

---

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Aaltola 2008, 31.

⁴⁹ Nye 2004, 5.

⁵⁰ Aaltola 2008, 31.

⁵¹ Vihavainen 11.3.2015.

maailmanpolitiikkaan aktiivisesti, esimerkiksi erilaisten kulttuuristen tai sivistyksellisten projektien kautta.⁵²

Aktiivinen pehmeän vallan käyttö ja uskonto limittyvät toisiinsa muun muassa Yhdysvaltojen uskonnonvapauspolitiikan osalta. Kuten olen edellä tuonut esiin, Yhdysvaltojen valtion yksi kulmakivistä on ihmisten uskonnonvapauden kunnioittaminen. Vuonna 1998 uskonnonvapauden edistäminen nostettiin myös yhdeksi Yhdysvaltain ulkopolitiikan keskeiseksi osa-alueeksi. Lokakuussa 1998 säädettiin laki kansainväliseen uskonnonvapauteen liittyen (the International Religious Freedom Act, IRFA). IRFA:n tavoitteena oli nostaa uskonnonvapauden edistäminen yhdeksi ulkopolitiikan prioriteetiksi.⁵³

Tavoitteen konkretisoimiseksi luotiin uusia toimielimiä kansainvälisen uskonnonvapauden edistämiseksi: ulkoasiainhallintoon perustettiin muun muassa uskonnonvapauden suurlähettilään (Ambassador At-Large for Religious Freedom) toimi. Lisäksi luotiin hallinnosta riippumaton kansainvälisen uskonnonvapauden toimikunta (the U.S. Commission on International Religious Freedom, USCIRF). USCIRF:n tehtävänä on antaa toimintasuosituksia presidentille, kongressille ja ulkoasiainhallinnolle kansainväliseen uskonnonvapauteen liittyen. IRFA vaatii ulkoasiainhallinnolta myös uskonnonvapautilanteen tarkkailua sekä raportointia. Ulkoasiainhallinnon on julkaistava vuosittainen raportti uskonnonvapauden toteutumisesta maailmanlaajuisesti. Olennaisena osana raportointia Yhdysvaltain ulkoministeriö pitää listaa maista, joissa uskonnonvapaus on vakavimmin uhattuna (Countries of Particular Concern). Uskonnonvapautta loukkaavia maita voidaan rangaista esimerkiksi sanktioin.⁵⁴

Uskontoon suhtaudutaan Yhdysvaltojen ulkopolitiikassa siis kotimaisista lähtökohdista käsin: Yhdysvallat pohjaa omaan historiaansa, jossa uskonto ja valtio on institutionaalisesti erotettu toisistaan ja uskonnonvapaudella on vahva asema. Uskonnonvapaus nähdään hyveenä, ja sitä halutaan edistää myös ulkopolitiikassa. Toisaalta ulkopolitiikkaa ohjaa kansalaisuskonnosta kumpuava korkeampaan johdatukseen ja uskonnolliseen moraaliin limittyvä ajatus Amerikan erityislaatuisuudesta. Uskonnonvapausajatus liittyykin saumattomasti yhteen amerikkalaisen erityislaatuisuuden kanssa: vapaa yhteiskunta, jossa uskonnot ovat saaneet elää rauhassa, on nähty olevan Yhdysvaltojen menestyksen perustana.⁵⁵ Uskonnonvapauden voi nähdä myös osana Herbergin amerikkalaista elämäntapaa, jossa uskonnonvapaus on muodostanut pohjan

---

⁵² Nye 2002, 72–73.

⁵³ USCIRF 2014.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Lucius 2013, 66.

amerikkalaiselle elämäntavalle, ja uskonnonvapaus on näin yksi amerikkalaisen elämäntavan ideaaleista.

Aaltola luonnehtiikin Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa poliittisen uskonnon ohjaamaksi. Poliittisessa uskonnossa poliittiset teot liittyvät viime kädessä uskonnollisiin, yliluonnollisiin ja pyhiin uskomuksiin. Kuten esimerkiksi ajatus Yhdysvaltojen roolista ”Lunastajana”. Poliittisilla puheilla ja teksteillä korostetaan asioiden hengellistä ja pyhää alkuperää. Poliittinen uskonto liittyy erottamattomasti kansalaisuskontoon, mutta keskeinen ero on siinä, että poliittisella uskonnolla on aktiivisempi ote: poliittinen uskonto kuvailee, kuinka asiat *ovat*, mutta ennen kaikkea se kertoo, kuinka asioiden *tulisi olla*.⁵⁶ Osoituksena tällaisesta ajattelusta on muun muassa Yhdysvaltojen kansainvälinen uskonnonvapauspolitiikka. Yhdysvallat näkee itsensä esimerkkinä, jota muiden olisi hyvä seurata.

3. USKONTO KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN TIETEENALALLA

3.1. Kohti teoreettista viitekehystä

Uskonto on aina ollut tavalla tai toisella läsnä kansainvälisissä suhteissa. Tämä tulee ilmi myös Yhdysvaltojen historian kohdalla: olivathan jo siirtokuntaisäntien Iso-Britannian kuningaskunnasta irtautumisen motiivit osittain uskonnolliset. Yhdysvaltojen ulkopoliittikka on myös aina pohjannut osaltaan hengellisyydestä kumpuavaan moraaliseen johdatukseen. Uskonnollisuus ei kuitenkaan suinkaan rajoitu Yhdysvaltoihin: viime vuosikymmentenkin aikana maailmannäyttämöllä on nähty useita uskonnollisesti värittyneitä konflikteja ja muita maailmanpolitiikan tapahtumia sekä toimijoita, kuten esimerkiksi Iranin vallankumous, Israel–Palestiina-konflikti ja Kashmirin alueen konflikti. Uskonnon läsnäolosta huolimatta kansainvälisen politiikan tieteenala on pitkään jättänyt uskonnon roolin maailmanpolitiikassa huomioimatta. Poikkeuksiakin löytyy, mutta suuri osa tieteenalan teorioista tai kansainvälisen politiikan tutkijoista ei ole maininnut uskontoa sanallakaan.⁵⁷

Jonathan Fox esittääkin, että yhteiskuntatieteissä ja erityisesti kansainvälisessä politiikassa modernisaation ja sekularismin ideat ovat olleet niin vallitsevia, että uskonnon ei ole ajateltu olevan relevantti tutkimuskohde, ja sen on ajateltu kuuluvan täysin yksityisen elämän piiriin. Tilanne on kuitenkin muuttunut syyskuun yhdenentoista päivän terroristi-iskujen jälkeen. Terrori-iskujen

---

⁵⁶ Aaltola 2008, 7.

⁵⁷ Fox 2004.

myötä sekä kansainvälinen yhteisö että kansainvälisen politiikan tieteenala heräsivät viimeistään arvioimaan uskonnon vaikutuksia kansainvälisissä suhteissa.⁵⁸

Tässä luvussa perehdyn ensiksi siihen, miksi kansainvälisen politiikan tieteenala ei ole perinteisesti huomionut uskontoa, sitten paneudun syyskuun yhdenkentoista aloittamaan muutokseen sekä erilaisiin vaihtoehtoihin teoretisoida uskontoa.

3.2. Kansainvälisen politiikan tieteenalan sekulaari luonne

Uskonnon heikko läsnäolo kansainvälisen politiikan tieteenalalla selittyy osittain sillä, kuinka tieteenala on alunalkujaan kehittynyt. Varsinainen tieteenalan syntyhetki ajoitetaan yleensä ensimmäisen maailmansodan jälkeiseen aikaan, mutta Westfalenin rauha vuonna 1648 ja siitä seurannut suvereniteetin käsite ovat myös erittäin olennaisia tieteenalan kehittymisen kannalta. Westfalenin rauha päätti kolmikymmenvuotisen sodan, joka kumpusi uskonnollisista kiistoista. Westfalenin rauha myös asetti ylimmäksi poliittiseksi auktoriteetiksi suvereenin valtion. Suvereenit valtiot kehittyivätkin Euroopassa ainoiksi legitiimeiksi hallitsijoiksi tietyllä maa-alueella. Näin ollen Westfalenin rauha loi puitteet yhä tuntemallemme kansainväliselle järjestelmälle, jossa suvereenit valtiot toimivat anarkistisessa ympäristössä.⁵⁹

Westfalenin rauha tarkoitti myös uskonnollisen auktoriteetin vallan murtumista. Ennen Westfalenin rauhaa, keskiajan Euroopassa, valta tuli paavilta eli vallan ajateltiin tulevan suoraan Jumalalta. Paavin valta laskeutui alemmas erilaisille kuninkaille, paroneille, piispoille ja herttuaille. Olennaista kuitenkin on se, että poliittinen valta oli uskonnolliseen auktoriteettiin sidottua. Poliitikka ja uskonto olivat tietyllä tavalla erottamattomat: kirkot harjoittivat monenlaista yhteiskunnallista toimintaa, piispoilla oli usein oikeus harjoittaa pakkovaltaa ja kerätä veroja. Paavilla oli ylin lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovalta. Protestanttinen reformaatio kuitenkin mahdollisti paavin vallan kyseenalaistamisen, ja Westfalenin rauhan myötä poliittinen auktoriteetti sai uuden, alueeseensa sidotun, sekulaarin, luonteen. Sekularisoituminen ei tietenkään tapahtunut yhdessä yössä Westfalenin rauhan myötä, mutta se aloitti sekulaarin kehityskulun, jolla olemme tänäkin päivänä. Kolonisaation ja muun läntisen dominoinnin myötä Westfalenin rauhan perinne ja sen luoma sekulaari valtiollinen järjestelmä ja valtion tietynlainen valtion ihanne on myös tehokkaasti levinnyt ympäri maailman.⁶⁰

---

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Philpott 2002, 70–77.

⁶⁰ Ibid.

Elizabeth Shakman Hurd puhuukin siitä, kuinka sekularismi on onnistunut vuosisatojen saatossa lujittamaan itselleen poliittisesti kyseenalaistamattoman, neutraalin aseman. Sekularismi on määrittänyt uskonnon paikan yhteiskunnassa, ja sen paikka on yksityisessä elämässä. Sekularismin yhdistetään usein automaattisesti tarkoittavan myös neutraaliutta, oikeutta, demokratiaa ja rationaalista ajattelua. Näin ollen sekularismia ei nähdä poliittisena valintana, vaan luonnonlain kaltaisena ja universaalina, ja täten järkeviä vaihtoehtoja sekularismille ei ole olemassa. Jopa paradoksaalisesti sekularismi ideana on kuitenkin erottamattomasti sidottu uskontoon, sillä sekularismi määrittyy ainoastaan suhteessa uskontoon. Uskonto käsittelee yliluonnollista, tuonpuoleista, kun taas sekularismi käsittelee maallista. Sekularismi on siis sitä mitä uskonto ei ole.⁶¹

Oppineistolla oli luonnollisesti tärkeä rooli Westfalenin rauhan vahvistamien sekulaarien ajatusten eteenpäinviemisessä. Osa varhaisista modernin ajan oppineista jäi pohtimaan kuinka suvereenille valtioille taattaisiin uskonnollisesti legitiimi pohja, osa kuitenkin hylkäsi teologiset ajatukset täysin. Tästä lähti ajatussuunta, joka loi pohjan myös kansainvälisen politiikan teorioille. Varhaiset realistit lähtivät siitä, että valtio itsessään on poliittinen kokonaisuus ja auktoriteetin lähde – *raison d'état* ilmaisi valtion itsenäisyyden uskonnollisesta auktoriteetista. Sitten nämä ajatukset valtion essentiaalisesta sekulaarista luonteesta ovat säilyneet realismin klassikoiden kuten Hans Morgenthauin ja Kenneth Waltzin teoretisoinnissa.⁶²

Realismin suurin haastaja liberalismi on jakanut saman ajatuksen valtioiden keskeisyydestä kansainvälisessä politiikassa. Liberalistisen ajattelun keskiössä on ajatus siitä, että valtiot voivat päästä kilpailun ja vastakkainasettelun ikeestä irti luomalla yhteisiä instituutioita ja taloudellista keskinäisriippuvuutta. Joka tapauksessa liberalismi pysyy vahvasti samassa perinteessä, jossa valtio on keskeinen – ja nimenomaisesti sekulaari valtio.⁶³ Näin ollen kansainvälisen politiikan perusteoriat, sen enemmän realismi kuin liberalismikaan, eivät ota uskontoa huomioon, sillä ne kiinnittyvät hallitsevaan sekulaariin perinteeseen.

Myös muut yhteiskuntatieteissä vaikuttaneet, sekularismia vahvistavat trendit ovat jättäneet jälkensä yhtälailla kansainvälisen politiikan tieteenalaan. Modernisaation narratiivi, joka kumpusi valistuksen aatteista, vei eteenpäin ajatusta siitä, että teollistuminen ja kaupungistuminen tulisivat lopullisesti hävittämään uskonnon julkisesta elämästä, mutta lopulta myös yksityisen piiristä.⁶⁴ Daniel Nexon argumentoi, että kansainvälisen politiikan tieteenala on kautta historiansa ollut vahvan

---

⁶¹ Shakman Hurd 2004, 235–240.

⁶² Fox & Sandler 2004, 78–81.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

sekularistisen taipumuksen (secularist bias) vallassa. Tähän sekularistiseen taipumukseen kuuluu materialismin korostus, valtiokeskeisyys sekä uskonnon ja politiikan yksiselitteinen erottaminen. Materialismin korostukseen liittyy ajatus siitä, että sotilaallinen voima, taloudelliset intressit ja muut materiaaliset seikat ovat ideoita tärkeämpiä.

Näin ollen myös uskonto sijoittuu tässä jaottelussa täysin marginaaliin. Valtiokeskeisyys puolestaan unohtaa muiden kansainvälisen politiikan toimijoiden roolin. Uskonnolliset toimijat ovat useimmiten ei-valtiollisia, joten tässäkin mielessä uskonto sijoittuu kansainvälisen politiikan reunamille. Lisäksi politiikan ja uskonnon selvärajainen erottaminen on vaikuttanut uskonnon marginalisoitumiseen. Uskonto on automaattisesti määritetty kuuluvan yksityisen piiriin, ja näin ollen uskonnollisten poliittisten toimijoiden rooli kansainvälisessä politiikassa on sivuutettu.⁶⁵ Lisäksi kylmän sodan aikainen maailman jakautuminen kahden sekulaarin ideologian mukaisesti, ja siitä kummunnut realistinen painotus tieteenalalla vaikutti pitkään tutkimuksen suuntaan.⁶⁶ Sitten tieteenalan materialismikeskeisyyttä on vahvasti myös haastettu. Tällä saralla yksi merkittävimmistä teoreetikoista on epäilemättä Alexander Wendt, joka on nostanut konstruktivismissaan ideoiden merkityksen kansainvälisen politiikan teoretisoinnin keskiöön.⁶⁷

Konstruktivistisen näkemyksen ytimessä on ajatus siitä, että ideat määrittävät ihmiselämän rakenteita materiaalistien seikkojen sijaan. Myös identiteetit ja intressit määrittyvät jaettujen ideoiden pohjalta, eivätkä ne ole ennalta annettuja.⁶⁸ On tärkeä huomata, että Wendtin mukaan sosiaalinen elämä ei ole kuitenkaan materiaalisista seikoista täysin riippumaton. Ihmisen luonne ja käytös määrittyy sosiaalisessa kanssakäymisessä, mutta ihmistäkään ei olisi olemassa ilman ruumista. Sosiaaliset oliot (social kinds) tarvitsevat materiaaliset viittauskohteet taustalle.⁶⁹ Ideoiden merkityksen huomioiminen kansainvälisissä suhteissa on mahdollistanut osaltaan myös uskonnon ja uskonnollisten ilmiöiden vaikutuksien arvioimisen ja mukaan ottamisen kansainvälisen politiikan teoretisointeihin.

3.3. Uskonnon uusi tuleminen

Nykyään tieteenalalla vallitseekin yhtenäinen konsensus siitä, että uskonnolla on vaikutusta kansainväliseen politiikkaan, ja että uskonto ja uskonnolliset ilmiöt ovat relevantteja tutkimuksen kohteita. Tämä ”trendi” oli nähtävissä jo ennen syyskuun yhdennentoista uskonnollisesti

---

⁶⁵ Nexon 2011, 143–145.

⁶⁶ Kanwal Sheikh 2012, 367.

⁶⁷ Kts. Wendt 1999.

⁶⁸ Wendt 1999, 1.

⁶⁹ Emt, 72.

motivoituneita terroristi-iskuja, mutta iskujen jälkeen kiinnostus uskontoa kohtaan kasvoi räjähdysmäisesti – niin tieteenalalla kuin myös kansainvälisen yhteisön toimijoiden keskuudessa. Eri tutkijat ovatkin onnistuneesti paljastaneet ”sekularistisen taipumuksen” vaikutuksen tieteenalalla, ja kyseenalaistaneet tieteenalalla vallinneen luonnonlain kaltaisen uskonnollinen–sekulaari-kahtiajaon.⁷⁰ On myös osoitettu, kuinka uskonnon rajoittaminen tiukasti yksityisen piiriin on tehnyt tieteenalasta kykenemättömän selittämään kaikkia maailmanpolitiikan ilmiöitä. Sen sijaan tieteenalalla on vielä epäselvyyttä ja erimielisyyttä siitä, kuinka uskonnollisia ilmiöitä kansainvälisissä suhteissa voisi itse asiassa analysoida hedelmällisesti.⁷¹

Tieteenalalla on myös tehty uskontoon liittyvää tutkimusta, mutta useimmiten uskonto on liitetty johonkin muuhun selittävämpänä nähtyyn aspektiin, kuten kulttuuriin, identiteettiin tai etiikkaan.⁷² Useimmat kansainvälisen politiikan tutkijat ovatkin korostaneet uskonnon merkitystä erityisesti legitimitietin tuojana. Uskontoon pohjaten voidaan hakea oikeutusta esimerkiksi hallinnon politiikan tueksi tai vaihtoehtoisesti sitä vastustamaan. Itse asiassa toiminta voi olla mitä tahansa – uskontoon nojaten vain perustellaan tekojen oikeutus. Poliittiset päättäjät tai ryhmät voivat luonnollisesti myös hyödyntää uskontoa tietoisesti omien tarkoituksperiensä ajamiseksi, välittämättä sinänsä uskonnollisesta sanomasta syvemmin.⁷³ Näin ollen itse uskonto ja ”uskonnon käyttö” onkin tärkeää erottaa toisistaan. Uskonto itsessään on neutraali ajatusrakennelma, josta ihmiset tekevät poliittista. Toisaalta uskonnot eivät ole syntyneet eivätkä kehittyneet tyhjiössä vaan ne määrittyvät ihmisten toiminnan ja käyttäytymisen kautta. Uskonnon poliittista ulottuvuutta tarkasteltaessa keskeistä onkin uskonnon suhde valtaan ja vallankäyttöön.⁷⁴ Olennainen kysymys on, kenellä nähdään olevan oikeus määritellä kunkin uskonnon sisältö ja legitiimi toiminta uskonnon viitekehyksen puitteissa.

Uskontoon vetoaminen on kuitenkin aina kaksiteräinen miekka, sillä perustelut toimivat yleensä vain niihin, jotka jakavat samanlaisen vakaumuksen.⁷⁵ Joka tapauksessa edellä esitellyt ajatukset eivät välttämättä kerro uskonnon vaikutuksista kaikkea: esimerkiksi uskonnollista väkivaltaa selittää usein ihmisten kokemus suuremmasta kosmisesta taistelusta hyvän ja pahan välillä. Näin ollen uskonnolla on merkitystä myös *uskontona*: ihmiset voivat toimia sen pohjalta, että he kokevat yhteyttä itsensä ja ylimaallisen kanssa.⁷⁶

---

⁷⁰ Ks. esim. Hurd 2007.

⁷¹ Kanwal Sheikh 2012, 366.

⁷² Emt, 370–372.

⁷³ Fox ym. 2004, 60.

⁷⁴ Palva 1999, 10.

⁷⁵ Fox ym. 2004, 60.

⁷⁶ Kanwal Sheikh 2012, 370–372.

Tyypillisesti näkemykset uskonnon merkityksestä maailmanpolitiikassa jaetaan essentialistisiin ja instrumentalistisiin/funktionalistisiin. Essentialistit korostavat uskonnon merkitystä itsessään (essence) ja instrumentalistit korostavat uskonnon toimintaan vaikuttavaa ulottuvuutta (function). Funktionalistien mukaan uskontoa voi verrata muun muassa ideologioihin, joilla on uskontojen kanssa samoja piirteitä, sillä ne saavat ihmiset toimimaan tiettyjen ihanteiden mukaisesti. Funktionalistien mukaan uskonnon merkitys on nimenomaan siinä, mitä uskonto tekee ihmisille ja yhteiskunnille. Näin ollen myös esimerkiksi nationalismi voidaan käsittää uskonnolliseksi ilmiöksi. Funktionalistisen näkemyksen huomio on siis uskonnon tavassa tuottaa sosiaalisia, psykologisia tai taloudellisia vaikutuksia.⁷⁷

Essentialistit ovat puolestaan perinteisesti rajoittaneet tutkimuksen kohteensa uskomuksiin, instituutioihin ja tapoihin, jotka on traditionaalisessa mielessä mielletty uskonnollisiksi: kuten jumaliin, pyhiin paikkoihin, rukouksiin ja rituaaleihin. Essentialistit ovatkin kritisoineet funktionalisteja siitä, että he eivät ole pystyneet erottamaan uskontoa muista sosiokulttuurisista ilmiöistä, ja että he ovat liittäneet uskontoihin automaattisesti joitakin ominaisuuksia, joiden pitäisi itse asiassa olla tutkimisen kohde (esim. käsitys uskonnosta yhdistävänä voimana). Essentialistien mukaan funktionalistit eivät myöskään usein tutki uskontoa sinänsä, vaan siihen liittyviä ilmiöitä kuten esimerkiksi konflikteja tai valtaa. Essentialistit korostavatkin uskonnon omaleimaisia ominaisuuksia, ja sen erottumista muista ilmiöistä – uskonnon vaikuttavuutta *uskontona*.⁷⁸

Kansainvälisen politiikan tieteenalan kannalta funktionalistinen selitysmalli vaikuttaa sopivalta selittämään uskonnon mahdollisia vaikutuksia tieteenalan keskeisiin ilmiöihin kuten rauhaan, sotaan ja järjestykseen, mutta essentialistienkaan näkemyksiä ei tulisi sivuuttaa kokonaan. Esimerkiksi tutkittaessa globaalia terrorismia tai itsemurhaiskuja, on olennaista ymmärtää eri uskonnollisten traditioiden ja ryhmien tulkintaa uskonnollisista doktriineista.⁷⁹ Uskonnolla perustellulla toiminnalla voi olla nimenomaisesti uskonnolliseen vakaumukseen liittyvä motivaatio, näin ollen vain uskonnon välinearvoa korostavaan näkemykseen nojaaminen voi jättää joitakin аспекteja täysin pimentoon. Näin ollen hedelmällisin tapa lähestyä uskontoa kansainvälisissä suhteissa lienee sekä funktionalistien että essentialistien ajatuksien huomioonottaminen.

Jotkut tutkijat ovat ennustaneet uskonnon nousevan jopa vallankumoukselliseen rooliin kansainvälisen politiikan tieteenalalla. Palvos Hatzopouloksen & Fabio Petiton mukaan ”uskonnon

---

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

uusi tuleminen” kansainvälisen politiikan tieteenalalle laittaa tieteenalan vastaavanlaisen teoreettisen haasteen eteen kuin kylmän sodan päättymisen tai globalisaatio. Uskonnon asettaman haasteen myötä olisi mahdollista löytää uusia teoreettisia avauksia, ja purkaa tieteenalan jähmettyneitä keskusteluja. Näin ollen ”uskonnon uusi tuleminen” voisi emansipoida kansainvälisen politiikan tieteenalan sen omista (sekularistisista) teoreettisista kahleista.⁸⁰ Monia avauksia onkin tehty, mutta yhtenäistä tapaa analysoida uskontoa kansainvälisissä suhteissa ei tieteenalalla vielä ole kehittynyt – joskin tämä voi olla mahdoton tehtävä, ovathan uskonnolliset ilmiöt niin moninaisia. Ja toisaalta, onko yhtenäistä kaikenkattavaa teoriaa sinänsä edes mielekästä tavoitella? En myöskään ole vakuuttunut uskonnon ”vallankumouksellisista” mahdollisuuksista. Olennaisinta mielestäni on, että uskonto nykyään otetaan tieteenalalla ylipäänsä huomioon, ja uskonnollisten ilmiöiden merkitystä kansainvälisessä politiikassa pyritään analysoimaan.

Joissakin teoretisoinneissa uskonto asetetaan jopa kansainvälisten suhteiden keskiöön. Uskonnon on huomattu olevan itse asiassa vanhempi käsite kuin esimerkiksi valtio, ja pystyvän myös ylittämään valtiollisia rajoja sekä ylipäättään haastavan valtiollisen järjestelmän. Uskonnon on myös argumentoitu ylittävän ajalliset ja tilalliset rajoitteet, toisin kuin valtion. Näkökulma, joka on lähellä tällaista ajattelua, on esimerkiksi Samuel Huntingtonin kuuluisa teesi kulttuurien kamppailusta.⁸¹ Huntingtonin ajatukset eivät suinkaan olleet ennenkuulumattomia, vaan ajatus muiden, toisten, rajaamisesta poikkeaviksi omasta itsestä on ikiaikainen, ja lieneekin ollut olemassa niin kauan kuin ensimmäinen sosiaalinen toimija tarvitsi itselleen jonkinlaisen vertailukohteen (referential object).⁸² Nämä muinaiset ajattelumallit näkyvät Huntingtoninkin paradigmassa.

Paradigma myös hylkää ainakin osittain perinteisen valtioihin jaetun maailmanjärjestyksen. Huntington näkee kylmän sodan jälkeisen maailman jakautuvan kulttuuripiireihin, ja näillä kulttuuripiireillä on jokaisella eriävät ominaisuutensa. Kulttuuripiirit Huntington muodostaa pitkälti uskonnollisten jakolinjojen mukaisesti. Ylipäättään Huntington korostaa uskonnon roolin nousua kaikissa yhteiskunnissa vastalauseena modernisaatiolle: ”Ihmiset eivät elä ainoastaan järjellä.”⁸³ Ihmisillä on tarve määritellä itsensä ja paikkansa, ja usein uskonto tarjoaa houkuttelevia vastauksia. Keskeistä Huntingtonin ajattelussa on, että nämä uskontoihin pohjautuvat kulttuuripiirit selittävät kylmän sodan jälkeistä maailmanjärjestystä ja konfliktien syntymistä.⁸⁴

---

⁸⁰ Hatzopoulos & Petito 2003, 3.

⁸¹ Snyder 2011, 3–5.

⁸² Adib-Moghaddam 2008, 218.

⁸³ ”People do not live by reason alone.”

⁸⁴ Ks. Huntington 1996.

Vaikka uskonnolla ilmiselvästi on roolinsa maailmanpolitiikassa, on mielestäni liioittelua asettaa uskontoa teoretisoinnin keskiöön. Kansallisvaltiot ovat kuitenkin edelleen kansainvälisen järjestelmän perusyksiköitä, ja myös uskonnot toimivat monella tapaa valtioiden kontekstissa. Jack Snyder ehdottaakin, että uskontoja olisi järkevämpää tutkia siltä kannalta, kuinka uskonnot voivat vaikuttaa valtioihin ja niiden toimintaan. Näin ollen kansainvälisen politiikan jo olemassa olevia paradigmoja tulisi Snyderin mukaan laajentaa niin, että uskonto sisällytettäisiin perusteorioihin, kuten realismiin, konstruktivismiin ja liberalismiin. Snyder kuitenkin varoittaa lisäämästä uskontoa teorioihin vain siksi, että saataisiin yksi muuttuja lisää, vaan hänen mukaansa olennaisinta on pohtia, mitä lisäarvoa uskonnon analyysiin mukaan ottaminen voi tuoda paradigmojen perusolettamuksien ja -ilmiöiden selittämiseen ja analysointiin.⁸⁵

Yhdyn Snyderin ajatuksiin siitä, että mielestäni uskonnollisten ilmiöiden selittämiseen ei välttämättä tarvita uutta itsenäistä teoriaa, vaan olemassa olevien teorioiden selitysvoimaisuutta voidaan lisätä huomioimalla myös uskonnon olemassaolo. Yksi kansainvälisen politiikan osa-alue, jolla uskonto on tullut vahvasti esiin viimeaikoina on turvallisuus. Erityisesti uskonnollinen fundamentalismi on noussut uhkaamaan valtioiden turvallisuutta. Useimmiten tällä viitataan islamistiseen fundamentalismiin, mutta uhkana on nähty myös evankelisen fundamentalismin vaikutus Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaan.⁸⁶

Siirrynkkin seuraavaksi käsittelemään turvallisuuden ja uskonnon rajapintoja. Tuon ensimmäiseksi esiin turvallisuustutkimuksen diskursiivisuuden, johon liittyy olennaisesti Kööpenhaminan koulukunnan näkemys turvallisuuden sosiaalisesta luonteesta ja turvallisuusuhkien luomisesta *turvallistamalla*. Sitten esittelen koulukunnan lanseeraaman ”uskonto-sektorin”, joka käsittelee uskonnollisten ilmiöiden, turvallisuuden ja turvallistamisen yhteyksiä. Sen jälkeen tuon esiin, ontologiseen turvallisuuskäsitykseen pohjaten, identiteetin merkityksen turvallistamisessa. Lopuksi paneudun turvallistamisen ja hallinnan yhteyksiin.

4. TURVALLISUUS, TURVALLISTAMINEN JA USKONTO

4.1. Turvallisuuden diskursiivisuus

Turvallisuus on yksi kansainvälisen politiikan peruskäsitteistä. Kansainvälisen politiikan tieteenala syntyi varsinaisesti ensimmäisen maailmansodan jälkeen nousseesta tarpeesta tutkia sodan syitä sekä

---

⁸⁵ Snyder 2011, 7.

⁸⁶ Laustsen & Wæver 2003, 147.

rauhan edellytyksiä, ja näin ollen turvallisuuskäsitteiden tutkimuksen keskiössä alusta saakka.⁸⁷ Perinteisessä mielessä turvallisuus on viitannut valtioiden väliseen voimapolitiikkaan hierarkian puuttuessa ja anarkian vallitessa. Ylimpänä pyrkimyksenä on ollut valtion ja kansakunnan selviytyminen sekä säilyttäminen. Turvallisuuden kovin ydin on ollut perinteisesti sotilaallinen: valtioiden turvallisuuden takaavana tekijänä on nähty asevoimat.⁸⁸

Turvallisuuteen liittyy erottamattomasti uhkan käsite. Realistisen koulukunnan näkemyksen mukaan vallan ja statuksen epätasainen jakautuminen nostaa pintaan erilaisia uhkakuvia valtioiden välisissä suhteissa. Realistien mukaan uhka on tilanne, jossa toimijalla A on mahdollisuus tai aikomus aiheuttaa negatiivisia seurauksia toimijalle B. Toimijan A aiheuttama uhkakuva saa toimijan B useimmiten muuttamaan toimintaansa jollakin tavalla. Liberalistisen koulukunnan edustajat ovat korostaneet instituutioiden ja jaettujen arvojen merkitystä valtioiden välisten uhkakuvien hillitsemiseksi.⁸⁹ Yhteistä koulukunnille on se, että sekä realistit että liberalistit ovat nähneet uhkat erottamattomana osana kansainvälisiä suhteita, eikä niiden itsenäistä olemassaoloa ole perinteisesti kyseenalaistettu.

Erityisesti kylmän sodan päättyminen teki kuitenkin laajemmalle turvallisuuskäsitykselle tilaa. Kylmän sodan päättyminen aiheutti kaksinaisuusperustuvan turvallisuusympäristön murtumisen, ja vihollisen tai uhkan määrittäminen ei ollutkaan enää niin yksiselitteistä.⁹⁰ Uusia teemoja rupesikin nousemaan turvallisuustutkimuksen saralle. Avauksia oli tehty jo 1980-luvulla, mutta erityisesti 1990-luvun kuluessa uudet näkemykset saavuttivat suuremman yleisön. Erityisesti ajatus ”diskursiivisesta turvallisuudesta” sai paljon huomiota osakseen. Diskursiivisen turvallisuuden perusajatuksena oli realismiin pohjautuvan turvallisuusajattelun ”normalisoituneen” tilan kyseenalaistaminen sekä turvallisuuden ja uhkien subjektiivisuuden huomioiminen. Diskursiivisen turvallisuuden keskiössä on erityisesti Kööpenhaminan koulukunnan käsite turvallistamisesta.⁹¹

Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallisuus ei ole objektiivista, vaan toimijat tuottavat turvallisuusuhkia sosiaalisessa kanssakäymisessä, *turvallistamalla*. Turvallisuusuhkat nousevat esiin ja ne muuttuvat diskurssien tuloksena.⁹² Uhkaa ei ole olemassa ennen kuin toimija kokee asian uhkaksi. Näin ollen myös perinteinen realistinen turvallisuuskäsite, jossa sota ja voima ovat

---

⁸⁷ Booth 2005, 2.

⁸⁸ Laitinen 1999, 116.

⁸⁹ Garcia-Retamero ym. 2012, 179–180.

⁹⁰ Emt, 102–103.

⁹¹ Stritzel 2007, 357–358.

⁹² Laitinen 1999, 105–106.

keskiössä, ei ole mitään objektiivista ja ”normaalia” (”out-there”), vaan se on mahdollista nähdä ikään kuin yhtenä vaihtoehtona, ja tietynlaisen historiallisen diskurssin tuotoksena.⁹³ Nykyisin Kööpenhaminan koulukunnan näkemykset sosiaalisessa kanssakäymisessä muotoutuvasta turvallisuudesta ja uhkista ovat nousseet jopa valtavirtaiseen asemaan, ja koulukunnan innoittamana ja sen ympärille on muodostunut elinvoimainen kriittisen turvallisuuden tutkimuksen debatti.⁹⁴

Kööpenhaminan koulukunnan tavoitteena oli laajentaa turvallisuusagendaa huomaamaan muutkin kuin sotilaalliset uhkat, ja murtaa näkemys siitä, että turvallisuuteen liittyisi aina välttämättä sota ja voima. Perinteisen turvallisuuskäsityksen kannattajat kritisoivat kuitenkin laajempaa turvallisuuskäsitystä siitä, että kun turvallisuusuhkiksi ruveta määrittelemään ”mitä tahansa”, koko turvallisuuskeskustelulta tulisi putoamaan intellektuaalinen pohja pois, ja tämä voisi johtaa koko tieteenalan selitysvoimaisuuden katoamiseen.⁹⁵

Kööpenhaminan koulukunta vastasi kritiikkiin argumentoiden, että keskeistä onkin turvallisuuskäsitteen huolellinen määrittely ja analysointi niin, jottei mikä tahansa ongelma tai uhka kelpaa varsinaiseksi turvallisuusuhkaksi. Keskeistä on toimijan selviytyminen. Uhkia ja ongelmia on monella elämänalueella, mutta noustakseen turvallisuusuhkaksi niiden on täytettävä tietyt kriteerit: turvallistavan toimijan (securitizing actor) on täytynyt määritellä kyseessä oleva uhka eksistentiaaliseksi turvallistamisen kohteen (referent object) kuten esimerkiksi valtion kannalta.⁹⁶

Diskursiiviseen turvallisuuteen liittyy myös ajatukset ontologisesta turvallisuudesta. Perinteisen turvallisuusnäkemysten mukaan turvallisuus on ennen kaikkea riippuvainen toimijan ulkoisista olosuhteista: jokin ulkopuolella oleva aiheuttaa uhkan toimijan selviytymiselle. Myös Kööpenhaminan koulukunnan ajatukset seurailevat pitkälti logiikkaa nimenomaisesti ulkoisista uhista. Näkemykset ontologisesta turvallisuudesta kääntävät huomion kuitenkin enemmän toimijaan itseensä: turvallisuudessa ei ole ainoastaan kyse siitä, mitä määritellään uhkaksi, turvallistamisen kohteeksi ja niin edelleen, vaan olennainen kysymys on, kuinka määrittelemme suhteemme ja toimintamme suhteessa ympäröivään maailmaan, muihin toimijoihin ja itseen. Ontologisen turvallisuuden oppi-isä Jef Huysmansin sanoin: ”turvallisuuskäsityksessä on kyse myös tietynlaisesta elämäntavasta”.⁹⁷

---

⁹³ Guzzini 2011, 335.

⁹⁴ Williams 2011, 212.

⁹⁵ Buzan ym 1998, 3–4.

⁹⁶ Emt, 5.

⁹⁷ Huysmans 1998, 231–233.

Ontologisen turvallisuuskäsityksen mukaan toimijoilla, myös valtioilla, on voimakas tarve säilyttää oma identiteettinsä, ja näin ollen identiteetillä on merkitys myös turvallisuuteen. Ontologisessa turvallisuudessa onkin kyse jatkuvuudesta ja tietynlaisen hyväksi ja oikeaksi koetun järjestyksen säilyttämisestä. Toimija voi tuntea itsensä turvattomaksi, mikäli omat toimet ovat ristiriidassa oman identiteetin kanssa. Ontologisessa turvallisuudessa ei siis niinkään keskitytä toimijan fyysiseen selviytymiseen, vaan uhan alla nähdään olevan erityisesti toimijan ”henkinen olemassaolo” (security as being).⁹⁸ Näin ollen uskonto linkittyy saumattomasti ontologiseen turvallisuuteen, sillä uskonnollinen vakaumus voi olla toimijan identiteetin perusta ja henkisen olemassaolon selittäjä ja ohjenuora.

Ontologinen turvallisuuskäsitys ei kuitenkaan suinkaan jätä valtion fyysistä selviytymistä kokonaan huomiotta, mutta kyseenalaistaa vahvasti ajatuksen siitä, että selviytyminen olisi toimijan turvallisuuspolitiikan ainoa tavoite. Esimerkiksi syyskuun yhdennentoista jälkeen Steelen mukaan Yhdysvallat ajautui tilanteeseen, jossa suojattaessa fyysistä selviytymistä ”eksistentiaaliselta uhalta”, omista moraalisisista periaatteista luovuttiin moneen otteeseen, ja täten Yhdysvaltojen identiteetti, ”henkinen olemassaolo”, joutui samanaikaisesti uhan alle.⁹⁹ Valtion turvallisuus on siis tasapainottelua fyysisen ja henkisen turvallisuuden säilyttämisen välillä. Näin ollen ontologinen turvallisuus nostaa pinnalle myös kansainvälisen politiikan perustavanlaatuisen kysymyksen ideoiden ja materian suhteesta: valtio tarvitsee fyysisen ulottuvuuden ollakseen olemassa, toisaalta jos valtiolla on maa-alueita, mutta se on menettänyt identiteettinsä kokonaan, onko valtiota silloin enää oikeastaan olemassa? Ontologinen turvallisuus ei varmastikaan anna suoraa vastausta materian ja idean suhteen ongelmaan, mutta se on ansiokkaasti nostanut toimijan identiteetin merkityksen mukaan turvallisuuskusteluun.

Diskursiivisen turvallisuuskäsityksen myötä turvallisuuskäsitelmä levisi laajasti eri konteksteihin, erityisesti Kööpenhaminan sektoriajattelun mukaisesti. Sektoreiden avulla on mahdollista analysoida turvallisuuden eri ulottuvuuksia. Keskeiset sektorit ovat sotilaallinen, poliittinen, taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristösektori. Sotilaallisella sektorilla on kyse perinteisistä voimankäyttöön liittyvistä suhteista. Poliittinen sektori liittyy kysymyksiin auktoriteetista ja tunnustuksesta. Taloudelliseen sektoriin kuuluvat kaupankäyntiin, rahoitukseen ja tuotantoon ja muuhun taloudelliseen hyvinvointiin liittyvät kysymykset. Sosiaalisen sektorin ytimessä on kollektiivinen identiteetti. Ympäristösektori on nimensä mukaisesti ympäristöön liittyvien uhkien äärellä. Sektoriajattelun taustalla olennaisena on kuitenkin ajatus siitä, että kaikki sektorit ovat vain osia

---

⁹⁸ Steele 2008, 50–51.

⁹⁹ Steele 2008, 1–2.

kokonaisuudesta. Sektoreiden tarkoitus on helpottaa turvallisuuskysymyksiin liittyvää teoretisointia ja analysointia, mutta kokonaiskuvan ymmärtämiseksi kaikki sektorit on huomioitava.¹⁰⁰ Laustsen & Wæver ovat lisänneet sektoreiden joukkoon sittemmin myös uskonnollisen sektorin.¹⁰¹ Uskonnollinen sektori on tutkimukseni kannalta keskeinen, ja syvennynkin seuraavassa kappaleessa siihen.

4.2. Uskonto ja turvallistaminen

Kylmän sodan päättyminen toi esiin näkemyksen siitä, että konfliktit ja sodat eivät pohjaudu enää niinkään poliittis-ideologisiin seikkoihin, vaan kulttuurin ja identiteetin merkitystä konfliktien syntymiseen alettiin korostaa. Myös uskonnon rooli konfliktien taustavaikuttimena nousi esiin. Samuel Huntigtonin kuuluisa, joskin kiistelty, konsepti kulttuurien yhteentörmäyksestä, jossa uskonnot ovat merkittävässä roolissa, kuului osaltaan tähän debattiin. Nämä kylmän sodan jälkeiset näkemykset vaikuttivat myös turvallisuuden tutkimukseen, erityisesti uskonnollisen fundamentalismin väitetyn uhkan kasvaessa. Carsten Bagge Laustsen ja Ole Wæver vastasivat uskonnon kansainvälisen politiikan tieteenalalle asettamaan haasteeseen artikkelissaan *In Defence of Religion: Sacred Referent Object for Securitization*.¹⁰²

Koulukunnan perustajiin kuuluvat Laustsen ja Wæver laajensivat Kööpenhaminan koulukunnan sektoriajattelua, ja lisäsivät keskusteluun uuden uskontoon keskittyvän sektorin. Laustsenin ja Wæverin artikkelin voi nähdä urauurtavana, sillä he esittelivät näkemyksensä uskonnon tärkeydestä jo ennen syyskuun yhdennentoista terroristi-iskuja, eli ennen kuin uskonto sai todella huomiota turvallisuuspolitiikassa. Integroimalla uskonnon Kööpenhaminan koulukunnan teoreettiseen viitekehykseen, turvallistamisen teorian avulla on mahdollista analysoida turvallisuuteen ja uskontoon liittyviä kysymyksiä. Uskonnon mukaan tuominen korostaa myös entisestään koulukunnan perusajatusta, jonka mukaisesti turvallisuus ja turvallistaminen ovat sosiaalisia konstruktioita, ja turvallisuuteen liittyvät toimijat ja kohteet ovat siis aina riippuvaisia sosiaalisesta kontekstista ja vuorovaikutuksesta.¹⁰³

Laustsen & Wæver erottelevat kolme keskeisintä tapaustyyppiä, joissa uskonto ja turvallisuus limittyvät. Ensimmäisessä tapauksessa uskonnollisen ryhmän nähdään olevan uhka valtion selviytymiselle. Näin ollen turvallistamisen kohteena on valtio. Useimmiten uhkana nähdään nimenomaisesti uskonnollinen fundamentalismi, joka muodostaa uhan sekulaarille valtiolle. Uhka

---

¹⁰⁰ Buzan ym 1998, 7–8.

¹⁰¹ Ks. Laustsen & Wæver 2000.

¹⁰² Laustsen & Wæver 2000, 705–706.

¹⁰³ Kanwal Sheikh 2014, 253.

voi nousta niin valtion ulko- kuin sisäpuoleltakin. Esimerkiksi Al-Qaida on uhka Yhdysvalloille ulkopuolelta, kun taas Turkin valtiolle islamismi näyttäytyy sisäisenä uhkana. Yhdysvaltojen politiikassa nimenomaisesti fundamentalistien muodostama uhka nähdään äärimmäisen vaarallisena. Fundamentalismin muodostama uhka käsitetään erityislaatuiseksi, sillä ajatukseen fundamentalismista sisältyy näkemys siitä, että toimijat toimivat irrationaalisesti, uskonsa ohjaamina. Heille valta tai hyödyt ovat toisarvoisia, siksi fundamentalisteilta suojautuminen ja heidän toimiensa ennustaminen on myös hankalaa.¹⁰⁴

Toisessa tapaustyyppissä turvallistamisen kohteena on itse uskonto. Uskon ja sen harjoittamisen nähdään olevan uhattuna minkä tahansa ei-uskonnollisen toimijan tai prosessin toimesta. Muun muassa Israel on turvallistanut uskonnon: Israelin valtion *raison d'être* on juutalaisuus, ja siksi sen selviytyminen on ensisijaista. Usko ja sen harjoittaminen liittyy saumattomasti yksilön olemassaoloon, siksi uhka uskoa kohtaan nähdään usein uhkana toimijan koko omaa olemassaoloa kohtaan. Näin ollen uskoon kohdistuvat turvallisuushukat ovat ikään kuin automaattisesti luonteeltaan eksistentiaalisia. Kompromissit ja myönnytykset uskon kohdalla näyttäytyvät helposti mahdottomilta uskonnon liittyessä suoraan kysymykseen olemassaolosta. Uskonnon turvallistaminen on täten ”helppoa” sen eksistentiaalisesta luonteesta johtuen, ja uhkia vastaan vaaditaankin usein nopeaa toimintaa valtioiden tai muiden tahojen toimesta. Uskonto liittyvät kysymykset muuttuvatkin nopeasti korkean tason politiikaksi. Olennaista on kuitenkin muistaa, että näin ei silti tapahdu automaattisesti: turvallistaminen vaatii aina aktiivista poliittista toimintaa.¹⁰⁵

Laustsenin ja Wæverin määrittelemässä kolmannessa tapaustyyppissä kaksi uskonnollista diskurssia ovat riitatilanteessa. Esimerkkinä tilanteesta toimii esimerkiksi Jerusalemin asema, josta alueen muslimit, juutalaiset ja kristityt eivät ole löytäneet yhteisymmärrystä. Pääsy pyhiin paikkoihin on tärkeää kaikille kolmelle uskonnolliselle ryhmälle, ja erimielisyydet eskaloituvat hetkessä. Samankaltainen tilanne liittyy Ayodhya-moskeijaan Intiassa: erimielisyydet moskeijan alkuperästä johtivat siihen, että ryhmä hinduja päätyi lopulta tuhoamaan moskeijan. Useimmiten juuri tämän tyyppiset konfliktit tulevat mieleen, kun ajatellaan uskonnon, konfliktien ja turvallisuuden suhdetta. Kuitenkaan uskonnollisten ryhmien väliset kamppailut eivät ole kovin yleisiä. Monissa maailman konflikteissa vastakkainasettelu syntyy useimmiten niin kutsuttujen fundamentalistien ja sekularistien välille. Molemmiin puoliin ollaan epäluuloisia: fundamentalistit kokevat uskonnon olevan uhattuna ja sekularistit puolestaan kokevat uskonnon uhkaavan sekulaaria järjestystä ja

---

¹⁰⁴ Laustsen & Wæver 2014, 720.

¹⁰⁵ Laustsen & Wæver 2000, 719.

valtiota.¹⁰⁶ Laustsen ja Wæver tosin mielestäni syyllystyvät fundamentalistien ja sekularistien kohdalla yksinkertaistamiseen. En kiellä, etteikö vastakkainasettelua olisi olemassa, mutta rajat ryhmien välillä eivät ole aivan yksiselitteisiä, kuten esimerkiksi Obaman puheita analysoimalla voidaan myöhemmin huomata.

Alun perin Kööpenhaminan koulukunta oli sijoittanut uskonnon osaksi sosiaalista sektoria. Sosiaalisen sektorin ytimessä on ajatus identiteetistä ja identiteetin keskeisyydestä turvallisuudelle. Sosiaalista turvattomuutta voi ilmetä kun jokin yhteisö tuntee identiteettinsä olevan uhattuna. Usein nämä identiteetit ovat kansallisia, mutta ne voivat olla myös etnisiä tai uskonnollisia.¹⁰⁷ Laustsenin ja Wæverin mukaan sosiaalisen sektoriin sisältyvä käsitys uskonnon merkityksestä on riittämätön. Sosiaalisen sektorin kautta uskonto nähdään vain yhteisön identiteetin muodostava tekijänä ja kaikki muut uskonnon aspektit unohtuvat. Uskonnon kautta ei ainoastaan muodosteta identiteettejä tai yhteisöjä, vaan uskonnollisessa diskurssissa on usein kyse ihmisten halusta puolustaa oikeuttaan uskoon, ja uskonnollisiin arvoihin, tapoihin ja perinteisiin. Heidän mukaansa uskonto tulisi huomioida *uskontona*.¹⁰⁸ Laustsen ja Wæver määrittelevät *uskon* uskonnollisen diskurssin ominaispiirteeksi, jossa keskeistä on transsendentin ja immanentin, pyhän ja maallisen, erottelu.¹⁰⁹

Laustsen ja Wæver ottavatkin artikkelillaan myös implisiittisesti osaa edellä esittelemääni essentialismin ja funktionalismin väliseen debattiin. Uskonnon itsenäistä merkitystä korostaessaan Laustsen ja Wæver lukeutuvat essentialisteihin. Mona Kanwal Sheikh on kiittänyt Laustsenin ja Wæverin työtä uskonnon nostamisesta turvallisuustutkimuksen agendalle, mutta hän on kuitenkin kritisoinut heidän essentialistista uskontonäkemyä liian yksipuoliseksi ja kapeaksi. Kanwal Sheikhin mukaan uskonnon määrittely pyhän ja maallisen erottelun kategorioiden avulla nojaa liiaksi protestanttiseen kristillisyyteen, joka on eurooppalaisen uskonnollisen ajattelun tuotos, eikä universaali totuus. Näin ollen se ei ole tarpeeksi analyttinen käsiteltäessä muita kristillisyydestä poikkeavia uskonnollisia traditioita. Esimerkiksi jos islamistit ovat turvallistamassa uskontoa sekularismin uhalta, ”läntisen mallin”, joka erottaa pyhän ja maallisen, tarjoaminen ratkaisuksi konfliktiin voi toimia jopa provosoivasti ja konfliktia kiihdyttävästi. Tällaisia ratkaisuja esitettiin muun muassa syyskuun yhdenkentoista iskujen jälkeen.¹¹⁰

---

¹⁰⁶ Emt, 723.

¹⁰⁷ Buzan ym. 1998, 119–120.

¹⁰⁸ Laustsen & Wæver 2000, 709.

¹⁰⁹ Kanwal Sheikh 2014, 257.

¹¹⁰ Emt, 253–262.

Kanwal Sheikhin mukaan myöskään uskonnon rajoittaminen ainoastaan *uskoon* ei ole hedelmällinen ratkaisu, sillä se ei kata kaikkia ilmiöitä, joihin nojaten uskonnolliset toimijat perustelevat toimintaansa ja turvallistamiseen liittyviä tekoja. Tässä suhteessa yhdyn Kanwal Sheikhin ajatuksiin. Kanwal Sheikh tarjoaa tilalle moniulotteisempaa näkemystä, jossa uskonnon nähdään vaikuttavan järjestäytymiseen, identiteettiin, lakiin, eettisiin normeihin sekä muun muassa tunteisiin. Kanwal Sheikhin mukaan Ninian Martin uskonnon tutkimiseen kehitetty seitsemänosainen järjestelmä voisi olla hyödyllinen myös tutkittaessa mihin toimijat itse asiassa viittaavat kun he turvallistavat uskontoa. Järjestelmä kattaa käytäntöihin ja rituaaleihin keskittyvän ulottuvuuden, tunteellisen ja kokemuksellisen, narratiivisen ja myyttisen, eettisen ja lakiin liittyvän, doktrinaarisen, sosiaalisen ja institutionaalisen sekä materiaalisen ulottuvuuden.¹¹¹

Kanwal Sheikh keskittyy erityisesti doktrinaariseen ulottuvuuteen. Doktriini viittaa uskonnolliseen turvallistamisen kohteeseen, mutta laajemmassa muodossa kuin Laustsen ja Wæver näkivät. Kanwal Sheikh sisällyttää myös uskonnollisia elementtejä sisältävät poliittiset ideologiat doktriinien joukkoon. Useat tämän päivän konflikteista pohjautuvat doktrinaarisiin eroavaisuuksiin. Erityisesti terrorisminvastainen sota täyttää doktrinaarisen konfliktin tunnusmerkit. Doktriiniin sisältyy periaatteita, arvoja ja käsitys hyvästä ja sopivasta elämäntavasta. Doktriinia ylläpidetään myyttien avulla, ja doktriinit nousevat usein elämää suuremmiksi ja niiden puolesta ollaan jopa valmiita kuolemaan. Viimeisen vuosikymmenen aikana uskonnon, sekularismin ja liberalismin doktriinit ovat olleet törmäyskurssilla, josta ilmentymiä ovat muun muassa syyskuun yhdennentoista terroristi-iskut ja terrorisminvastainen sota. Uusimpana tapauksena mainittakoon Pariisissa Charlie Hebdo -lehden toimitukseen tehty isku ja siitä seuranneet mielenilmaukset puolin ja toisin. Doktriineihin liittyvät periaatteet nähdään absoluuttisina totuuksina, ja siksi niiden suhteen on mahdotonta tehdä kompromisseja. Doktriinit eivät myöskään ainoastaan kerro mihin uskomme vaan ne kertovat *keitä olemme* ja mikä on kokonaisvaltainen elämäntapamme.¹¹²

Kanwal Sheikhin ajatukset doktiineista laajentavat Laustsenin ja Wæverin lanseeraamaa uskonnollista sektoria. Vaikka uskonnon ja muiden ilmiöiden, kuten poliittisten ideologioiden, raja-aita voi usein olla hyvin matala, mielestäni uskonnollisella sektorilla on kuitenkin paikkansa. Uskonnolla on erilainen asema sen eksistentiaalisen olemuksen takia, olipa kyseessä sitten ”varsinainen uskonto” tai uskonnollisia piirteitä omaava poliittinen ideologia. Ilmiöiden erottaminen uskonnoksi tai ”kvasi-uskonnoksi” voi olla joskus jopa mahdotonta, mutta se ei olekaan välttämättä olennaista. Olennaista on se, että ilmiöön ylipäätään sisältyy maalliset mittasuhteet ja ominaisuudet

---

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Kanwal Sheikh 2014, 263–264.

ylittäviä ulottuvuuksia, sillä tällöin toiminta saa muista ilmiöistä poikkeavan eksistentiaalisen luonteensa. Uskonnollista sektoria tarvitaan nimenomaisesti tällaisten ilmiöiden huomioimiseen ja analysointiin.

4.3. Turvallisuus ja identiteetti

Turvallisuuteen liittyy myös kysymykset identiteetistä. Toimija rakentaa käsitystä maailmasta oman identiteettinsä pohjalta. Ymmärrys muiden identiteetistä pohjautuu käsitykseen omasta identiteetistä, ja toisaalta samanaikaisesti muiden identiteetit vaikuttavat käsitykseen omasta identiteetistä. Sosiaalisessa kanssakäynnissä muodostetaan koko ajan itseä ja toista (Self ja Other). Toinen on usein jotain, joka eroaa merkittävästi omasta ryhmästä. Toinen muodostaa vastinkappaleen omalle itselle, ja toinen on välttämätön ainesosa identiteetin muodostamisessa. Toinen itsessään ei kuitenkaan välttämättä aina näyttäydy uhkaavana ja väkivaltaisena, vaan toinen voidaan nähdä hyvinkin neutraalissa valossa ja se pystytään yhdistämään inhimillisiin ominaisuuksiin.¹¹³ Toinen ei myöskään aina välttämättä ole toinen ihminen tai valtio, vaan toinen voi olla myös esimerkiksi oma menneisyys.¹¹⁴

Käsitykset identiteeteistä vaikuttavat myös siihen, mitä koemme turvallisuusuhaksi. Uhka ei ole ikinä objektiivinen eikä uhkaa ole olemassa ilman tahoja, joka kokee asian uhaksi.¹¹⁵ Esimerkiksi Yhdysvallat ei todennäköisesti näe ydinasevaltio Ranskaa uhkana, sillä näillä kahdella valtiolla on ystävällismieliset suhteet. Sotilaallinen suurvalta Yhdysvallat voi kuitenkin kokea pienen ja mitättömän terroristiryhmän uhaksi, huolimatta sen vähäisistä materiaalisista resursseista. Kyse on identiteeteistä: vihamielinen pienempi toimija näyttäytyy huomattavasti uhkaavampana kuin sotilaallisesti kyvykkäämpi ystävä. Myös Yhdysvaltojen muodostama näkemys Iranista on hyvin erilainen ennen ja jälkeen islamilaisen vallankumouksen. Islamilainen vallankumous muutti Iranin valtion identiteettiä, ja entinen ystävä muuttui hetkessä uhkaavaksi Yhdysvaltojen kannalta.

Oma identiteetti koetaan usein turvallisuutta luovaksi. Yhdysvallat on levittänyt taloudellista ja poliittista liberalismia sillä ajatuksella, että hyvinvointi ja vakaus lisääntyisivät, ja että valtiot kehittyisivät tätä kautta samankaltaisiksi Yhdysvaltojen kanssa. Tämä tekisi maailmasta turvallisemman myös Yhdysvalloille, kun kaikki jakaisivat saman amerikkalaisen identiteetin ja arvot.¹¹⁶ Laitisen mukaan kulttuuriset arvot ovatkin tärkeitä elementtejä turvallisuudelle, sillä ne vaikuttavat poliittisen järjestelmän luonteeseen ja ennakoitavuuteen, yhteiskunnan taloudelliseen ja

---

¹¹³ Harle 2000, 10–11.

¹¹⁴ Hopf 2002, 3.

¹¹⁵ Campbell 1992, 1.

¹¹⁶ Lipschutz 1995, 15–16.

sotilaalliseen kyvykkyyteen sekä yleiseen ilmapiiriin, jossa arvot muodostuvat. Tämä vaikuttaa myös siihen, kuinka valtio toimii kansainvälisessä yhteisössä.¹¹⁷ On kuitenkin huomattava, että ”kulttuuriset arvot” eivät ole neutraaleja. Esimerkiksi liberalismi voi näyttäytyä toisaalla hyvin negatiivisena, lännen ylivaltaa ajavana politiikkana.

Ontologisen turvallisuuskäsityksen mukaan toimijan oma identiteetti on keskeisin elementti turvallisuuden kannalta. Myös Kööpenhaminan koulukunta on korostanut identiteetin tärkeyttä: ”jos identiteetti menetetään me emme voi enää elää meinä”.¹¹⁸ Ontologinen turvallisuuskäsitys vie kuitenkin keskustelun identiteetin merkityksestä Kööpenhaminan koulukuntaa syvemmälle: oman identiteetin menettäminen on ontologisen turvallisuuskäsityksen mukaan toimijalle jopa suurempi uhka kuin fyysisen koskemattomuuden loukkaus.¹¹⁹

Näkemyks perustuu siihen ajatukseen, että toimijalla on aina tietynlainen käsitys omasta identiteetistään, jonka säilyvyydestä ja jatkuvuudesta pyritään pitämään kiinni. Tähän ajatukseen pohjaten on myös mahdollista selittää valtioiden toimintaa esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, jolloin valtiot ovat valmiita uhraamaan resursseja ja riskeeraamaan kansalaistensa hengen esimerkiksi avustaessa humanitaarisissa katastrofeissa. Ontologisen turvallisuuskäsityksen mukaan ”moraalista” toimintaa ei tehdä niinkään (tai ainoastaan) sen vuoksi, että se on ”oikein” vaan siksi, että toimimatta jättäminen muodostaa uhkan toimijan identiteetin säilyvyydelle. Näkemys kritisoi näin ollen myös ajatusta siitä, että ”moraalinen” toiminta ei voisi olla valtiolta rationaalinen valinta. Päinvastoin, oman identiteetin säilyvyydestä huolehtiminen ja tätä kautta henkiseen olemassaoloon (being) kohdistuvan uhkan välttäminen on looginen ratkaisu.¹²⁰

4.4. Turvallistaminen ja hallinta

Turvallistamisessa on kyse myös vallankäytöstä. On aina poliittinen valinta ja teko, mitä asioita määritellään uhkiksi ja mitä ei. Turvallistettaessa uhkat nostetaan tavallisen politiikan yläpuolelle, ja näin ollen myös poikkeuksellisista toimista tulee mahdollisia. Esimerkiksi syyskuun yhdennentoista jälkimainingeissa Yhdysvalloissa panostettiin kansalliseen turvallisuuteen ja sotilaalliseen voimaan jopa ihmisoikeuksien kunnioittamisen uhalla, mutta toiminta nähtiin laajalti hyväksyttynä ”poikkeustilan” vallitessa.¹²¹ Turvallistamisessa määritellään mahdollisia uhkia ja riskejä turvallisuusuhkiksi, ja sen perimmäisenä tavoitteena on luonnollisesti näiden uhkien hallitseminen.

---

¹¹⁷ Laitinen 1999, 108–109.

¹¹⁸ Huru 2004, 35.

¹¹⁹ Steele 2008, 2–3.

¹²⁰ Emt, 27.

¹²¹ Buzan & Hansen 2009, 226–227.

Turvallisuuden toimijat ovat moninaisia, ja niillä on erilaisia hallinnan keinoja käytössään. Valtionkin keinovalikoima on laaja, ja samoja turvallisuuspäämääriä voidaan ajaa vaihtelevia keinoja käyttämällä eri politiikan aloilla. Esimerkiksi diplomatian, koulutuksen, poliisin ja sosiaalihuollon kautta voidaan puuttua esimerkiksi ihmisten radikalisoitumiseen.¹²²

Eri toimijoilla on vaihtelevat mahdollisuudet turvallistamisen toteuttamiseen ja erilaisten hallinnan keinojen käyttämiseen. Turvallisuuskäsityksen laajentumisesta huolimatta valtiot ovat edelleen säilyttäneet vahvan aseman turvallisuuden määrittelijöinä ja takaajina. Vahvoilla valtioilla on luonnollisesti paremmat edellytykset vaikuttaa turvallisuuteen ja sen hallintaan. Yhdysvaltojen kohdalla on puhuttu unipolaarisista ja hegemonisista turvallisuustoimista. Kylmän sodan päättymisen jälkeen maailmanjärjestys nähtiin yksinapaisena, ja Yhdysvaltojen johtamana. Presidentti George H. Bushin ja Bill Clintonin aikakausina Yhdysvallat korosti kuitenkin pääasiallisesti kansainvälistä yhteistyötä ja kansainvälisten järjestöjen merkitystä kansainvälisessä hallinnassa ja turvallisuuden edistämisessä. Syyskuun yhdennentoista jälkeen Bush nuoremman aikakaudella Yhdysvallat erkani tästä ajatusmallista, ja rupesi toimimaan itsenäisemmin. Erityisesti ennaltaehkäisevän iskun - doktriinin luominen, ja sen myötä julistettu Irakin sota vuonna 2003 sai monet näkemään Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden edistämällä perustellut toimet hegemonisina ja jopa imperialistisina.¹²³ Obaman kaudella Yhdysvallat on pyrkinyt jälleen vahvistamaan diplomatian roolia kansainvälisissä suhteissa, ja Obama on pyrkinyt palaamaan multilateraalisempaan maailmanjärjestykseen.¹²⁴

On aina myös tulkinnanvaraista, millaisessa valossa toimijan teot nähdään. Esimerkiksi Yhdysvaltojen toimet voi näyttäytyä toiselle neutraalina oman turvallisuuden edistämisenä ja toiselle imperialistisina valtapyrkimyksinä. On kuitenkin selvää, että Yhdysvaltojen kaltaisella supervallalla on paremmat mahdollisuudet ja resurssit vaikuttaa kansainväliseen turvallisuuteen ja hallintaan haluamallaan tavalla kuin pienemmällä valtiolla tai muulla pienemmällä toimijalla. Esimerkiksi aiemmin esittelemäni kansainvälinen uskonnonvapauspolitiikka on hyvä esimerkki tästä. Kansainvälistä uskonnonvapautta edistämällä Yhdysvallat pyrkii luomaan vakaampia yhteiskuntia ja näin ollen viime kädessä parantamaan myös omaa turvallisuuttaan. Uskonnonvapauspolitiikka on Yhdysvalloille osaltaan ”terrorisminvastainen työkalu”.¹²⁵ Samanaikaisesti Yhdysvallat suorittaa hallintaa: se määrittelee, mikä on hyväksyttävä paikka uskonnolle, ja vastaavasti millainen uskonnollinen toiminta voi olla haitaksi yhteiskunnan kehittymiselle ja myös turvallisuudelle.

---

¹²² Martikainen & Tiilikainen 2013, 15.

¹²³ Ks. Krahmann 2005.

¹²⁴ Indyk ym. 2012, 2, 11.

¹²⁵ Ks. Thames 2014.

Kööpenhaminan koulukunnan mukaan (kansallinen) turvallisuus ei ole sinänsä itseisarvo. Sen nojalla on hiljennetty vastakkaisia näkemyksiä, vallanpitäjät ovat käyttäneet sitä omien poliittisten tavoitteidensa ajamiseen ja turvallisuudella perustellen on tehty kyseenalaista politiikkaa demokraattiselta valvonnalta salassa. Näin ollen ”mitä enemmän turvallisuutta, sen parempi” ei pidä aina paikkaansa. Itse asiassa turvallistaminen pitäisi nähdä epäonnistumisena ajaa asioita normaalin poliittisen toiminnan puitteissa. Luonnollisesti monissa tilanteissa, esimerkiksi valtion joutuessa hyökkäyksen kohteeksi, turvallistaminen on välttämätöntä valtion selviytymisen kannalta. Pitkän tähtäimen tavoitteena tulisi kuitenkin olla turvallistamisen purkaminen (desecuritization), sillä sen myötä asiat käsitellään normaalissa poliittisessa prosessissa, eikä ”poikkeustilan” alaisuudessa, jolloin demokraattisen ja oikeudenmukaisen menettelyn toteutuminen on epävarmempaa.¹²⁶

Turvallistamisen näkyväksi tekeminen on yksi askel kohti turvallistamisen purkamista. Analysoidessa turvallisuusdiskursseja voidaan eritellä kenellä on oikeus ”tehdä” turvallisuutta ja mistä aiheesta sekä millä ehdoin.¹²⁷ Turvallisuusdiskursseja analysoimalla voidaan myös pyrkiä tuomaan esiin epäjohtamukaisuuksia sekä epäoikeudenmukaista kohtelua. Ylipäättään turvallisuusdiskurssien analysoinnin kautta pystytään näyttämään, ettei ole olemassa yhtä turvallisuutta, vaan turvallisuus muodostuu aina sosiaalisessa kanssakäymisessä, ja se on aina tietyn ympäristön, ajan ja tekijöiden tuotos.

5. TURVALLISTAMINEN JA DISKURSSIANALYYSI

5.1. Turvallistamisen prosessi: diskurssit ja puheaktiteoria

Kuten edellä olen jo tuonut esiin, turvallistaminen on Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoinnin keskiössä. Tässä kappaleessa syvennyn tarkemmin turvallistamisen prosessiin, eli turvallistamisen luonteeseen ja keinoihin. Koulukunnan mukaan asiat voi jakaa ei-poliittisiin, poliittisiin ja turvallistettuihin. Ei-politisoitu asia on läsnä yhteiskunnassa, mutta se ei ole merkityksellinen valtion tai muun päätöksentekijän toimijan kannalta. Poliittinen asia on osa julkista politiikkaa ja se vaatii toimenpiteitä toimijalta. Turvallistettu asia puolestaan nousee näiden asioiden ja ikään kuin politiikan yläpuolelle. Turvallistettaessa jokin asia määritellään eksistentiaalisesti uhaksi, joka vaatii normaalista poliittisesta toiminnasta poikkeavia erityistoimenpiteitä.¹²⁸

---

¹²⁶ Buzan ym. 1998, 29.

¹²⁷ Emt, 31.

¹²⁸ Buzan ym. 1998, 23.

Turvallistamisen prosessi kiteyttää koulukunnan ajatuksen siitä, ettei ole olemassa ”objektia” turvallisuutta, vaan käsitys uhkista ja turvallisuudesta muodostuu aina subjektiivisesti. Turvallistamisen teon seurauksena jostain asiasta tulee turvallisuusuhka, ei siksi että uhka välttämättä olisi olemassa, vaan siksi että asia esitetään uhkaksi.¹²⁹ Esimerkiksi terrorismin nähdään usein olevan yksi pahimmista uhkista länsimaissa. Kuitenkin esimerkiksi vuonna 2013 terrorismiin kuoli maailmanlaajuisesti yhteensä 18 000 ihmistä, joista suurin osa Nigeriassa, Afganistanissa, Pakistanissa, Irakissa ja Syyriassa. Länsimaissa on huomattavasti suurempi todennäköisyys kuolla onnettomuuksiin, sairauksiin tai henkirikoksen uhrina.¹³⁰ Näistä faktoista huolimatta terrorismi näyttäytyy usein ihmisille uhkaavampana, sillä terrorismi on turvallistettu tehokkaasti.

Käsitys turvallisuudesta ja turvallisuusuhkista muodostuu diskursseissa. Diskurssit eivät ole objektiivisia tai puhujasta arvovapaita arviointeja eivätkä analyttisiä rakenteita vaan historiallisten ja sosiaalisten rakenteiden synnyttämiä. Diskurssia voi luonnehtia ”systeemiksi, joka säätelee toteamuksien muodostumista”. Diskurssi on ”kerros”, missä merkitys tuotetaan ja jaetaan edelleen. Diskurssit ja toimijat ovat monimutkaisessa suhteessa toisiinsa. Toisaalta diskurssi on ensisijainen suhteessa toimijaan, sillä alun alkaen toimijan tietynlainen toiminta ja sanomiset mahdollistuvat vain diskurssien kautta. Toisaalta diskurssit ovat olemassa ainoastaan toimijoiden tuottaessa niitä aina uudelleen.¹³¹ Diskurssit ovat erityisiä kokonaisuuksia, jotka muodostuvat erilaisista ideoista, käsityksistä ja kategorioista, joita tuotetaan ja muokataan jatkuvasti. Diskurssit voivat olla virallisia tai epävirallisia, ne voivat olla institutionalisoituneita tai vapaampimuotoisia. Diskurssit voivat olla myös tiedostettuja tai tiedostamattomia.¹³²

Diskurssia muodostetaan puheen avulla. Kööpenhaminan koulukunta liittäkin turvallistamiseen J.L. Austinin lanseeraaman kielitieteen käsitteen puheaktiteoriasta. Puheaktiteorian mukaisesti ”sanominen on tekemistä”. Puhuessamme emme ainoastaan raportoi asioista, vaan teemme asioita.¹³³ Teorian mukaisesti lauseet tekevät muutakin kuin kuvailevat todellisuutta, eivätkä ne siksi voi sinänsä olla oikein tai väärin.¹³⁴ Näin ollen rakennamme maailmaa, ja luomme myös turvallisuusuhkia puheen kautta. Maailma on olemassa ilman kieltä, mutta ilman puhetta, kommunikaatiota ja tulkintaa maailmaa on mahdotonta merkityksellistää ja käsittää.¹³⁵ Turvallistamisen teoria onkin osaltaan myös

---

¹²⁹ Emt, 24.

¹³⁰ Walt 2015.

¹³¹ Waeber 2001, 198–199.

¹³² Hajer 1995, 44–45.

¹³³ Austin 1962, 12–13.

¹³⁴ Balzacq 2011, 1–6.

¹³⁵ Campbell 1992, 6.

vaikuttanut siihen, että kielen ja puheen rooli on noussut merkittävään asemaan myös kansainvälisen politiikan tieteenalalla.¹³⁶

Turvallisuuskeskustelussa on myös kyse kamppailusta oikeasta totuuden määritelmästä.¹³⁷ Olennaista onkin, mikä diskurssi nousee vallitsemaan asemaan, ja mikä kohde hyväksytään turvallisuusuhraksi. Turvallisuuskurssissa jokin asia nostetaan esille ja esitetään poikkeuksellisessa valossa. Nimeämällä jonkin asian turvallisuusuhraksi puhuja ilmaisee tarpeen ja myös oikeuden käyttää jopa äärimmäisiä keinoja uhkalta suojautumiseen. Turvallistaminen saa kuitenkin vasta alkunsa siitä, kun jokin asia on nimetty turvallisuusuhraksi. Turvallistaminen vaatii myös kuulijakunnan hyväksynnän riittävässä määrin. Turvallistaminen on siis intersubjektiivinen prosessi: yhteisön jäsenten on jaettava käsitys diskurssiin sisältyvästä turvallisuusuhrasta ja sen luonteesta. Jokin uhka voi näyttäytyä yhdessä poliittisessa yhteisössä täydellisen ymmärrettävältä ja siltä suojautuminen on legitiimiä, kun toinen ryhmittymä voi pitää väitettyä uhkaa ja siltä suojautumista vainoharhaisena.¹³⁸

Onnistunut puheakti, turvallistamisen teko, onkin yhdistelmä puhetta ja sen suhteuttamista ympäröivään yhteiskuntaan. Puheaktin sisällössä tärkeää on ”turvallisuuden kieliopin” hallitseminen ja uskottavan juonen rakentaminen. Ollakseen uskottava, puheaktin on tultava sellaiselta taholta, jolla on tarvittava auktoriteetti. Auktoriteetilla ei tarkoiteta kuitenkaan välttämättä virallista auktoriteettia, vaan sellaista auktoriteettia, jonka kuulijakunta hyväksyy.¹³⁹

Turvallisuuskulma voi olla puheessa läsnä eksplisiittisesti tai implisiittisesti. Esimerkiksi puhumalla ”puolustuksesta”, kaikki ymmärtävät heti, että diskurssiin sisältyy ajatus turvallisuudesta ja asian erityislaatuisuudesta. Turvallistaminen voi olla institutionalisoitunutta tai tapauskohtaista. Ylläoleva esimerkki puolustuksesta viittaa institutionalisoituneeseen turvallistamiseen. Uhkan näyttäytyessä pysyvänä, turvallistamisen prosessi on syvällä rakenteissa. Esimerkiksi useimmat valtiot pitävät asevoimia yllä, vaikka useimmissa tapauksissa aseellisen hyökkäyksen uhka voi olla hyvin minimaalinen. Tällöin käsitys turvallisuusuhrasta on institutionalisoituneena syvällä rakenteissa, ja turvallistaminen on tässä tapauksessa vahvasti liitoksissa menneisyydessä tapahtuneeseen turvallistamisen tekoon.¹⁴⁰

---

¹³⁶ Balzacq 2011, 1–6.

¹³⁷ Laitinen 1999, 101.

¹³⁸ Buzan ym. 1998, 26, 30.

¹³⁹ Buzan ym. 1998, 32–33.

¹⁴⁰ Emt, 27.

5.2. Turvallistamisen toimijat

Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallisuusdiskursseja tarkastellessa on keskeistä analysoida mikä on turvallistamisen kohde (referent object), ja mikä on turvallistava toimija (securitizing actor). Lisäksi on tärkeää huomioida turvallistamisprosessin yleisö ja sen merkitys. Perinteisesti turvallistamisen kohteena on nähty valtio, tai kansakunta, jota valtio hallinnoi. Valtiolla selviytymisen kannalta keskeistä on suvereniteetin säilyttäminen ja kansakunnalle vastaavasti identiteetin säilyttäminen. Myös Kööpenhaminan koulukunta lähti liikkeelle valtiokeskeisestä näkökulmasta, jossa turvallistamisen objekti oli aluksi implisiittisesti (ja usein eksplisiittisestikin) valtio. Sitten he ovat laajentaneet näkemystään kattamaan myös muita toimijoita, jotta ”multisektoraalinen lähestymistapa olisi mielekäs ja toimiva”.¹⁴¹

Eri sektoreilla onkin löydettävissä erilaisia turvallistamisen objekteja. Sotilaallisella sektorilla objektina on useimmiten valtio, joskin myös muunkaltaiset poliittiset yhteisöt voidaan nähdä aseellisen uhkan alaisina. Poliittisella sektorilla objektina on yleensä myös valtio, jonka suvereniteetti ja yhtenäisyys voidaan kokea olevan uhattuna. Kuitenkin myös muun kaltaisten yhteisöjen, kuten esimerkiksi Euroopan unionin tai erilaisten kansainvälisten regiimien yhtenäisyyden voidaan nähdä olevan uhattuna. Taloudellisella sektorilla turvallistamisen objekteina voivat olla yritykset tai kansantalous, joskin tällöin uhka aiheutuu samanaikaisesti myös valtiolle. Sosiaalisella sektorilla uhattuina voivat olla ryhmät, jotka jakavat yhteisen identiteetin. Tällaiset ryhmät voivat muodostua esimerkiksi etnisyyden tai uskonnon perusteella, eivätkä ne välttämättä seuraa valtiollisia rajoja. Ympäristösektorilla turvallistamisen kohteiden kirjo on laaja, kohteena voi olla esimerkiksi yksittäinen eläinlaji tai koko ilmasto.¹⁴² Uskonnollisella sektorilla turvallistamisen kohteena voi olla valtio, joka koetaan olevan uhattuna jonkin uskonnollisen ryhmittymän toimesta tai toisaalta turvallistamisen kohteena voi olla uskonnollinen yhteisö tai itse uskonto, jonka nähdään olevan uhattuna valtion tai jonkin muun toimijan edessä.¹⁴³

Itse asiassa turvallistava toimija voi yrittää turvallistaa lähes mitä tahansa. Kuitenkin käytännössä tietynlaiset kohteet ovat otollisempia toimivalle turvallistamiselle. Yleensä turvallisuutta vaaditaan erilaisille yhteisöille. Koko vaikuttaa olevan olennainen tekijä siinä, millaisella kohteella nähdä olevan tarve tulla turvallistetuksi. Yksilöt tai pienet ryhmät voidaan ottaa turvallistamisen kohteeksi, ja vaatia niiden suojeluun poikkeustoimia, mutta useimmiten näin pieni kohde ei saa vastakaikua laajemmalla yleisöltä ja turvallistaminen voi jäädä vajavaiseksi. Toisaalta koko järjestelmän kattavat

---

¹⁴¹ Buzan ym. 1998, 9.

¹⁴² Emt, 22.

¹⁴³ Laustsen & Wæver 2000, 720.

(system-level) turvallistamisen kohteet, kuten esimerkiksi ympäristö, ovat useimmiten jääneet toiseksi verrattaessa pienempi kohteisiin kuten valtioihin. Yleensä yhä edelleen valtion turvallisuus laitetaan koko maailman ympäristön tilan edelle.¹⁴⁴

Keskitason (middle scale) kohteet, kuten valtiot ja kansat, ovat otollisimpia turvallistamiselle, sillä turvallistamisen taustalla olennaisena on kohteen yhteinen identiteetti. Turvallistamisen kohteen on oltava legitiimi ja hyväksytty toimija, jonka toimintapiiriin ihmiset tuntevat kuuluvansa. Turvallistamisen avulla voimistetaan samalla myös yhteisön me-henkeä, ja erotetaan yhteisö muista yhteisöistä. Yhteisen identiteetin puuttuminen tekee turvallistamisen yksilötasolla ja järjestelmätasolla paljon hankalammaksi.¹⁴⁵

Barry Buzan ja Ole Wæver ovat sittemmin nostaneet esiin myös käsitteen *makroturvallistamisesta*. Makroturvallistamisen käsite tarkastelee keskitason ja järjestelmätason väliin jääviä turvallistamisen kohteita. Buzanin ja Wæverin mukaan Kööpenhaminan koulukunnan alkuperäinen kolmitasoinen jaottelu yksilötason, keskitason ja järjestelmätason turvallistamisen kohteisiin ei ole tarpeeksi selitysvomainen. Esimerkiksi sivilisaatiot tai sekulaarit tai uskonnolliset universaalit ideologiat eivät sisälly tähän jaotteluun. Näin ollen Buzan ja Wæver halusivat lisätä turvallistamisen kohteiden joukkoon käsitteen makroturvallistamisesta, joka käsittää tällaiset valtiotason ylittävät turvallistamisen kohteet. Esimerkiksi kylmän sodan aikana kahden ideologian kamppailu ylitti selvästi valtiotason, vaikka taustalla vaikuttikin kaksi suurvaltaa. Myös terrorisminvastaisen sodan on mahdollista nähdä liittyvän makroturvallistamiseen. Turvallistamisen kohteena oli toki osaltaan Yhdysvallat, mutta paljon muutakin. Turvallistamisen kohteeksi nostettiin koko läntinen sivilisaatio, joka pohjautuu demokratiaan, ihmisoikeuksiin sekä vapaisiin markkinoihin. Vastapuolelle asettui myös valtiolliset rajat ylittävä ryhmittymä, jota yhdistää näkemys läntisen sivilisaation rappiosta.¹⁴⁶

Turvallistamisen kohteen lisäksi turvallisuusdiskurssissa keskeistä on turvallistava toimija. Turvallistava toimija on yksilö tai ryhmä, joka toteuttaa turvallistamisen puheaktin. Tavallisimmin turvallistava toimija on poliitikko, viranomainen, hallitus tai jonkin eturyhmän edustaja. Toimijat turvallistavat kohteita, joiden he kokevat olevan uhan alla. Luonnollisesti turvallistava toimija liittyy useimmiten tavalla tai toisella turvallistettavaan kohteeseen. Valtion tapauksessa valtio voi ikään kuin turvallistaa itsensä valtion virallisten edustajien, kuten presidentin, toimesta. Muissa tapauksissa, kuten kansakunnan, kohdalla on jo enemmän tulkinnanvaraista kuka voi edustaa turvallistettavaa

---

¹⁴⁴ Buzan ym. 1998, 36–37.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Ks. Buzan & Wæver 2009.

kohdetta. Sanomme esimerkiksi äärioikeiston edustajan, joka vastustaa maahanmuuttoa ”kansallisen turvallisuuden” nojalla, edustavan kansakuntaamme? Tässä kohtaa on tärkeää nostaa esiin yleisön rooli. Onnistunut ja legitiimiksi koettu turvallistaminen ei ole viime kädessä riippuvainen turvallistamisen kohteesta tai toimijasta, vaan puheaktin yleisöstä. Yleisöstä riippuu, mikä hyväksytään turvallisuushakkaksi, ja kenellä on oikeus määritellä uhat.¹⁴⁷ Turvallistamista onkin mahdollista luonnehtia eri toimijoiden väliseksi kilpailuksi yleisön huomiosta.¹⁴⁸

5.3. Kriittinen diskurssianalyysi ja Balzacqin analyysitasot

Turvallisuuskurssisiin liittyy erottamattomasti myös valta. Diskurssit eivät ole samanarvoisia, eikä kaikilla erilaisiin kurssisiin liittyvillä toimijoilla ole samanlaisia mahdollisuuksia vaikuttaa kurssin rakentumiseen ja muovautumiseen. Vallankäyttöä tapahtuu kurssien sisällä ja välillä. Valta ei kuitenkaan suinkaan ole yksilöiden omaisuutta, vaan valtasuhteet tuotetaan nimenomaan kurssissa: jotkut tiedot saavat totuuden aseman ja ihmisille määritellään erilaisia subjektipositioita. Kaikkein vahvimpaan asemaan nouseita kurssieja kutsutaan usein hegemonisiksi kurssieiksi. Yleensä mitä itsestään selvempänä ja vaihtoehtottomampana jokin kurssi esiintyy, sitä vahvemmassa asemassa se on.¹⁴⁹

Norman Fairclough yhdistää vallan ja kurssit *ideologian* käsitteeseen. Ideologia viittaa tietynlaiseen näkemykseen, toimintatapaan ja asioiden järjestykseen, joka näyttäytyy puhujalle ”oikeana” ja hyväksyttävänä. Fairclough’n mukaan ideologiat on upotettuina kurssieihin. Ideologiat liittyvät keskeisesti kielenkäyttöön, sillä ideologioita muodostetaan kielen avulla. Ideologia toimii sitä tehokkaammin, mitä vähemmän ihmiset kiinnittävät huomiota siihen. Kun jokin saa *luonnollisen* aseman, ideologia on vahvimmillaan.¹⁵⁰ Tunnistettaessa ideologioita kurssieista ei kuitenkaan ole kyse siitä, että jokainen ideologia olisi automaattisesti ”väärin” tai tuomittava. Pikemminkin kyse on siitä, että ideologioiden tunnistamisen avulla on tarkoitus tehdä valtasuhteita näkyvämmäksi, välttämättä luokittelematta niitä automaattisesti epäoikeudenmukaiseksi.¹⁵¹

Fairclough’n kriittisen diskurssianalyysin tavoitteena onkin piilotettujen valtasuhteiden ja kehityskulkujen paljastaminen.¹⁵² Kriittisen diskurssianalyysin keskeinen idea on myös sekä mikro- että makrotason huomioiminen analyysissä. Mikrotasolla viitataan yksittäisiin puhetekoihin ja

---

¹⁴⁷ Buzan ym. 1998, 31, 40.

¹⁴⁸ Buzan ym 1998, 37.

¹⁴⁹ Jokinen & Juhila 1993, 75–81.

¹⁵⁰ Fairclough 2001, 64

¹⁵¹ Fairclough 1995, 18.

¹⁵² Fairclough 1992, 9.

makrotasolla diskurssin rakenteisiin, jotka toisaalta luovat rajat puheteoille, mutta jotka samalla määrittyvät puhetekojen pohjalta.¹⁵³ Kriittinen diskurssianalyysi ei rajoitu ainoastaan tekstin (tai muun aineiston) sisällön analysointiin, vaan se huomioi myös tekstiin liittyvät sosiaaliset aspektit.¹⁵⁴ Thierry Balzacq korostaakin kontekstin huomioimisen tärkeyttä myös turvallistamisen prosessia ja turvallisuusdiskursseja huomioidessa. Balzacq kritisoi Kööpenhaminan koulukunnan keskittyneen puheaktiteorian myötä liiaksi tekstin sisäisiin seikkoihin. Balzacqin mukaan kriittisen diskurssianalyysin ihanteita seuraamalla myös turvallistamiseen liittyvä laajempi konteksti saadaan paremmin huomioitua ja analyysistä tulee syvempää.¹⁵⁵

Diskurssianalyysi onkin ollut suosittu turvallistamiseen liittyvän tutkimuksen parissa.¹⁵⁶ Diskurssianalyysi toimii myös tämän tutkimuksen metodina. Diskurssianalyysi on kuitenkin pikemminkin väljä teoreettinen viitekehys kuin selvärajainen tutkimusmenetelmä, ja siitä lienee niin monta sovellutusta kuin tekijääkin.¹⁵⁷ Näin ollen tässä tutkimuksessa tunnustan kriittiseen diskurssianalyysiin sisältyvät lähtökohdat, mutta sinänsä sovellutus on omani. Keskeisenä ohjenuorana ja analyysin rakenteen pohjana toimivat Balzacqin erittelemät analyysitasot. Balzacq on määritellyt Kööpenhaminan koulukuntaa myötäillen turvallistamisanalyysiä tukevat analyysitasot ja -yksiköt. Turvallistamisanalyysia tehdessä ja turvallisuusdiskursseja tutkiessa analyysin lähtökohtana on kysymys siitä, mikä nähdään uhkana. Uhkan identifioimisen jälkeen kiinnitetään huomio siihen, mikä tekee uhkasta uhkan. Lisäksi on kysyttävä kenelle uhka on uhka. Ja miksi?¹⁵⁸ Näihin kysymyksiin vastatakseen on järkevää eritellä aineiston eri osat.

Balzacqin muotoilema *taso 1* keskittyy turvallistamiseen liittyviin toimijoihin, ja näiden toimijoiden välisiin suhteisiin. Toimijoita ovat turvallistavat toimijat (securitizing actors), yleisöt ja muut tapahtumaan jollain tavalla liittyvät toimijat (functional actors). Kaikki edellä mainitut toimijat vaikuttavat turvallistamisen tapahtumaan aktiivisesti, joko edistämällä tai vastustamalla turvallistamisen prosessia. Olennaista on myös analysoida aktiivisten toimijoiden väliset suhteet ja valta-asetelmat. Valta-asetelmien lisäksi turvallistamisen tapahtumaan vaikuttaa myös aktiivisten toimijoiden henkilökohtaiset ja sosiaaliset identiteetit. Tason 1 toimijoiden joukkoon kuuluu myös turvallistamisen kohde (referent object) ja se, miltä turvallistetaan eli uhka. Verrattuna edellä esiteltyihin toimijoihin, nämä toimijat ovat passiivisempia. Turvallistamisen kohde ei useimmiten

---

¹⁵³ Fairclough 1995, 28.

¹⁵⁴ Balzacq 2011, 51.

¹⁵⁵ Emt, 27.

¹⁵⁶ Emt, 31.

¹⁵⁷ Jokinen ym. 1993, 17.

¹⁵⁸ Balzacq 2011, 32.

vaikuta itse turvallistamisen tapahtumaan, sillä se on nimensä mukaisesti ”vain” kohde. Uhka on myös erottamaton turvallistamisen tapahtumasta, mutta uhka ei suoranaisesti voi kuitenkaan vaikuttaa itse turvallistamisen tapahtumaan, sillä uhka määrittyy lopulta vasta turvallistavan toimijan ja yleisön käymässä vuorovaikutuksessa.¹⁵⁹

Taso 2 muodostuu teoista. Tasolla 2 tarkastellaan erilaisia käytäntöjä, jotka vaikuttavat turvallistamisen tapahtumaan. Tavoitteena on avata turvallistamisen tapahtuma pienempiin osiin, ja näin analysoida turvallistamisen logiikkaa. Tasolla 2 kiinnitetään huomiota kielenkäyttöön: miten esimerkiksi sanavalinnoilla voidaan vaikuttaa turvallistamiseen. Lisäksi huomioidaan erilaiset kielelliset tehokeinot, toisin sanoen kuinka turvallistava toimija pyrkii vaikuttamaan yleisöönsä esimerkiksi erilaisten analogioiden, metaforien, tunneilmaisujen tai stereotypioihin vetoamisen avulla. Näin ollen taso 2 pyrkii huomioimaan, millaista kehystä turvallistamisen kohteen ja uhkan ympärille pyritään rakentamaan. Viime kädessä edellä mainitut käytännöt vaikuttavat turvallistamisen kohteeseen liittyvän politiikan muotoilemiseen ja toteuttamiseen.¹⁶⁰ Valittujen politiikkojen erittely onkin keskiössä turvallistamista analysoidessa. Turvallistamisanalyysin avulla voidaan mahdollisesti kyseenalaistaa esimerkiksi välttämättömäksi esitettyjä toimenpiteitä tai kritisoida jonkin asiointilan esittämistä tavanomaiseksi ja ”normaaliksi” muiden mahdollisuuksien ja ratkaisujen kustannuksella.

Diskurssit eivät esiinny tyhjiössä, vaan ympäristö mahdollistaa ja rajoittaa niitä. Balzacqin *taso 3* muodostuukin kontekstista. Uhkat ilmenevät ja muotoutuvat suhteessa tietynlaiseen ympäristöön, ja näin ollen uhkien ymmärtämiseksi on analysoitava kulloinenkin sosiaalinen ja historiallinen tilanne. Konteksti käsitteenä on kuitenkin jokseenkin hankala määrittää, ja päättää kuinka ”laajalle” kontekstia huomioidaan ja selvennetään. Balzacq soveltaakin kontekstin määrittelyyn Margaret Wetherellin kaksiosaista erottelua lähi- ja kaukokontekstiin (proximate and distal contexts). Lähikonteksti viittaa puitteisiin, missä turvallistamisen teko tapahtuu fyysisesti. Lähikonteksti voi siis olla esimerkiksi tapaaminen, haastattelu tai vaikkapa huippukokous. Kaukokontekstiin liittyy ajatus siitä, että turvallistamisen tapahtuma sisältyy laajempaan sosiokulttuuriseen viitekehykseen. Kaukokonteksti huomioi sellaiset yhteisöt ja ympäristöt, kuten sosiaalisen luokan, etnisen ryhmän, erilaiset instituutiot sekä alueelliset ja kulttuuriset ryhmittymät.¹⁶¹ Kaukokonteksti voi olla hyvin monimuotoinen, ja analyysin tekijän arvioitavaksi jääkin, millaisten seikkojen huomioiminen on oleellista kulloisessakin turvallistamistilanteessa.

---

¹⁵⁹ Emt, 35–36.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Ibid.

Balzacqin mukaan näiden analyysitasojen ja -yksiköiden huomioiminen voi tuoda analyysiin syvyyttä ja mahdollisuuksia, mutta toisaalta ne voivat aiheuttaa myös rajoituksia. Balzacqin mukaan on myös epätodennäköistä, että yhdessä tutkimuksessa pystyttäisiin huomioimaan kaikki tasot ja yksiköt samanlaisella ja tasapuolisella intensiteetillä.¹⁶² Joka tapauksessa tasot ja yksiköt tuovat työkaluja turvallistamisanalyysin tekemisen avuksi. On kuitenkin aina tutkimuksen tekijän valinta, mihin seikkoihin keskitytään, ja toisaalta mitkä muut seikat jäävät vähemmälle huomiolle. Olennaista on, että tehdyt valinnat perustellaan ja tehdään näkyviksi.

6. ANALYYSI

6.1. Aineiston analyysi

Tässä tutkielmassa keskityn presidentti Obaman muodostamien turvallisuusdiskurssien analysointiin peilaten niitä uskonnon viitekehykseen. Tutkimuskysymykseni on *millaiseksi uskonnon ja turvallisuuden suhde muotoutuu Obaman ulkopoliittikkaan liittyvissä diskursseissa*. Ulkopoliittikalla viitataan yleisesti valtion ulkopuolelleen kohdistamaan toimintaan, jonka kohteena ovat muut valtiot tai esimerkiksi kansainväliset järjestöt. Ulkopoliittinen toiminta koostuu diplomaattisista, taloudellisista ja sotilaallisista teoista sekä näihin liittyvistä sopimuksista, kannanotoista, suunnitelmista, ajatuksista ja puheista.¹⁶³ Kohdistankin analyysini siihen Obaman politiikkaan, joka käsittelee Yhdysvaltojen toimintaa ja suhteita muun maailman kanssa. Pohjaan analyysini erityisesti Kööpenhaminan koulukunnan aloittamaan laajempaan turvallisuuskäsitykseen ja näkemyksiin uskonnon ja turvallisuuden yhteen linkittymisestä. Viittaan muun muassa aiemmin esiteltyihin Laustsenin & Wæverin sekä Kanwal Sheikhin teoretisointeihin. Tarkastelen aineistoani myös ontologisen turvallisuuden käsitteen näkökulmasta. Metodologisesti nojaan kriittisen diskurssianalyysin perusolettamuksiin, ja diskurssianalyysissäni hyödynnän Balzacqin määrittelemiä analyysitasoja ja -yksiköitä.

Aineistonani käytän Obaman puheita hänen kahden virkakautensa ajalta vuosilta 2009–2015. Puheet on valittu sillä perusteella, että niissä käsitellään jollain tavalla uskontoa ja uskonnollisia ilmiöitä. Puheiden rajaaminen täten on luonnollista, sillä ei olisi mielekäästä analysoida sellaisia puheita, joissa ei ole mitään aiheeseen liittyvää materiaalia. Samalla on kuitenkin huomioitava se, että uskontoa käsitellään laajemmin vain tietyssä osassa Obaman puheita. En siis halua luoda työni kautta sellaista

---

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Forsberg & Vaahtoranta 1993, 11.

vaikutelmaa, että uskonto saisi jokaisessa puheessa yhtä suuren roolin kuin aineistooni valituissa puheissa. Kaikki puheet on haettu Valkoisen talon internet-tietokannasta. Puheiden ohella tarkastelen analyysissäni Obaman aikakaudella ilmestyneitä kansallisia turvallisuusstrategioita. Kansallinen turvallisuusstrategia on presidenttivetoisesti valmisteltu asiakirja, jossa käydään läpi ajankohtaiset turvallisuushuolet sekä turvallisuuspolitiikan painopisteet. Obaman kausien strategiat on julkaistu vuosina 2010 ja 2015. Aineiston osalta huomionarvoista on se, että kaikki materiaali on julkista, joten Obaman puheilla ja muilla julkaisuilla voi aina ajatella olevan maailmanlaajuinen yleisö, huolimatta siitä, missä puheet on kulloinkin fyysisesti pidetty.

Olen määritellyt aineistosta kolme keskeisintä uskonnon ja turvallisuuden yhdistävää diskurssia. Diskurssien määrittelyssä olen lähtenyt liikkeelle siitä, mikä Obaman puheissa muotoutuu uhkaksi, kenelle uhka on uhka ja miksi. Sen jälkeen analysoin diskurssiin liittyvät tasot Balzacqin määritelmiä seuraten. Tasolla 1 käyn läpi diskurssin keskeiset toimijat, kuten turvallistavan toimijan, turvallistamisen kohteen ja yleisön. Tasolla 2 erittelen diskurssiin liittyvät teot ja käytännöt. Balzacqista osittain poiketen tason 2 kohdalla keskityn erityisesti diskurssiin liittyvien politiikkojen analysointiin, enkä sinänsä tekstin sisäisten seikkojen, kuten kielellisten tehokeinojen, tarkasteluun. Taso 3 kattaa historiallisen ja sosiaalisen kontekstin. Kontekstin analysoinnissa nojaudun erityisesti työni ensimmäiseen lukuun, jossa kävin läpi Yhdysvaltojen moninaista suhdetta uskontoon.

Määrittelemäni diskurssit ovat *uhkana uskonnonvapauden puuttuminen*, *uhkana uskonnon väärinkäyttö* ja *uhkana narratiivi kulttuurien kamppailusta*. Jokaisen diskurssin kohdalla etenen tasolta 1 tasolle 3. Diskurssien läpikäynnin jälkeen analysoin diskursseissa määrittelemieni uhkien ”varteenotettavuutta”, eli sitä voiko uhkia luokitella eksistentiaalisiksi, toimijan olemassaoloa ja selviytymistä uhkaaviksi. Aivan ensimmäisenä avaan kuitenkin lyhyesti presidentti Obaman uskonnollisuutta, ja sitä poliittista ilmapiiriä, jossa Obama on johtanut presidenttikausiaan. Obaman taustan ja poliittisen tilanteen sekä liikkumavaran tunteminen on olennaista diskurssien ymmärtämiseksi.

6.2. Presidentti Obama ja uskonto

Presidentti Obama astui valtaan aikana, jolloin Yhdysvaltain suhteet muuhun maailman olivat ennätysmäisen viileät. Myös amerikkalaiset itse olivat alkaneet kyseenalaistamaan sotaretkiensä hyödyllisyyttä Afganistanin ja erityisesti taloudellisesti ja poliittisesti katastrofaalisen Irakin sodan jälkeen. Presidentti George W. Bushin terrorisminvastainen sota oli saanut Yhdysvallat näyttämään

monessa mielessä arrogantilta, ja erityisesti välit ”muslimimaailmaan” olivat vahvasti miinuksella.¹⁶⁴ Presidentti Bush oli myös saanut leiman kristillisen oikeiston etujen ja ajatusten ajajana.¹⁶⁵ Lisäksi Kiinan ja muiden kehittyvien maiden taloudellinen nousu oli muuttanut kansainvälisen järjestelmän rakennetta. Ylipäätään Yhdysvaltojen ”unipolaari hetki” (unipolar moment) vaikutti tulleen tiensä päähän.¹⁶⁶

Obama myikin itsensä amerikkalaisille ja maailmalle eräänlaisena muutoksen presidenttinä. Erityisesti vuonna 2009 Kairossa pidetty niin kutsuttu ”Uusi alku” -puhe toimi avauksena suhteiden lämmittämiseen Lähi-idän suuntaan ja Yhdysvaltojen imagon puhdistamiseen. Obama saikin Nobelin rauhanpalkinnon heti samana vuonna kiitoksena ”uudenlaisen kansainvälisen ympäristön luomisesta, jossa diplomatia ja kansainväliset instituutiot korostuvat”. Obama ei ollut ehtinyt olla virassaan vuottakaan, ja Obaman valinta palkinnonsaajaksi saikin aikaan reaktioita sekä puolesta että vastaan.¹⁶⁷ Sitten on käynyt selväksi, että Obama ei välttämättä ole pystynyt täyttämään kaikkia häneen kohdistettuja odotuksia: Israelin ja Palestiinan konflikti on ratkaisematta, Yhdysvallat ei ole pystynyt täysin poistumaan sotilaallisesti Afganistanista eikä Irakista, ja Obaman keskeisiin vaalilupauksiin muun muassa kuulunut Guantánamon vankilan sulkeminen ei ole onnistunut.

Tehdessä peräeroa edeltäjäänsä, Obama ei kuitenkaan suinkaan ole irrottanut itseään uskonnollisesta retoriikasta, hän on vain osittain hienoisesti muuttanut sen muotoa. Obama tunnustautuu hartaaksi protestantiksi, jonka kirkkoon liittyminen oli tietoinen valinta aikuisiällä. Monikulttuurisen taustansa takia Obama on kuitenkin tutustunut lapsesta asti myös muihin kirkkokuntiin sekä uskontoihin. Obama syntyi amerikkalaisen äidin ja kenialaisen isän muodostamaan perheeseen. Obaman äiti suhtautui skeptisesti järjestäytyneeseen uskonnonharjoitukseen, mutta korosti kuitenkin maailmanuskontojen tuntemusta pojalleen. Tämä näkyi myös Obaman kasvatuksessa: perheen asuessa Indonesiassa Obama kävi ensin katolilaista koulua ja myöhemmin muslimienemmistöistä koulua, jossa opetukseen kuului myös uskonnollista sisältöä. Obama kertoo saaneensa ajatteluunsa paljon vaikutteita äidiltään, joka uskoi ennemminkin ihmisten hyvyyteen ja elämänarvoon kuin mihinkään yksittäiseen jumalaan. Sanojensa mukaan aikuisiällä Obama rupesi kuitenkin kaipaamaan uskonnollista yhteisöä ympärilleen, jossa hän voisi toteuttaa hengellisyyttään. Obama löysi lopulta henkisen kotinsa Chicagon afroamerikkalaisen kristillisen kirkon parista. Afroamerikkalaisessa kirkossa Obamaa viehätti erityisesti yhteisön omistautuneisuus ihmisten sosiaalisten olojen parantamiseen niin paikallisesti kuin maailmanlaajuisestikin. Obamalla oli yhteisössä myös sellainen

---

¹⁶⁴ Laïdi 2012.

¹⁶⁵ Ks. esim. Esposito 2011.

¹⁶⁶ Laïdi 2012.

¹⁶⁷ Terrill 2011, 761–763.

olo, ettei hänen tarvinnut hylätä kriittistä ajatteluaan. Näin ollen Obama otti lopulta kasteen vastaan Chicagon Trinity United Church of Christ -kirkossa, ja aloitti elämänsä kristittynä.¹⁶⁸

Kristityksi tunnustautumisesta huolimatta Obaman uskonnollisesta suuntautumisesta on myös liikkunut erilaisia salaliittoteorioita ja huhuja. Esimerkiksi vuonna 2008, viisi kuukautta ennen presidentinvaaleja, 10 prosenttia amerikkalaisista uskoi Obaman olevan muslimi. Huhut Obaman uskonnollisesta taustasta olivat niin hallitsevia, että Obaman kampanjaväki päätyi jopa tekemään kampanjan nettisivujen yhteyteen erillisen sivun, joka selvensi Obaman uskonnollista suuntautumista.¹⁶⁹

Obaman retoriikasta huokuu tuntemus muista uskonnoista. Joka tapauksessa perinteiset teemat kansalaisuskonnosta ja Yhdysvaltain hengellisyydestä eivät missään nimessä ole kadonneet. Obaman kansalaisuskonnon on luonnehdittu edustavan kosmopoliittisuutta ja ylistävän uskontojen monimuotoisuutta ja eräänlaista yhteenkuuluvuutta.¹⁷⁰ Nämä teemat nousevat esille myös omassa analyysissäni. Ensimmäiseksi käsittelen uskonnonvapauden puuttumisen uhkaa, johon Obama ottaa vahvasti kantaa.

6.3. Uhkana uskonnonvapauden puuttuminen

Uskonnonvapauden puuttuminen tai sen rajoitukset näyttäytyvät läsnä olevana uhkana Obamalle: ”[...] on selvää, että uskonnonvapaus on uhattuna ympäri maailmaa.”¹⁷¹ Uskonnonvapauden puuttuminen aiheuttaa Obaman mukaan yhteiskuntiin epävakautta, väkivaltaa ja ääriajattelun voimistumista. Uskonnonvapauden rajoitukset ovat ensisijaisesti uhkana näiden valtioiden sisäiselle vakaudelle. Joka tapauksessa viime kädessä yleisen epävakauden ja ääriajattelun lisääntymisen kautta uskonnonvapauden puuttuminen muodostaa uhan myös Yhdysvaltojen kansalliselle turvallisuudelle:

Valtiot, jotka eivät toteuta näitä oikeuksia viljelevät epävakauden, väkivallan ja ääriajattelun siemeniä. Joten uskonnonvapaudella on merkitystä meidän kansalliselle turvallisuudellemme.¹⁷²

Uskonnonvapauden puuttuminen on vaarallinen uhka, koska uskonnonvapaus on vakaan yhteiskunnan kulmakivi. Uskonnonvapauden puuttuminen saa aikaan monenlaisia vaikutuksia.

---

¹⁶⁸ Ks. Obama 2006, 193–226.

¹⁶⁹ Holmes 2012, 270.

¹⁷⁰ Frank 2011, 621–622.

¹⁷¹ ”[...] it’s also clear that around the world freedom of religion is under threat.” (Obama 6.2.2014.)

¹⁷² Nations that do not uphold to these rights sow the bitter seeds of instability and violence and extremism. So freedom of religion matters to our national security. (Obama 6.2.2014.)

Ennen kaikkea se on yksilön ongelma, mutta kärjistyessä uskonnonvapauden puuttuminen voi Obaman mukaan aiheuttaa ongelmia myös kokonaisille yhteiskunnille.

Taso 1. Diskurssin varsinainen turvallistava toimija on puhuja Obama. Presidenttinä Obamalla on myös turvallistamiseen tarvittava auktoriteetti puhua koko Yhdysvaltojen puolesta, ja turvallistavana toimijana voidaankin näin ollen nähdä koko Yhdysvallat. Toimijana Yhdysvallat ei rajoitu myöskään ainoastaan nykypäivään, vaan Obaman puheissa Yhdysvallat määrittyy historiallisen kontekstinsa kautta:

Uskonnonvapauden periaate, meidän perustajaisiemme suojaama ja perustuslakimme varjelema, jatkaa elinvoimaisten uskontojemme suojelemista rajojemme sisäpuolella. Perustajaisiemme päätös on antanut amerikkalaisille mahdollisuuden harjoittaa uskontoaan haluamallaan tavalla, mukaan lukien oikeuden olla tunnustamatta mitään uskontoa.¹⁷³

Yhdysvaltojen valtion perustana oleva uskonnonvapaus on oleellinen osa Yhdysvaltojen identiteettiä, mutta se ei ole itsestäänselvyys vaan sen eteen vaaditaan aktiivisia toimia: ”Joka tapauksessa nämä oikeudet eivät säilytä itse itseään vaan vaativat vankkumatonta sitoutumista, säilyttämistä ja täytöntöönpanoa jokaiselta sukupolvelta.”¹⁷⁴ Uskonnonvapauden kunnioittaminen on olennainen osa Yhdysvaltojen toimijuutta, ja se on rakentunut vuosisataisen kehityksen tuloksena. Nykypäivän Obaman johtama Yhdysvallat sijoittuu Obaman mukaan osaksi tätä historiallista jatkuvuutta.

Turvallistamisen kohteena ovat valtiot ja niiden valtioiden kansalaiset, joista uskonnonvapaus puuttuu: ”Kaikkien maiden kansalaisten tulisi olla vapaita valitsemaan uskonsa sen vakaumuksen mukaan, jonka he tuntevat mielessään, sydämessään ja sielussaan.”¹⁷⁵ Huoli näistä kansalaisista ei ole kuitenkaan altruistinen vaan taustalla väijyy ajatus uhkan realisoitumisesta Yhdysvaltoja vastaan esimerkiksi ekstremismin leviämisen muodossa. Obaman uskonnonvapauskeskustelu on myös mahdollista nähdä yhtenä ”terrorisminvastaisena työkaluna”.¹⁷⁶ Uskonnonvapauden rajoitukset muodostavatkin uhkan erityisesti ulkopuolelta, sillä Obaman puheiden perusteella Yhdysvalloissa ongelmaa uskonnonvapauden suhteen ei ole.

---

¹⁷³ The fundamental principle of religious freedom -- guarded by our Founders and enshrined in our Constitution's First Amendment -- continues to protect rich faiths flourishing within our borders. (Obama 14.1.2011.)

¹⁷⁴ ”However, these liberties are not self-sustaining, and require stalwart commitment by each generation to preserve and apply them.” (Obama 14.1.2011.)

¹⁷⁵ People in every country should be free to choose and live their faith based upon the persuasion of the mind and the heart and the soul. (Obama 4.6.2009.)

¹⁷⁶ Ks. Thames 2014.

Diskurssin yleisö on mahdollista nähdä hyvin kaiken kattavana. Onhan asia yleismaailmallinen, eikä sidoksissa tiettyyn alueeseen tai ryhmään:

Yhdysvallat tukee universaaleja oikeuksia. Näihin oikeuksiin kuuluu sananvapaus, oikeus rauhanomaiseen järjestäytymiseen, uskonnonvapaus, miesten ja naisten välinen tasa-arvo lain edessä, ja oikeus valita omat johtajat – asuitpa sitten Bagdadissa, Damaskoksessa, Sanaassa tai Teheranissa.¹⁷⁷

Asian universaaliudesta huolimatta Obama varmasti toivoisi erityisesti ”ongelmavaltioiden” johdon kuuntelevan kehotuksiaan. Onhan yllä olevassa sitaatissakin vihjailtu erityisesti tiettyjen pääkaupunkien suuntaan. Toisaalta myös kansalaisilla on suuri merkitys uudistuksien alulle panijoina, ja näin ollen sanoma on osoitettu varmasti myös heille.

Diskurssin toimijat noudattavat perinteisen turvallisuuskäsityksen linjaa, jossa valtio on keskeisessä roolissa. Kansalaisilla on roolinsa diskurssissa, he ovat niitä joiden tulisi päästä nauttimaan uskonnonvapauden tuomasta mahdollisuudesta harjoittaa uskontoaan ja ilmentää sitä kautta identiteettiään. Näin ollen myös uskonto ja uskonnolliset ryhmät nähdään tärkeinä. Voimakkaimpana toimijana näyttäytyy kuitenkin valtio. Valtio on ylipäätään se toimintaympäristö, jossa uskonnonvapaus toteutuu tai jää toteutumatta. Obaman mukaan valtioilla on velvollisuus taata kansalaisilleen uskonnonvapaus. Kansalaisten universaalien oikeuksien toteutumisen kautta myös valtio voi hyvin, ja sillä on menestymisen mahdollisuudet: ”[...] yksikään yhteiskunta ei voi menestyä täysin, jos se ei takaa kaikkien kansalaistensa oikeuksia, mukaan lukien uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat ihmiset [...]”.¹⁷⁸

Taso 2. Balzacqin ajatuksien mukaisesti tason 2 analyysi keskittyy diskurssin tekoihin ja käytäntöihin. Kuten edelläkin olen tuonut esiin turvallistamisen käsitteen inspiraationa toimineen puheaktiteorian mukaisesti ”sanominen on tekemistä”. Näin ollen Obaman diskurssi uskonnonvapauden puuttumisesta on mahdollista nähdä jo itsessään tekona. Se, että Obama puhuu uskonnonvapauden tärkeydestä kansainvälisilläkin areenoilla, kuten YK:n yleiskokouksessa¹⁷⁹, kertoo siitä, että Obama asettaa uskonnonvapauden puolustamiselle merkittävän painoarvon. Uskonnonvapaus on Obaman mukaan Yhdysvaltojen ”perustamisen perimmäisin ideaali”¹⁸⁰, ja näin ollen sen merkitys on Yhdysvaltojen historiassa mittaamattoman suuri. Tässä suhteessa Yhdysvallat

---

¹⁷⁷ The United States supports a set of universal rights. And these rights include free speech, the freedom of peaceful assembly, the freedom of religion, equality for men and women under the rule of law, and the right to choose your own leaders –whether you live in Baghdad or Damascus, Sanaa or Tehran. (Obama 19.5.2011.)

¹⁷⁸ ”[...] no society can truly succeed unless it guarantees the rights of all its peoples, including religious minorities [...]” (Obama 6.2.2014.)

¹⁷⁹ Ks. Obama 25.9.2012.

¹⁸⁰ ”[...] our founding ideal of religious freedom [...]” (Obama 14.1.2011.)

toimiikin Obaman mukaan esimerkkinä koko maailmalle: ”Uskonnonvapauden puolustaminen on yksi ulkopolitiikkamme keskeisistä tavoitteista. Olen ylpeä siitä, että mikään muu valtio ei puolusta uskonnonvapautta maailmassa niin kuin Yhdysvallat”.¹⁸¹

Diskurssiin liittyvät teot eivät kuitenkaan rajoitu ainoastaan puhetekoihin. Kuten ensimmäisessä luvussa toin esiin, Yhdysvalloilla on myös aktiivista toimintaa uskonnonvapauden edistämiseksi maailmanlaajuisesti. Lokakuussa 1998 säädetyin kansainväliseen uskonnonvapauteen liittyvän (the International Religious Freedom Act, IRFA) lain tavoitteena oli nostaa uskonnonvapauden edistäminen yhdeksi ulkopolitiikan prioriteetiksi. IRFA vaatiikin ulkoasiainhallinnolta uskonnonvapaustilanteen tarkkailua sekä raportointia.¹⁸² Obaman kaudella lain vaatimaa toimintaa on luonnollisesti jatkettu.

Obaman hallinnon toimintaa IRFA:n täytäntöönpanossa on kuitenkin kritisoitu. Thomas Farrin mukaan Obaman hallinnolla ei ole ollut yhtenäistä strategiaa uskonnonvapauden maailmanlaajuisen edistämisen suhteen missään vaiheessa. Myös uskonnonvapauden edistämisen korkeimman virkamiehen, uskonnonvapauden suurlähettilään (Ambassador At-Large for Religious Freedom) toimi on ollut täyttämättä yhteensä noin puolet Obaman virassaolon ajasta. Lisäksi Yhdysvaltain ulkoministeriön uskonnon ja ulkopolitiikan työryhmä (State’s working group on religion and foreign policy) koostuu kansalaisyhteiskunnan edustajista virkamiehien sijaan. Farrin mukaan kaikki nämä epäkohdat ilmentävät sitä, ettei Obaman hallinto näe uskonnonvapauden edistämistä ulkopolitiikkansa tärkeänä prioriteettina.¹⁸³ Toisaalta myös Farrin näkemyksiä on kritisoitu: Judd Birdsallin mukaan joistakin virheistä huolimatta Obama on täydellisen sitoutunut uskonnonvapauden edistämiseen.¹⁸⁴

Obaman aikakaudella Yhdysvallat on myös ylläpitänyt entiseen tapaan uskonnonvapauden kannalta jokseenkin ristiriitaisia liittolaisuussuhteitaan. Esimerkiksi Saudi-Arabia on Yhdysvaltain tärkeä, pitkäaikainen liittolainen, jonka kanssa Yhdysvalloilla on ollut läheinen suhde valtioiden eroavaisuuksista, ajoittaisista viileämmistä ajoista ja erimielisyyksistä huolimatta. Yhteiset intressit, erityisesti turvallisuus ja öljy, ovat tuoneet liittolaiset yhteen kerta toisensa jälkeen.¹⁸⁵ Tämä siitähän huolimatta, että Saudi-Arabia on nimitetty viimeisen 10 vuoden ajan Yhdysvaltain ulkoministeriön

---

¹⁸¹ ”So promoting religious freedom is a key objective of U.S. foreign policy. And I’m proud that no nation on Earth does more to stand up for the freedom of religion around the world than the United States of America.” (Obama 6.2.2014.)

¹⁸² USCIRF 2014.

¹⁸³ Farr 2014.

¹⁸⁴ Ks. Birdsall 2012.

¹⁸⁵ Long 2009, 403.

uskonnonvapautta pahiten loukkaavien maiden, ”erityisen huolenaiheen” listalle (Countries of Particular Concern), ja hallinnosta riippumaton kansainvälisen uskonnonvapauden toimikunta (the U.S. Commission on International Religious Freedom, USCIRF) on kuvaillut Saudi-Arabiaa ”uniikiksi tapaukseksi sen suhteen, missä määrin se rajoittaa kaikkien muiden uskontojen paitsi islamin julkista tunnustamista”.¹⁸⁶ Yhdysvaltain ulkoministeriö päätti myös vuonna 2006, että kaikista toimenpiteistä (esimerkiksi sanktioista), joita ”erityisen huolenaiheen” maita kohtaan voitaisiin käyttää, luovutaan Saudi-Arabian osalta määrittelemättömäksi ajaksi (an indefinite waiver).¹⁸⁷ Obama on myös ylläpitänyt läheisiä suhteita Saudi-Arabiaan, viimeisin valtiovierailu Riadiin tehtiin tammikuussa 2015.¹⁸⁸

Edellä mainitut käytännöt, varsinkaan ennen Obaman kausia vuonna 2006 tehty päätös Saudi-Arabian osalta, eivät ole yksin Obaman käsissä. Joka tapauksessa uskonnonvapauden edistämisestä käytävän puheen ja käytännön toimien välille muodostuu jonkinasteinen ristiriita. Obamalle uskonnonvapauden puuttuminen on selkeästi uhka, josta hänellä vaikuttaa olevan aito huoli. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että toimenpiteistä ollaan valmiita joustamaan, jos uskonnonvapauden puolustamisen ja muiden intressien välille syntyy ristiriitaa. Näin ollen voisi sanoa, että turvallisuusuhkienkin kohdalla ideoiden ja materian suhdetta ja merkittävyyttä joudutaan jatkuvasti punnitsemaan.

Taso 3. Balzacqin taso 3 keskittyy diskurssin kontekstin analysointiin. Obaman puheiden kohdalla tekstin lähikonteksti, eli muun muassa se missä puhe on pidetty, ei ole mielestäni olennaisinta. Yhdysvaltain presidenttinä Obaman puheilla on aina maailmanlaajuinen levikki, olipa puheet pidetty missä tahansa. Jos puhe on julkinen, Obaman on aina huomioitava maailmanlaajuinen ”kuuluvuutensa” puheen pitopaikasta huolimatta.

Sen sijaan kaukokontekstilla on tärkeä merkitys diskurssin muodostumisen kannalta. Kaukokontekstissa on kyse diskurssin historiallisesta ja sosiaalisesta taustasta, ja kaukokontekstin voikin ajatella muodostavan diskurssille rajat. Kontekstin kautta diskurssissa esitettävät asiat eivät ole irrallisia, vaan niillä on viittaussuhteita laajempiin kehityskulkuihin. Obaman diskurssi uskonnonvapauden puuttumisen uhkasta kiinnittyy vahvasti Yhdysvaltojen historialliseen taustaan. Kuten ensimmäisessä luvussa toin esiin, Yhdysvaltojen valtion perustana on uskonnonvapaus, ja Obama tekeekin tähän taustaan viittauksia puheissaan. Obaman käsitys uskonnonvapauden

---

¹⁸⁶ ”Saudi Arabia remains unique in the extent to which it restricts the public expression of any religion other than Islam.” USCIRF 2014.

¹⁸⁷ USCIRF 2014.

¹⁸⁸ White House 2014.

tärkeydestä ei rajoitu Yhdysvaltoihin, ja Obama näkee Yhdysvaltojen olevan esimerkkinä muille: ”[...] valtiomme perustana ollut ideaali uskonnonvapaudesta on toiminut esimerkkinä maailmalle.”¹⁸⁹ Yhdysvallat ei myöskään tyydy pelkästään esimerkin rooliin, vaan se näkee uskonnonvapauden edistämisen olevan maailmanlaajuinen missio: ”Hallintoni jatkaa uskonnonvapauden puolustamista Yhdysvalloissa, ja ympäri maailman.”¹⁹⁰

Obaman puheista huokuukin näkemys Yhdysvaltojen suurvalta-asemasta. Kansallisessa turvallisuusstrategiassa Obama myös tuo esiin suoraan, että Yhdysvaltojen johtoasemalle ei itse asiassa ole edes vaihtoehtoja: ”Kysymys ei ole koskaan siitä, pitäisikö Amerikan johtaa, vaan siitä, kuinka johdamme.”¹⁹¹ Näin ollen Yhdysvalloilla on oikeus, velvollisuus ja vastuu toimia koko maailman hyväksi myös uskonnonvapauspolitiikan kohdalla. Yhdysvallat toimii paitsi esimerkkinä muulle maailmalle, mutta on myös valmis toimimaan aktiivisesti muiden hyväksi. Yhdysvallat ei myöskään johda miten tahansa, vaan toiminnalla on ”tarkoitus”¹⁹². Ja onhan Yhdysvallat myös Obaman mukaan ”yleismaailmallinen voima hyvyyden puolesta”.¹⁹³ Lisäksi Yhdysvaltojen sanotaan toimivan ”moraalisena esimerkkinä”.¹⁹⁴ Tässä valossa näkemys Yhdysvalloista eräänlaisena kansalaisuskonnosta kumpuavana ”Lunastajana” ei ole kaukana Obamankaan puheista.

6.4. Uhkana uskonnon väärinkäyttö

Obaman puheiden pohjalta on myös mahdollista määritellä diskurssi uskonnon väärinkäytön uhkasta: ”Mutta me näemme, kuinka uskoa vääristellään ja esitetään virheellisesti, kuinka sitä käytetään kiilana, tai pahempaa, kuinka uskoa käytetään aseena.”¹⁹⁵ Uskontoon ja turvallisuuteen liittyvät diskurssit kietoutuvat toisiinsa monella tavalla, ja edellä käsitelty uskonnonvapauden puuttuminen voikin Obaman mukaan helposti johtaa myös uskonnollisten ääri-ilmiöiden syntymiseen ja näin ollen uskonnon väärinkäyttämiseen. Uhka uskonnon väärinkäytöstä perustuu ajatukseen siitä, että uskonto on Obamalle arvokas asia. Uskonnon väärinkäyttö muodostaa uhkan erityisesti uskonnoille. Erityisesti ääriryhmät ovat syyllistyneet uskonnon väärinkäyttämiseen. Obama tekeekin selvän erottelun uskonnon ja ääriajattelun välillä: ”Isis ei ole islamilainen”¹⁹⁶. Myös Obaman valtakaudella

---

¹⁸⁹ ”[...] our founding ideal of religious freedom has served as an example to the world”

¹⁹⁰ ”My Administration continues to defend the cause of religious freedom in the United States and around the world.” (Obama 14.1.2011.)

¹⁹¹ ”The question is never whether America should lead, but how we lead.” (Kansallinen turvallisuusstrategia 2015.)

¹⁹² ”We will lead with purpose.” (Kansallinen turvallisuusstrategia 2015, 2.)

¹⁹³ ”American leadership is a global force for good.” (Kansallinen turvallisuusstrategia 2015, 2.)

¹⁹⁴ Kansallinen turvallisuusstrategia 2010, 1.

¹⁹⁵ ”But we also see faith being twisted and distorted, used as a wedge –or worse, sometimes used as a weapon.” (Obama 5.2.2015.)

¹⁹⁶ ”ISIL is not ’Islamic’” (Obama 10.9.2014.)

julkaistuissa kahdessa kansallisessa turvallisuusstrategiassa tehdään eksplisiittisesti selväksi, että Yhdysvallat on sodassa terroristeja – ei islamin uskoa vastaan.¹⁹⁷

Taso 1. Diskurssin ensisijainen turvallistava toimija on jälleen luonnollisesti Obama. Diskurssin kannalta Obaman toimijuudessa keskeistä on Obaman uskontokäsitys, Obaman identiteetti suhteessa uskontoon. Obama ei voisi nähdä uskonnon väärinkäyttöä uhkana, mikäli uskonnolla ei olisi Obamalle merkitystä. Toimijan on luonnollisesti koettava turvallistamisen kohde arvokkaaksi, jotta turvallistaminen tulee ylipäättään mahdolliseksi. Uskonto on siis Obamalle jotain sellaista, mikä on säilyttämisen arvoista, ja sen väärinkäyttö muodostaa uhkan uskonnon oikeamieliselle olemassaololle. Obama uskoo uskonnon olevan hyvän tuoja ja rauhanlähde.¹⁹⁸ Obaman mukaan uskosta voi saada myös johdatusta toiminnalle: ”Rukoilen, että Hänen viisautensa antaa meille kykyä tehdä moraalisesti oikein ja etsiä oikeutta ja puolustaa sorrettuja, missä ikinä he elävätkin”.¹⁹⁹ Myös Yhdysvaltojen menestys perustuu Obaman mukaan osaltaan siihen, että kirkon ja valtion erottamisen myötä uskonnot ovat saaneet kukoistaa vapaasti: ”uskonto vahvistaa Amerikkaa”.²⁰⁰ Samalla Obama myös rajaa diskurssissa itselleen oikeuden määrittää, mikä on ”oikeanlaista” uskontoa ja uskonnonharjoittamista.

Diskurssissa turvallistamisen kohteena on siis uskonto. Obama ei ole kuitenkaan niinkään huolestunut omasta uskonnostaan vaan kaikista uskonnoista. Erityisroolin saa islam, joka on joutunut ääriyhmien uhriksi: ”[...] olemme nähneet, kuinka ne, jotka väittävät toimivan uskonsa, islamin, nimeen syyllistyessään väkivaltaan ja terroriin, itse asiassa pettävät uskontonsa.”²⁰¹ Myös Laustsen ja Wæver määrittivät uskonnon yhdeksi turvallistamisen kohteeksi. Laustsenin ja Wæverin mukaan uskonnon uhkana on useimmiten ”ei-uskonnollinen” taho tai prosessi. Tässä diskurssissa uskonnon uhkaajana näyttäytyy kuitenkin uskonnollinen ääriajattelu. Obama myös pyrkii aktiivisesti erottamaan islamin ja islamin nimeen vannovat ääriyhmät toisistaan. Obama muun muassa puhuu ”väkivaltaisesta ääriajattelusta”²⁰², ilman viittaamista islamin uskoon. Esimerkiksi Pariisin terroristi-iskut tuomitessaan Obama ei maininnut islamia ollenkaan.²⁰³

---

¹⁹⁷ Kansallinen turvallisuusstrategia 2010 ja 2015.

¹⁹⁸ Ks. esim. Obama 4.6.2009.

¹⁹⁹ ”I pray that His wisdom will give us the capacity to do right and to seek justice, and defend the oppressed wherever they may dwell.” (Obama 6.2.2014.)

²⁰⁰ ”Religion strengthens America.” (Obama 6.2.2014.)

²⁰¹ ”[...] we have seen violence and terror perpetrated by those who profess to stand up for faith, their faith, professed to stand up for Islam, but, in fact, are betraying it.” (Obama 5.2.2015.)

²⁰² ”Violent extremism”

²⁰³ Ks. Obama 7.1.2015.

Laustsenin ja Wæverin mukaan uskonnollinen ääriajattelu voi myös uhata valtiota esimerkiksi terrorismin muodossa, tässä tapauksessa turvallistamisen kohteena on valtio. Myös Obaman puheista tämä näkökulma löytyy: ”Jos heidät [Isis] jätetään kontrolloimatta, nämä terroristit voivat aiheuttaa kasvavan uhkan myös alueen [Lähi-itä] ulkopuolelle, myös Yhdysvalloille”.²⁰⁴ Toisaalta, kuten edellä esitin, Obama pyrkii erottautumaan ajatuksesta ”uskonnollisesta terrorismista”, sillä mikään uskonto ei oikeuta Obaman mukaan väkivaltaan ja näin ollen ääriliikkeissä ei itse asiassa edes ole Obamalle mitään uskonnollista vaan terroristit ovat rikollisia: ”Bin Laden ei ollut marttyyri. Hän oli sarjamurhaaja, joka tarjosi vihaviestin, jonka mukaan muslimien täytyi tarttua aseisiin länttä vastaan, ja että väkivalta miehiä, naisia ja lapsia kohtaan olisi ainoa tie muutokseen.”²⁰⁵

Diskurssin yhtenä yleisönä on varmasti uskontoa uhkaavat tahot. Sinänsä Obama ei kuitenkaan suuntaa sanomaansa suoraan pahimpien uhkaajien, itse terroristien suuntaan, sillä nämä tahot vaativat tuhoamista pikemminkin kuin neuvottelua: ”[...] Haluan puhua teille siitä, mitä Yhdysvallat liittolaisineen tulee tekemään tuhotakseen Isis-terroristijärjestön lopullisesti.”²⁰⁶ Ennemminkin Obama pyrkii diskurssissaan saamaan kansainvälisen yhteisön huomion ja tuen terrorisminvastaiselle taistelulle.²⁰⁷ Erityisesti Obama pyrkii saamaan uskonnolliset yhteisöt puolelleen:

[...] Teemme yhteistyötä muslimiyhteisöjen kanssa, jotka ovat myös uhattuina. Mitä nopeammin ekstremistit ovat eristettyjä ja epäsuotavia muslimiyhteisöissä sitä pikemmin me kaikki voimme tuntea olomme turvallisemmaksi.²⁰⁸

Diskurssin yleisö on joka tapauksessa laaja, ja islamin uskon puolustamisella ja uskonnon erottamisella terrorismista Obama pyrkii varmasti vaikuttamaan myös yleiseen mielipiteeseen niin Yhdysvaltojen sisällä kuin maailmanlaajuisestikin.

Taso 2. Diskurssin käytäntöihin liittyy muun muassa Obaman uskonnoille ja uskonnollisille ryhmille osoittama tuki. Obama tukee uskontoja ja uskonnollisia yhteisöjä paitsi puheissaan, mutta myös käytännössä. Obama näkeekin, että valtion tehtävänä on suojella uskontoja: ”Ja kyllä, tämä oikeus (uskonnonvapaus), turvaa uskonnon, antaen meille mahdollisuuden menestyä yhtenä maailman

---

²⁰⁴ ”If left unchecked, these terrorists could pose a growing threat beyond that region, including to the United States.” (Obama 10.9.2014.)

²⁰⁵ ”Bin Laden was no martyr. He was a mass murderer who offered a message of hate –an insistence that Muslims had to take up arms against the West, and that violence against men, women and children was the only path to change.” (Obama 19.5.2011.)

²⁰⁶ ”[...] I want to speak to you about what the United States will do with our friends and allies to degrade and ultimately destroy the terrorist group known as ISIL.” (Obama 10.9.2014.)

²⁰⁷ Ks. esim. Obama 25.9.2012.

²⁰⁸ [...] in partnership with Muslim communities which are also threatened. The sooner the extremists are isolated and unwelcome in Muslim communities, the sooner we will all be safer. (Obama 4.6.2009.)

uskonnollisimmista maista --”²⁰⁹. Obama on ylpeä Yhdysvaltojen uskonnonvapausperiaatteesta, joka mahdollistaa Obaman mukaan uskontojen hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden Yhdysvalloissa. Obama tuo myös puheissaan esiin, kuinka Yhdysvallat tulee panostamaan ulkopolitiikassaan yhä enemmän yhteistyöhön uskonnollisten yhteisöjen ja uskonnollisten johtajien kanssa.²¹⁰

Uskontoa ja valtiota uhkaavan ääriajattelun ehkäisemisen keinovalikoimaan Obaman hallinnossa oleellisena kuuluu ohjelma ”Väkivaltaista ekstremismia vastaan” (Countering Violent Extremism, CVE). CVE:n keskiössä on kolme olennaisinta toimintalinjaa: vaihtoehtojen tarjoaminen niille, jotka ovat eniten radikalisoitumisen uhan alla, ääriajattelijoiden narratiivien ja viestien kumoaminen ja kansainvälisen yhteistyön kehittäminen radikalisoitumisen estämisessä. Toimintaa koordinoidaan pitkälti Yhdysvaltain suurlähetystöjen kautta, ja monia ohjelmia toteutetaan yhteistyössä paikallisyhteisöjen kanssa. CVE:n kautta pyritään myös tarttumaan sosiaalisessa mediassa liikkuvaan ääriajatteluun ja terroristien propagandaan. Kansainvälisessä yhteistyössä merkittäviä kumppaneita ovat muut valtiot, monikansalliset järjestöt ja YK.²¹¹

Kansainvälisen yhteistyön tulosta on myös yli 60 valtion yhteinen koalitio terroristijärjestö Isisiä vastaan. Koalitio on iskenyt Isisiä vastaan sotilaallisesti eri paikoin Lähi-itää. Toiminnan johtajana on Yhdysvallat. Obama tuo Yhdysvaltojen johtajan roolin puheissaan esille, mutta hän korostaa kansainvälistä näkökulmaa: ”Tämä ei ole Amerikka vastaan Isis. Tämä on alueen ihmiset vastaan Isis. Tämä on maailma vastaan Isis.”²¹² Puheenvuorosta käy selkeästi ilmi, että Obama haluaa erottautua vahvasti edeltäjänsä ajamasta terrorisminvastaisesta sodasta ja politiikasta, jossa Yhdysvaltojen nähtiin toimivan monessa mielessä unilateraalisti, ja kansainvälisestä yhteistyöstä tai mielipiteestä välittämättä.

Obama järjesti myös helmikuussa 2015 Washingtonissa huippukokouksen liittyen väkivaltaisen ekstremismin torjumiseen. Paikalle oli kutsuttu eri maiden edustajia ja erityisesti uskonnollisten yhteisöjen johtajia. Huippukokouksen puheenvuorossaan Obama korosti dialogin tärkeyttä keinona radikalisoitumisen torjumiseen:

---

²⁰⁹ ”And, yes, this freedom safeguards religion, allowing us to flourish as one of the most religious countries on Earth--” (Obama 6.2.2014.)

²¹⁰ Ks. esim. Obama 6.2.2014.

²¹¹ U.S Department of State 2015.

²¹² ”This isn’t America vs. ISIL. This is the people of that region vs. ISIL. It’s the world vs. ISIL.” (Obama 20.9.2014.)

Me kaikki tunnustamme vuoropuhelun tarpeen maiden ja kulttuurien välillä. -- Mutta mitä tänä päivänä tarvitaan eniten, mahdollisesti, onkin enemmän keskustelua maiden sisällä -- ei ainoastaan uskontojen välillä, mutta myös uskontojen sisällä.²¹³

Obaman keinovalikoima ääriajattelun torjumiseen on yhdistelmä sotilaallisia ja vuorovaikutukseen pohjaavia keinoja. Ominaista toiminnalle on, että Obama pyrkii pitämään uskonnon erillään ekstremismin käsitteestä. Uskonto on Obamalle uhri, joka vaatii turvallistamista, ei selittäjä terrorismille. Toisaalta lähes kaikki ääriajattelun hillitsemiseen pyrkivät aloitteet on toteutettu muslimijohtajien ja -yhteisön kanssa.²¹⁴ Näin ollen Obama ikään kuin tunnustaa, että muslimit ovat viime kädessä hallinnon toimesta kuitenkin erityiskohtelun ja -tarkkailun alla. Puheiden ja tekojen täydellinen yhteensovittaminen on jälleen Obamalle hankalaa.

Taso 3. Diskurssi kiinnittyy vahvasti amerikkalaiseen kontekstiin, jossa presidentin on mahdollista, jopa vaadittavaa, tuoda esiin oma uskonnollisuutensa. Olisi vaikea kuvitella esimerkiksi Ranskan presidentin tuovan esiin huoltaan uskonnoista yhtä vahvasti. Kuten aiemmin toin esiin, Obama tunnustautuu uskonnoltaan kristityksi. Obama tuokin esille turvautuvansa toiminnassaan Jumalaan: ”Hän on epäilemättä vahvistanut minua ’henkensä voimalla’, kun olen etsinyt Hänen johdatustaan paitsi henkilökohtaisessa elämässäni, mutta myös kansakuntamme elämässä.”²¹⁵ Obama ei kuitenkaan mene uskonsa yksityiskohtiin, vaan liikkuu yleisellä tasolla, jossa lähinnä tunnustetaan korkeamman voiman olemassaolo ja johdatus. Obama myös nostaa puheissaan esiin kolmen suuren ”abrahamilaisen uskonnon” yhteneväisyyksiä muun muassa sitomalla uskontojen pyhien kirjojen opetuksia toisiinsa.²¹⁶ Obama myös viittaa ihmisten olevan ensisijaisesti ”Jumalan lapsia”.²¹⁷ Obaman mukaan luonnollisesti uskonnonvapauden myötä ihmisillä on myös mahdollisuus ja oikeus olla uskomatta mihinkään.²¹⁸ Selvää kuitenkin on, että uskonto ja Jumalan läsnäolo on Obamalle keskeistä niin hänen omassa elämässään kuin myös amerikkalaisuudessa, ja ylipäätään Yhdysvaltojen olemassaolossa.

Obamalle uskonnot, myös islam, on kiinteä osa Yhdysvaltoja: ”Ja tämä [Thomas Jeffersonille kuulunut Koraani] on muistutus siitä, isänmaallisten muslimien sukupolvien ketjun lisäksi, että islam

---

²¹³ So we all recognize the need for more dialogues across countries and cultures --. But what’s most needed today, perhaps, are more dialogues within countries -- not just across faiths, but also within faiths. (Obama 19.2.2015.)

²¹⁴ Aljazeera 2015.

²¹⁵ ”He’s certainly strengthened me ’with the power through his Spirit’, as I’ve sought His guidance not just in my own life but in the life of our Nation.” (Obama 5.2.2015.)

²¹⁶ Ks. esim. Obama 6.2.2014.

²¹⁷ Ks. Obama 6.2.2014 ja 5.2.2015.

²¹⁸ Ks. esim. Obama 6.2.2014

-- kuten niin monet muutkin uskonnot -- on osa kansallista tarinaamme.”²¹⁹ Kansalaisen tarkkaa uskonnollista suuntautumista tärkeämpää vaikuttaakin olevan ylipäättään hengellisyys. Obama käyttää puhuessaan pääosin englannin sanaa ”faith”, jonka voi suomentaa joko ”uskonnoksi” tai ”uskoksi”. Uskonto kuvailee pikemminkin järjestäytynyttä ”uskomista”, kun taas ”usko” voi olla hyvin laajasti ja henkilökohtaisesti ymmärrettyä ja sovellettua. Obama tarkoittaneekin puhuessaan pitkälti jälkimmäisenkaltaista uskoa. Tästä osoituksena on myös Obaman turvautuminen Gandhin sanoihin: ”Minulle erilaiset uskonnot ovat kukkia samasta puutarhasta, ne ovat saman majesteettisen puun oksia.”²²⁰ Näin Obama saa sisällytettyä puheidensa kohderyhmään mahdollisimman paljon erilaisesti uskovia ihmisiä. Hengellisyys myös yhdistää Obaman mukaan Yhdysvaltoja muihin uskonnollisiin maihin, kuten esim. Intiaan tai moniin valtioihin Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa.²²¹

Obama pyrkii tuomaan puheissaan esille myös Yhdysvaltojen historiallisen taustan hengellisenä maana. Hän muun muassa siteeraa Yhdysvaltojen lippuvalaa, jossa mainitaan Yhdysvaltojen kansakunta, joka on ”Jumalan alaisuudessa”²²². Obama siteeraa myös Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistusta: ”Uskomme näiden totuuksien olevan itsestään selviä, että kaikki ihmiset ovat luotuja tasa-arvoisiksi.”²²³ Itsenäisyysjulistus tunnustaa, että ihmiset ovat ”luotuja”, eivätkä tyhjästä syntyneitä. Se seikka, että Obama turvautuu näihin keskeisiin dokumentteihin kertoo siitä, että Obama jakaa myös dokumenttien sanoman Yhdysvaltojen alaisuudesta Jumalalle. Obama myös haluaa asettaa itsensä osaksi tätä historiallista jatkumoa, jossa Yhdysvaltojen hengellinen alkuperä nähdään itsestäänselvyytenä.

Obaman puheissa perinteinen amerikkalainen kansalaisuskonto elääkin vahvana, ja Yhdysvaltojen hengellinen tausta ei jää epäselväksi Obaman retoriikassa. Obama hoitaa tunnollisesti presidentin perinteistä roolia kansalaisuskonnon seremoniamestarina. Uskonnonvapauslaki erottaa uskonnon ja valtion toisistaan – tästä Obamakin muistuttaa puheissaan – mutta ei todellakaan politiikkaa ja uskontoa. Henkilökohtaisen vakaumuksen yksityiskohdat, kuten uskontosuunta, ovat yksityisasioita, mutta hengellisyys on koko Yhdysvaltojen, myös Obaman Yhdysvaltojen, asia. Kansalaisuskonto ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan hengellisyyteen, olennaista on myös ajatus Yhdysvaltojen erityislaatuisesta roolista maailmassa. Obamakin näkee Yhdysvaltojen toimivan maailmassa johtajana, josta muiden olisi hyvä ottaa esimerkkiä, muun muassa uskonnonvapauden suhteen.

---

²¹⁹ ”And that’s a reminder, along with the generations of patriotic Muslims in America, that Islam -- like so many faiths -- is part of our national story.” (Obama 10.8.2012.)

²²⁰ ”for me, the different religions are beautiful flowers from the same garden, or they are branches of the same majestic tree.” (Obama 27.1.2015.)

²²¹ Ks. esim. Obama 19.5.2011.

²²² ”under God” (Obama 10.8.2012.)

²²³ ”We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal.” (Obama 19.5.2011.)

Hengellisyys ja patriotismi kulkevat myös käsi kädessä, nostaahan Obama esille muun muassa ”isänmaallisia muslimeja”²²⁴ Uskonnollisuus ja amerikkalaisuus ovat Obamalle toisiaan vahvistavia identiteettejä.

Uhka uskonnolle vaikuttaakin olevan uhka amerikkalaisuudelle ja amerikkalaisille arvoille: ”Hyökkäys ketä tahansa uskovaa amerikkalaista kohtaan on hyökkäys kaikkien amerikkalaisten vapautta kohtaan”.²²⁵ Uskonto on näin ollen osaltaan aina myös valtion asia Yhdysvalloissa, vaikka uskonnonvapauslaki institutionaalisesti erottaakin valtion uskonnoista. Hengellisyys on niin keskeinen osa Yhdysvaltojen identiteettiä, että hyökkäys uskontoa kohtaan on osaltaan myös hyökkäys valtiota kohtaan. Näin ollen Obamalle turvallistamisen kohteena uskonto/usko ja valtio jopa sulautuvat toisiinsa, eikä niitä voi selkeästi erottaa toisistaan.

6.5. Uhkana narratiivi kulttuurien kamppailusta

Puolustamalla islamia Obama ottaa kantaa myös narratiiviin kulttuurien kamppailusta. Kulttuurien kamppailu viittaa erityisesti Samuel Huntingtonin 90-luvun alussa kehittämään paradigmaan, jossa keskeinen ajatus on, että uskontoihin pohjautuvat kulttuuripiirit selittävät kylmän sodan jälkeistä maailmanjärjestystä ja konfliktien syntymistä.²²⁶ Huntingtonin ajatukset eivät ole kuitenkaan jääneet ainoastaan 90-luvulle, vaan ne tarjoavat edelleen polttoainetta monille, jotka pyrkivät näkemään maailman jakautuneena. Obaman esille tuomassa ”terroristien narratiivissa”²²⁷ länsi ja erityisesti ”islamilainen maailma” pyritään asettamaan toisilleen vastakkaisiksi. Obama ei hyväksy tätä: ”[...] on valhe, että olisimme jollain tapaa osallisina kulttuurien kamppailussa: että Amerikka ja länsi olisivat sodassa islamia vastaan tai yrittäisivät nujertaa muslimeita [...]”²²⁸ Obaman mukaan kaikenlainen vastakkainasettelu muodostaa uhkan meille kaikille, ja yhteiselle edistyksellemme: ”Sellainen politiikka, joka asettaa idän länttä vastaan, pohjoisen etelää vastaan, muslimit kristittyjä, hinduja sekä juutalaisia vastaan, ei voi lunastaa lupauksia vapaudesta.”²²⁹

Taso 1. Diskurssin turvallistavana toimijana Obama asettaakin turvallistamisen kohteeksi ihmiskunnan ja sen yhtenäisyyden. Kulttuurien kamppailu -narratiivin viljeleminen nostaa ihmisten ja kansakuntien väliset erot keskiöön, vaikka meidän täytyisi Obaman mukaan keskittyä kaikkia ihmisiä yhdistäviin seikkoihin:

---

²²⁴ ”patriotic Muslims” (Obama 10.8.2012.)

²²⁵ ”The attack on Americans of any faith is an attack on the freedom of all Americans.” (Obama 10.8.2012.)

²²⁶ Ks. Huntington 1996.

²²⁷ ”the terrorist narrative” (Obama 19.2.2015.)

²²⁸ ”[...] the lie that we are somehow engaged in a clash of civilizations; that America and the West are somehow at war with Islam or seek to suppress Muslims [...]” (Obama 19.2.2015.)

²²⁹ ”That brand of politics -- one that pits East against West, and South against North, Muslims against Christians and Hindus and Jews -- can't deliver on the promise of freedom.” (Obama 25.9.2012.)

Niin paljon huomiota kiinnittyy siihen, mikä jakaa meitä. Siihen keskittyvät myös uutiset. Se on mikä ajaa poliittisia debattejamme. Mutta kuitenkin kaikkialla maailmassa ihmiset kaipaavat vapautta määrätä kohtalostaan.²³⁰

Ihmiskunta turvallistamisen kohteena viittaa Buzanin ja Wæverin määrittelemään makroturvallistamisen käsitteeseen.²³¹ Turvallistamisen kohde ylittää tässä tapauksessa valtiotason, ja turvallisuuden piiriin ei lueta kuuluvaksi ainoastaan omia kansalaisia tai omaan ryhmään kuuluvia, vaan kaikki ihmiset, jotka ovat halukkaita jakamaan saman näkemyksen. Makroturvallistamisessa turvallistamisen kohde ei kuitenkaan ylety koko kansainvälistä järjestelmää kattavaksi, sillä olennaista on nimenomaisesti se, että turvallistamisen kohteen piiriin luetaan saman ideologian jakavat. Samanaikaisesti turvallistamisen ulkopuolelle jäävät ovat niitä, jotka muodostavat uhkan poiketessaan tai vastustaessaan hyväksytyksi määriteltyä ajattelumallia.

Obaman diskurssissa makroturvallistamisen ulkopuolelle jäävät etenkin terroristit ”kieroutuneine ideologioineen”.²³² Terroristien uhka on maailmanlaajuinen, eikä se nouse ainoastaan tietyltä alueelta. Obaman erityismaininnan vuoden 2015 Kansallisessa turvallisuusstrategiassa saavat kuitenkin Etelä-Aasia, Lähi-itä ja Afrikka. Terroristien ruumiillistumana voi pitää Al-Qaidaa ja Isisiä, sillä ne ovat ainoat terroristiryhmät, jotka mainitaan eksplisiittisesti.²³³ Siitä huolimatta, että terroristien narratiivi pyrkii luomaan kitkaa lännen ja islamin välille, Obaman mukaan uhan alla ovat erityisesti muslimit. Suurin osa esimerkiksi Isisin väkivallan uhreista on ollut muslimeja.²³⁴

Diskurssi on kohdistettu erityisesti heille, jotka pyrkivät vahvistamaan kulttuurien kamppailun -narratiivia. Diskurssin yleisöön kuuluvatkin luonnollisesti ensisijaisesti terroristit, mutta joukko ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan heihin: ”Tämä narratiivi yltää joskus huomattavasti terroristijärjestöjä pidemmälle. Narratiivi on perusta, johon nojautuen terroristit rakentavat ideologiaansa, ja jonka pohjalta he oikeuttavat väkivallan.”²³⁵ Obama viitanee puheenvuorollaan niin laajempaan islaminuskoiseen yleisöön kuin kotiyleisöönsäkin, jonka parista löytyy myös äänekkäitä kulttuurien kamppailun puolestapuhujia.²³⁶ Muun muassa Fox News tv-kanavan toimittaja Bill O'Reilly on

---

²³⁰ So much attention in our world turns to what divides us. That's what we see on the news. That's what consumes our political debates. But when you strip it all away, people everywhere long for freedom to determine their destiny. (Obama 25.9.2012.)

²³¹ Ks. Buzan & Wæver 2009.

²³² ”the warped ideologies” (Obama 19.2.2015.)

²³³ Kansallinen turvallisuusstrategia 2015, 9.

²³⁴ Obama 10.9.2014.

²³⁵ ”This narrative sometimes extends far beyond terrorist organizations. That narrative becomes the foundation upon which terrorists build their ideology and by which they try to justify their violence.” (Obama 19.2.2015.)

²³⁶ Waldman 2015.

uutisoitunut ”pyhän sodan” alkamisesta.²³⁷ Myös republikaanisen puolueen sisältä löytyy sympatisointia vastaavien ajatusten suuntaan. Esimerkiksi senaattori Lindsey Graham on kritisoinut Obamaa siitä, ettei Obama myönnä Yhdysvaltojen käyvän ”uskonnollista sotaa”.²³⁸

Obaman kehoitus narratiivin kieltämiseen ei siis rajoitu vain tietyille ryhmälle, tai Yhdysvaltojen ulkoiseen yleisöön. Obama toteaaakin: ”Ja meillä kaikilla, uskonnosta riippumatta, on vastuu hylätä se [narratiivi].”²³⁹ Obama suuntaa sanansa myös valtioille ja hallituksille, joiden hän näkee olevan keskeisiä toimijoita sellaisen mielipideilmaston luomisessa, missä terroristien ihannoima narratiivi ei pääsisi kukoistamaan.²⁴⁰

Taso 2. Tekojen ja käytäntöjen osalta diskurssi kulttuurien kamppailun -narratiivin uhasta liittyy myös saumattomasti jo edellä esiteltyyn Yhdysvaltain ulkoasiainhallinnon ohjelmaan ”Väkivaltaista ekstremismia vastaan” (Countering Violent Extremism, CVE). Ohjelman yhtenä tavoitteena on nimenomaisesti väkivaltaisten ekstremistien narratiivien torjuminen. Tähän pyritään toimimalla yhteistyössä paikallisyhteisöjen ja muiden kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Olennaista narratiivin torjumisessa on CVE-ohjelman mukaan tiedon hankkiminen siitä, missä ja miksi erityisesti nuoret ovat alttiita omaksumaan radikaaleja ideoita.²⁴¹ Obama korostaakin terrorismintorjunnassa olennaisena ratkaisuna ”terroristien ideologian” ja sen taustasyiden selvittämistä ja niihin tarttumista, ennemmin kuin vain terroristien eliminointia taistelukentiltä.²⁴²

Obama on pyrkinyt kulttuurien kamppailun -narratiivin vastustamiseen myös puhetekojensa kautta. Erityisenä osoituksena tästä on Kairossa kesällä 2009 muslimienemmistöiselle yleisölle pidetty ”Uusi alku” -puhe (”New Beginning”). ”Uusi alku” -nimi kuvastikin saman vuoden alussa virkaanastuneen tuoreen presidentin pyrkimystä muuttaa suhteita ja Yhdysvaltojen imagoa ”muslimimaailman” silmissä. George W. Bushin aikakauden myötä Yhdysvaltojen kannatus oli alueella hyvin alhaisella tasolla. Muun muassa 74 % egyptiläisistä vastasi omaavansa kielteisen kuvan Yhdysvalloista. Monilla alueen ihmisillä oli myös näkemys siitä, että Afganistanin ja Irakin sodat aloitettiin fundamentalistisen kristillisen näkemyksen motivoimina, ja että Bushin terrorisminvastainen sota olisi tosiasiaassa sota islamia ja muslimeita vastaan.²⁴³ Kairon puheellaan Obama pyrki purkamaan

---

²³⁷ O'Reilly 2015.

²³⁸ Feldman 2015.

²³⁹ ”And all of us, regardless of our faith, have a responsibility to reject it” (Obama 19.2.2015.)

²⁴⁰ Ks. Obama 19.2.2015.

²⁴¹ U.S. Department of State 2015

²⁴² Kansallinen turvallisuusstrategia 2015.

²⁴³ Esposito 2011, 366–368.

näitä käsityksiä, ja tarjoamaan uudenlaisen kuvan Yhdysvalloista, joka arvostaa kaikkia uskontoja, myös islamia.

Puheessaan Obama korostaa islamin ja muslimien olevan osa Amerikkaa. Muslimit ovat Obamalle yhtäläillä amerikkalaisia, jotka ovat sotineet Yhdysvaltojen puolesta, palvelleet hallinnossa, perustaneet yrityksiä, opettaneet yliopistoissa ja voittaneet Nobelin palkintoja. Puheellaan Obama pyrkikin vastakkainasettelun ja stereotyypioiden purkamiseen puolin ja toisin: ”Kuten muslimit eivät sovi karun stereotypian muottiin, ei myöskään Yhdysvallat ole stereotypia itsekkästä imperiumista”.²⁴⁴

Puheen ylevistä tarkoituksista ja myös sille osoitetusta suosiosta²⁴⁵ huolimatta Obaman Kairon puhe kuitenkin sortuu huomaamattaan stereotyypioiden ja vastakkainasettelun ylläpitämiseen. Obaman puheen tarkoituksena on esittää muslimit ”yhteensopivina” Yhdysvaltojen kanssa: ”[...] totuus siitä, että Amerikka ja islam eivät ole toisiaan poissulkevia [...]”.²⁴⁶ Obama puhuu myös Yhdysvaltojen ja islamin välisestä kumppanuudesta.²⁴⁷ Taustalla oleva ajatus lienee hyväntahtoinen, mutta Obama syyllistyy yksinkertaistamiseen islamin uskon osalta luodessaan verrokkisuhteen Yhdysvallat–islam. Islam ei ole jotain sellaista minkä voi määrittää suoraan johonkin tiettyyn ryhmään tai alueeseen liittyväksi, toisin kuin valtion. Näin ollen on ylipäättään kyseenalaista asettaa valtio ja moninainen uskonto rinnakkaisina toimijoina.

Obama puhuu myös monenlaisesta Yhdysvaltojen ja ”muslimiyhteisöjen” (Muslim communities) välisestä yhteistyöstä. Vaikuttaakin siltä, että Obaman ajattelumallissa muslimit määrittyvät ensisijaisesti uskonnon kautta. Obama käyttää myös toistuvasti ilmaisua ”muslimienemmistöiset maat” (Muslim-majority countries). Yhdysvaltojen kohdalla uskonnollista suuntautumista ei ole tarpeen mainita. Vaikeaahan se olisikin, mutta miksi sama asia ei ole vaikeaa ”muslimimaiden” kohdalla, joista löytyy myös erilaisia uskontoja ja erilaisesti uskovia ihmisiä? Tutkijat ovatkin kuvanneet ilmiötä ”uskonnollistamiseksi”. Uskonnollistamisessa on kyse siitä, että erilaisilla toimijoilla on taipumus määritellä etnisesti muslimitaustaiset ihmiset muslimiksi ja islamiin liittyviksi. Islamiin perustuva muslimi-identiteetti ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, ja uskonnollinen ulottuvuus on vain yksi tekijä. Toisaalta henkilö voi myös irrottaa uskonnollisen ulottuvuuden kokonaan omasta muslimiudestaan. Toisaalta myös islamin edustuksellisuutta uskonnollistetaan.

---

²⁴⁴ ”Just as Muslims do not fit a crude stereotype, America is not the crude stereotype of a self-interested empire.” (Obama 4.6.2009.)

²⁴⁵ Ks. esim. Nasr 2009.

²⁴⁶ ”[...] the truth that America and Islam are not exclusive [...].” (Obama 4.6.2009.)

²⁴⁷ Obama 4.6.2009.

Tällä viitataan siihen, että esimerkiksi katolisen kirkon katsotaan edustavan katolisia ihmisiä heidän uskonnollisissa toimissaan, mutta islamiin liittyvien tahojen ja toimielimien toiminnan nähdään helposti edustavan muslimien koko elämää.²⁴⁸

Kairon puheessaan Obama väijäämättä uskonnollistaa islaminuskoiset ihmiset. Toki on huomattava, että yksinkertaistaminen on eräänlainen retorinen keino, joka auttaa puhujaa suuntaamaan sanansa kattavalle joukolle. Tässä tapauksessa yksinkertaistaminen saa kuitenkin Obamankin näyttämään yksinkertaiselta. Puheen tarkoituksena on lieventää kahtiajakoa ”muslimimaailman” ja Yhdysvaltojen välillä, mutta tavallaan puhe vain vahvistaa dikotomiaa niputtaessaan niin suuren määrän moninaisuutta yhteen muottiin. Puheesta syntyykin osittain vaikutelma ”te uskovat vs. me Amerikka”. Pyrkiessään korostamaan kaikkien ihmisten samankaltaisuutta, Obama kuitenkin jaottelee huomaamattaan ihmisiä uskonnon ja kansalaisuuden mukaan.

Taso 3. Käsillä olevan kolmannen diskurssin kontekstissa yhdistyy kahden edellä esittelemäni diskurssin kohdalla esiin nostamani taustatekijät. Vastustaessaan kulttuurien kamppailun -narratiivia Obama myös luo samaan aikaan omaa vastakkaista narratiiviaan. Obaman narratiivissa tärkeitä ovat uskonnonvapauden kunnioittaminen ja edistäminen sekä hengellisyyden arvostaminen. Obaman mukaan näitä asioita loukataan ja vääristellään terroristien narratiivissa, joka pyrkii lietsomaan virheellistä kuvaa maailman jakautumisesta ja kulttuurien yhteentörmäyksestä.

Uskonnonvapauden kunnioittaminen ja hengellisyys ovat Obaman amerikkalaisuuden ytimessä. Uskonnonvapaus luokin Obaman mukaan perustan amerikkalaiselle yhteiskunnalle: ”Amerikan vankkumaton sitoutuminen uskonnonvapauteen sitoo meidät kansana yhteen, ja arvojemme lujuus tukee maatamme, joka on suvaitsevainen, oikeudenmukainen ja vahva.”²⁴⁹ Uskonnonvapaus takaa myös mahdollisuuden hengellisyyden kukoistukselle: ”Kaikista vapauksista, joita ylistämme amerikkalaisina, kaikista oikeuksista, joita pidämme pyhinä, tärkeimpänä niistä on uskonnonvapaus, vapaus palvoa kuten valitsemme.”²⁵⁰ Huomionarvoista on myös se, että Obama mainitsee oikeuksien olevan ”pyhiä”. Pyhä viittaa johonkin maallisen yläpuolella olevaan, ja Obaman retoriikassa Yhdysvaltojen perusta, oikeudet ja arvot tuntuvatkin saavuttavan kansalaisuskonnosta tutun muodon, jossa myös itse Yhdysvallat muotoutuu ikään kuin maallisen yläpuolelle.

---

²⁴⁸ Linjakumpu 2013, 116–117.

²⁴⁹ ”America’s unshakeable commitment to religious freedom binds us together as a people, and the strength of our values underpins a country that is tolerant, just and strong” (Obama 14.1.2011.)

²⁵⁰ ”Of all the freedoms we cherish as Americans, of all the rights that we hold sacred, foremost among them is freedom of religion, the right to worship as we choose” (Obama 10.8.2012.)

Obaman näkemys Yhdysvaltojen luonteesta yhdistyy hyvin myös Will Herbergin ”amerikkalaiseen elämäntapaan” (the American Way of Life). Herbergin mukaan amerikkalaisten yhteinen usko on amerikkalainen elämäntapa. Olennainen osa amerikkalaista elämäntapaa on ”usko uskoon”: amerikkalaisille yhteisön perusta löytyy uskonnosta. Amerikkalaisessa elämäntavassa keskeistä on myös arvot ja tietynlainen käytös. Ennen kaikkea amerikkalainen elämäntapa on idealistinen. Se uskoo omiin arvoihinsa. Amerikkalainen elämäntapa on rakennelma ideoita, arvoja ja uskomuksia.²⁵¹ Tämänkaltaisen amerikkalainen elämäntapa kuvailee hyvin myös Obaman suhtautumista amerikkalaisiin arvoihin ja uskomuksiin. Obama myös näkee arvojen muodostavan pohjan Yhdysvaltojen ”erikoislaatuisuudelle”: ”Amerikkalainen erityislaatuisuus ei nojaudu ainoastaan asevoimiemme tai taloutemme vahvuuteen. Ennen kaikkea se on perusideaalimme, kuten lain kunnioituksen ja universaalien oikeuksien, tuote.”²⁵² Näiden arvojen joukosta löytyy uskonnonvapauden kunnioittaminen ja hengellisyyden korostus, joka viime kädessä myös kietoutuu Yhdysvaltojen ”pyhään” luonteeseen.

Obaman ”vastanarratiivia” on mahdollista analysoida myös Mona Kanwal Sheikhin doktrinaarisen ulottuvuuden kautta. Doktriiniin sisältyy aina periaatteita, arvoja ja käsitys hyvästä ja sopivasta elämäntavasta. Doktriinit eivät myöskään ainoastaan kerro mihin uskomme vaan ne kertovat *keitä olemme* ja mikä on kokonaisvaltainen elämänkatsomuksemme.²⁵³ Amerikkalainen elämäntapa on myös Obaman doktriini. Obaman mukaan olemassa olevat doktriinit eivät siis suinkaan ole ”länsi” ja ”islam”, kuten hänen mukaansa erityisesti terroristien vääristynyt narratiivi esittää.²⁵⁴ Obaman doktriiniin kuuluu olennaisena uskonnonvapaus, uskontojen kunnioittaminen ja ihmiskunnan jakautumisen estäminen:

Vihaan perustuva politiikka -- politiikka, joka perustuu maailman jakamiseen ”meihin” ja ”heihin” -- ei ainoastaan jarruta kansainvälistä yhteistyötä, se myös heikentää niitä, jotka suvaitsevat sellaista politiikkaa. On meidän kaikkien etujen mukaista vastustaa tällaisia voimia.²⁵⁵

Kaikki, jotka jakavat nämä ajatukset, kuuluvat Obaman esittämän doktriinin piiriin. Obama on myös valmis edistämään doktriiniaan niin kotimassa kuin kansainvälisestikin: ”Arvomme ovat

---

²⁵¹ Herberg 1960, 72–90.

²⁵² ”American exceptionalism is not rooted solely in the strength of our arms or economy. Above all, it is the product of our founding values, including the rule of law and universal rights.” (Kansallinen turvallisuusstrategia 2015, 3.)

²⁵³ Kanwal Sheikh 2014, 263–264.

²⁵⁴ Ks. Obama 19.2.2015.

²⁵⁵ A politics based only on anger -- one based on dividing the world between ’us’ and ’them’ -- not only sets back international cooperation, it ultimately undermines those who tolerate it. All of us have an interest in standing up to these forces. (Obama 10.8.2012.)

turvallisuutemme ja vahvuutemme lähde, ja kyvykkyytemme edistää arvojamme ulkomailla on suoraan sidoksissa siihen, kuinka halukkaita olemme noudattamaan niitä kotona.²⁵⁶

Kuten ”terroristienkin narratiivissa” uskonnollisuus/hengellisyys ja sekulaarius on usein tapana esittää toisilleen vastakkaisina. Näin asiaa luokittelevat pitkälti myös Laustsen ja Wæver tapaustyyppiensä kautta. Heidän tapaustyypeissään toimijana on aina joko uskonnollinen tai sekulaari taho, jotka voivat olla erilaisissa konfliktuaalisissa tilanteissa keskenään. Kanwal Sheikhin doktrinaarinen ulottuvuus tarkastelee asiaa havainnollisemmin, sillä doktriiniin sisältyy ylipäätään ajatus hyvästä elämästä, eikä uskonnollista ja sekulaaria ole tarpeettomasti erotettu niin selkeärajaisesti toisistaan. Obamankaan doktriini ei ole yksiselitteisesti uskonnollinen tai sekulaari, vaan siihen sisältyy monenlaisia elementtejä. Selvää on myös se, että Obama vastustaa yksinkertaistettua kuvaa, jossa Yhdysvallat asetetaan vastakkaiseksi maallistuneeksi ja materialistiseksi voimaksi islamille tai ylipäätään uskonnolle.

6.6. Uskontoon liittyvien uhkien eksistentiaalisuus

Olen määritellyt edellä kolme Obaman ulkopoliittista diskurssia, joissa uskonto ja turvallisuus yhdistyvät. Uhat liittyvät erottamattomasti turvallisuuteen, ja olenkin lähtenyt analyysissäni liikkeelle siitä, mikä muodostuu Obamalle uhkaksi. Obaman kolme uskontoon liittyvää turvallisuusuuhkaa ovat uskonnonvapauden puuttuminen, uskonnon väärinkäyttö ja narratiivi kulttuurien kamppailusta. Uhkien todenmukaisuutta tai paikkansapitävyyttä on hankalaa arvioida, sillä kuten olen tuonut esiin, uhat ovat aina subjektiivinen kokemus. Olennaista on se, hyväksytäänkö uhkakuvat oman yhteisön ja muun yleisön silmissä. Uhkia voi kuitenkin analysoida teorian valossa sen suhteen ovatko ne ”varteenotettavia”, eli toteuttavatko ne Kööpenhaminan koulukunnan vaatiman kriteerin uhan eksistentiaalisuudesta.

Kööpenhaminan koulukunta sai alkuaikoinaan kritiikkiä siitä, että turvallistamisen näkökulman takia turvallisuuden käsitteeltä putoaa pohja pois, jos mitä tahansa voidaan kutsua turvallisuusuhhaksi.²⁵⁷ Koulukunta vastasi kritiikkiin korostamalla uhkien eksistentiaalisuuden vaadetta. Turvallistavan toimijan tulisi kokea uhka turvallistamisen kohteen selviytymistä uhkaavaksi, jotta asia voidaan määritellä turvallisuusuhhaksi.²⁵⁸ Erittelin Obaman diskursseista erilaisia turvallistamisen kohteita, mutta kuitenkin kaikissa tapauksissa viime kädessä Obamalle ensisijainen turvallistamisen kohde on Yhdysvallat. Tästä syystä arvioin uhkien luonnetta ja eksistentiaalisuutta Yhdysvaltojen suhteen.

---

²⁵⁶ ”Our values are a source of strength and security, and our ability to promote our values abroad is directly tied to our willingness to abide by them at home” (Kansallinen turvallisuusstrategia 2015.)

²⁵⁷ Buzan ym 1998, 3–4.

²⁵⁸ Emt, 5.

Kööpenhaminan koulukunta on keskittänyt huomionsa ensisijaisesti toimijan fyysisen selviytymisen uhkaan, tai pikemminkin koulukunta ei välttämättä ole erotellut toimijan fyysistä ja henkistä ulottuvuutta niin selkeästi. Ontologinen turvallisuus sen sijaan on keskittynyt toimijan identiteetin keskeisyyteen turvallisuuskeskustelussa, ja korostaakin toimijan henkisen olemassaolon selviytymisen tärkeyttä. Molemmat ulottuvuudet ovat olennaisia, eivätkä ne itse asiassa voi olla olemassakaan itsenäisinä. Näin ollen myös vaatimus eksistentiaalisuudesta liittyy sekä toimijan fyysiseen että henkiseen olemukseen. Fyysinen eksistentiaalinen uhka on vaaraksi esimerkiksi valtion suvereniteetille ja koskemattomuudelle. Henkinen eksistentiaalinen uhka muodostaa uhan toimijan identiteetille, arvoille ja ideaaleille. Tässä toimijan omat toimet ovat keskiössä, sillä identiteetin muodostus ja säilyttäminen ovat luonnollisesti saumattomasti liitoksissa toimijan tekemisiin. Edellä määrittelemistäni Obaman diskursseista molemmat ulottuvuudet tulevat esiin.

Kaikki kolme määrittelemääni uhkaa voivat aiheuttaa vaaran Yhdysvaltojen fyysiselle koskemattomuudelle. Uskonnonvapauden puuttuminen, uskonnon väärinkäyttö ja kulttuurien kamppailun -narratiivin lietsominen aiheuttavat epävakautta yhteiskuntiin, ja näin ollen ne luovat ääriajattelulle ja terrorismille jalansijaa. Viime kädessä tämä voi Obaman mukaan kulminoitua väkivaltaisena toimintana Yhdysvaltoja kohtaan: ”Terroristien tekemien katastrofaalisten hyökkäysten uhka kotimaatamme kohtaan on pienentynyt, mutta se on silti edelleen olemassa.”²⁵⁹. Viittaus nimenomaisesti ”kotimaahan” (homeland), kertoo siitä, että Obama näkee fyysisen uhan olevan mahdollinen. Erityisesti joukkotuhoaseita käsiin saadessaan terroristien uhka on luonnollisesti erittäin vaarallinen. Obama on kuitenkin niin vakuuttunut Yhdysvaltojen mahtavuudesta ja voimasta, että Yhdysvaltojen kokonaisvaltainen selviytyminen ei vaikuta olevan Obaman ensimmäisenä huolenaiheena. Pikemminkin Obaman voi nähdä kokevan terroristien uhkaavan yksittäisten amerikkalaisten turvallisuutta, niin kotimaassa kuin ulkomailla.

Ontologinen turvallisuus keskittyy fyysisen selviytymisen sijaan ensisijaisesti toimijan henkisen olemassaolon säilyttämiseen. Näkemys perustuu siihen ajatukseen, että toimijalla on aina tietynlainen käsitys omasta identiteetistään, jonka säilyvyydestä ja jatkuvuudesta pyritään pitämään kiinni.²⁶⁰ Ontologisen turvallisuuskäsitelmän mukaan toimijoilla, myös valtioilla, on voimakas tarve säilyttää oma identiteettinsä, ja näin ollen identiteetillä on merkitys myös turvallisuuteen. Ontologisessa turvallisuudessa onkin kyse jatkuvuudesta ja tietynlaisen hyväksi ja oikeaksi koetun järjestyksen

---

²⁵⁹ ”The threat of catastrophic attacks against our homeland by terrorists has diminished but still persists.” (Kansallinen turvallisuusstrategia 2015, 9.)

²⁶⁰ Steele 2008, 2–3.

säilyttämisestä. Toimija voi tuntea itsensä turvattomaksi, mikäli omat toimet ovat ristiriidassa oman identiteetin kanssa.²⁶¹

Myös Obama näkee ontologisen turvallisuuden, oman identiteetin, säilyttämisen tärkeäksi. Syyskuun yhdenkentoista jälkeen Yhdysvaltojen ontologinen turvallisuus oli Obaman mukaan koetuksella:

Kuten Amerikka ei ikinä suvaitse ekstremistien aiheuttamaa väkivaltaa, meidän ei pidä ikinä muuttaa tai unohtaa periaatteitamme. Syyskuun yhdestoista oli valtava trauma maallemme. Pelko ja viha joka tapahtumista kumpusi oli ymmärrettävää, mutta joissain tapauksissa se johti perinteidemme ja ideaaliemme vastaiseen toimintaan. Tulemme ottamaan konkreettisia askelia suunnan muuttamiseksi.²⁶²

Obamalle on tärkeää, että Yhdysvallat toteuttaa edustamiaan ideaaleja, ja syyskuun yhdenkentoista jälkeiset tapahtumat aiheuttivat katkeaman tässä perinteessä. Obama pyrkiikin palauttamaan Yhdysvallat takaisin sen oikealle tielle.

Obama huomauttaakin eksplisiittisesti ideaalien mukaan elämisellä olevan vaikutusta turvallisuuteen: ”Turvallisuutemme ja johtoasemamme kannalta on elintärkeää, että toteutamme ylimpiä mahdollisia normeja, samalla kun teemme sen mikä on tarpeellista kansamme turvaamiseksi.”²⁶³ Näin ollen Obamalle ideaalien toteuttaminen on keskeinen elementti Yhdysvaltojen olemassaolossa. Amerikkalaiseen elämäntapaan, ja Obaman doktriiniin, kuuluu omien arvojen toteuttaminen ja edistäminen. Muutoin identiteetti, ja henkinen olemassaolo on uhattuna. Eihän muu voisikaan tulla kysymykseen, sillä kuten aiemminkin jo nostin esiin, onhan Obaman Yhdysvallat ”yleismaailmallinen voima hyvyyden puolesta”.²⁶⁴ Tällainen titteli sisältää moraalisen velvoitteen. Näin ollen omista arvoista irtautuminen voisi pahimmillaan johtaa toimijan identiteetin kyseenalaistamiseen, ja toimijan henkinen olemassaolo voisi olla vaakalaudalla.

Ontologinen turvallisuus ei ole kuitenkaan irrallinen fyysisestä selviytymisestä. Obama sanoo Yhdysvaltojen toteuttavan ideaalejaan yhtäaikaaisesti kansalaisten suojaamisen kanssa. On selvää, että aina kaikissa tilanteissa molempien tavoitteiden täydellinen toteuttaminen ei ole mahdollista. Uskoisin, että amerikkalaisten fyysisen turvallisuuden suojaaminen menee monissa tilanteissa edelle. Tämä ei kuitenkaan poista sitä seikkaa, etteikö ontologinen turvallisuus ja Yhdysvaltojen identiteetin

---

²⁶¹ Steele 2008, 50–51.

²⁶² Just as America can never tolerate violence by extremists, we must never alter or forget our principles. Nine-eleven was an enormous trauma to our country. The fear and anger that it provoked was understandable, but in some cases, it led us to act contrary to our traditions and our ideals. We are taking concrete actions to change course. (Obama 4.6.2009.)

²⁶³ ”For the sake of our security and our leadership in the world, it is essential we hold ourselves to the highest possible standard, even as we do what is necessary to secure our people.” (Kansallinen turvallisuusstrategia 2015, 19.)

²⁶⁴ ”American leadership is a global force for good.” (Kansallinen turvallisuusstrategia 2015, 2.)

säilyvyys olisi keskeistä Obamalle. Olennaista on säilyttää tietynlainen kuva omasta identiteetistä ulospäin, tämä ei kuitenkaan välttämättä vaadi täydellistä omien arvojen toteuttamista. Riittää, kunhan tekojen ja ääneen lausuttujen ideaalien välinen kuilu ei kasva liian suureksi, kuten kävi moneen otteeseen Bushin terrorisminvastaisen sodan aikakaudella. Balanssin säilyttämisen suhteen yleisö on viimeisin arvioija.

Määrittelemiini diskursseihin sisältyvät uhat sisältävät eksistentiaalisuuden aspektin. Uhka fyysisen olemassaolon selviytymiselle voi konkretisoitua Obaman mukaan muun muassa terroristihyökkäyksen muodossa, henkisen olemassaolon selviytymiselle vaaran voi puolestaan aiheuttaa amerikkalaisten ideaalien ja elämäntavan täydellinen hylkääminen. Tällä hetkellä käsittelemäni uhat Yhdysvaltojen fyysiselle ja henkiselle olemassaololle eivät kuitenkaan vaikuta Obaman silmissä akuuteilta: voimakas ja mahtava Yhdysvallat on kykeneväinen taltuttamaan terroristit, ja ”Obaman doktriini” pyrkii korjaamaan Yhdysvaltojen linjaa sellaiseksi, että se edustaisi perinteisen oikeamielisen amerikkalaisen identiteetin jatkuvuutta.

7. Johtopäätökset

Analyysini osoittaa, että uskonnolla ja turvallisuudella on yhteys Obaman ulkopolitiikassa. Uskonnon ja turvallisuuden suhteen voi määritellä olevan kaksijakoinen. Obaman mukaan uskonto itsessään on turvallisuuden lähde: se johdattaa ihmisiä, antaa elämälle suunnan, luo rauhaa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ihmisten välille. Toisaalta ihmiset voivat kuitenkin kohdella uskontoa väärin, josta aiheutuu turvallisuusongelmia. Analyysissä määrittelemäni uhat uskonnon suhteen ovat uskonnonvapauden puuttuminen, uskonnon väärinkäyttö sekä narratiivi kulttuurien kamppailusta. Nämä uhat ovat vaaraksi valtioille, niiden kansalaisille sekä uskonnoille ja niiden asemalle. Uhkat siis liittyvät uskontoon, mutta uskonto itse ei sinänsä aiheuta Obaman mukaan turvallisuusuhkia, vaan vapaan uskonnonharjoittamisen rajoittaminen sekä uskonnon manipuloiminen ja väärinkäyttö. Määrittelemiäni uhkia voidaan myös pitää Obaman kannalta ”todellisina” niiden toteuttaessa Kööpenhaminan koulukunnan vaatimuksen uhkien eksistentiaalisesta luonteesta, niin fyysisen kuin henkisenkin olemassaolon kannalta.

Diskurssien toimijoiden analysoinnin kautta on mahdollista sanoa, että Obaman maailma on ensisijaisesti valtioiden maailma. Uskonnoilla on roolinsa, mutta ne toimivat valtioiden muodostamassa viitekehyksessä. Uskonnot nähdään ennemminkin passiivisina tekemisen kohteina, joilla ei sinänsä ole omaa toimijuutta, vaan ne ovat riippuvaisia niiden ympärillä olevista toimijoista. Uskontoja voidaankin Obaman mukaan väärinkäyttää, joten näin ollen Obamalla vaikuttaa olevan käsitys siitä, mitä ”oikea/todellinen” uskonto ja uskonnonharjoittaminen on. Turvallistamisen

kohteena on vuorotellen uskonnonvapauden puutteista kärsivät valtiot sekä niiden kansalaiset, Yhdysvallat, uskonto (erit. islam) ja ihmiskunta. Obama vaikuttaa olevan aidosti huolissaan muun muassa ihmiskunnan jakautuneisuudesta ja islamiin liitetyistä vääristyneistä mielikuvista. Joka tapauksessa kaikkien diskurssien kohdalla Obama on viime kädessä kiinnostunut Yhdysvaltojen turvallisuudesta, niin fyysisen kuin henkisenkin olemassaolon kannalta. Uskonnonvapauden puuttuminen aiheuttaa epävakautta yhteiskuntiin, mikä voi lisätä mutkien kautta myös Yhdysvaltojen epävakautta. Uskonnon väärinkäyttö on omiaan lietsomaan ääriajattelua, mikä voi pahimmillaan konkretisoitua terroristi-iskuina ja näin ollen aiheuttaa suoran Yhdysvaltoihin kohdistuvan fyysisen uhkan. Kulttuurien kamppailun -narratiivi puolestaan lisää vastakkainasettelua ja vääristää Yhdysvaltojen imagoa.

Obama pyrkii tarttumaan uskontoon liittyviin uhkiin sanoin ja muin teoin. Analyysissäni toin esiin, kuinka Obama puhuu uskonnon hyvien ominaisuuksien ja suojelemisen puolesta suurilla areenoilla kuten YK:n yleiskokouksessa. Lisäksi uskonnonvapauden maailmanlaajuinen edistämisen ja uskontoa vääristelevän ääriajattelun kitkemiseksi tehdään monenlaista käytännön politiikkaa. Ulkoministeriössä on oma kansainvälisen uskonnonvapauden edistämiseen keskittyvä toimisto. Lisäksi ääriajattelun kitkemiseen paneudutaan muun muassa CVE-ohjelman (Countering Violent Extremism) kautta. Analyysissäni toin kuitenkin esiin myös puheiden ja käytännön osittaista ristiriitaa.

Räikeimmän esimerkin tarjoaa mielestäni Yhdysvaltojen tiivis yhteistyö Saudi-Arabian kanssa. Saudi-Arabia on yksi ongelmallisimmista valtioista uskonnonvapauden suhteen. Yhdysvallatkin on huomionnut tämän, ja maa löytyykin ulkoministeriön ”erityisen huolenaiheen” -listalta uskonnonvapauden suhteen. Minkäänlaisiin toimenpiteisiin Saudi-Arabiaa kohtaan ei ole kuitenkaan ryhdytty, Obamankaan virkakausilla. Saudi-Arabian kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä muun muassa kamppailussa Isis-terroristijärjestöä vastaan. Asetelma onkin jokseenkin mielenkiintoinen: kuten analyysissäni tuli ilmi, Obama on syyttänyt Isisiä uskonnon turmelemisesta omien likaisten tarkoitusperiensä ajamiseksi. Samanaikaisesti taistelukumppanina toimii jopa vastaavanlaisiin uskonnonvapausloukkauksiin syylistynyt valtio. Näin ollen muut intressit vaikuttavat kirivän uskonnonvapauden puolustamisen edelle.

Tämä ei tietenkään ole mitään uutta. Amerikkalaiset johtajat ovat aina korostaneet sekä arvoja että kansallisia intressejä, mutta eri aikoina ja eri konteksteissa painotukset ovat vaihdelleet.²⁶⁵

---

²⁶⁵ Atlas 2012.

Yhdysvaltojen presidentin on puhuttava arvoista pitääkseen Yhdysvaltojen moraalisen johtajan identiteettiä yllä. Analyysinikin osoittaa, että käytännön toimet voivat kuitenkin monin paikoin poiketa arvopuheesta. Obaman suuntaa johtaa ulkopoliittikkaa onkin luonnehdittu pragmaattiseksi. Pragmatismilla viitataan siihen, että Obama lähestyy maailman tapahtumia ennemminkin tapauskohtaisesti ja vähittäiseen edistykseen luottamalla kuin pyrkimällä edistämään universaaleja totuuksia pakonomaisesti.²⁶⁶ Tästä vaikuttaa olevan kyse myös uskonnonvapauspolitiikan kohdalla. Obama aloitti presidenttikautensa suuren muutosjohtajan viitta harteillaan, mutta käytännön politiikassa muutokset Yhdysvaltojen linjassa eivät välttämättä ole olleet kovin suuria. Uskonnonvapauspolitiikankin osalta Obaman toimintaa määrittää ja rajoittaa myös poliittinen tilanne, niin kotimaassa kuin muualla maailmassakin: Obaman mahdollisuudet muutokseen eivät ole ainoastaan hänen omissa käsissään.

Analyysissäni toin myös esiin, kuinka Obaman suhtautuminen uskonnon ja turvallisuuden suhteeseen on vahvasti sidoksissa Obaman omaan uskontokäsitykseen ja Yhdysvaltojen historiallisen kontekstiin uskonnonvapauteen ja hengellisyyteen pohjautuvana valtiona. Obaman tunnustautuessa uskonnolliseksi on luonnollista, että hän näkee uskonnon positiivisessa ja turvallisuutta luovassa valossa. Obama myös toistuvasti korostaa Yhdysvaltojen menestyksen pohjalla olevan alunalkujaan sen seikan, että valtio on antanut uskontojen elää ja kukoistaa rauhassa. Uskonto on Obaman mukaan vahvistanut Amerikkaa.

Obaman mukaan turvallisuusuhkia pääsee syntymään kun ihmisten uskonnonharjoittamista rajoitetaan. Näin ollen muiden valtioiden tulisikin seurata Yhdysvaltojen esimerkkiä. Yhdysvallat näyttäytyy Obamalle muutoinkin erityislaatuisena, liittyhän Yhdysvaltojen olemassaoloon ja toimintaan pyhiä elementtejä sekä ”moraalisen esimerkin” rooli. Tämä moraalisen johtajan rooli ilmentyy muun muassa Yhdysvaltojen uskonnonvapauspolitiikan muodossa. Näissä ajatuksissa ei sinänsä ole mitään uutta, ne ovat osa Yhdysvaltojen kansallista tarinaa. Tarina asettaa luonnollisesti rajat ja toimintaraamit myös Yhdysvaltojen presidentille. Obamakin asettaa itsensä vahvasti tämän kansallisen tarinan jatkoksi, ja vahvistaa sitä uudelleen omalla toiminnallaan ja ”doktriinillaan”.

Analyysini osoittaa myös sen, että turvallistamisen teoriaa voi soveltaa uskontoon liittyvien teemojen kohdalla. Uskontoon liittyvät uhkakuvat tulevat selkeästi esiin Obaman ulkopoliittisista diskursseista. Tämä kertoo tietenkin myös turvallistamisen luonteesta: ovathan turvallisuuteen liittyvät toimijat ja kohteet aina riippuvaisia sosiaalisesta kontekstista ja vuorovaikutuksesta. Turvallistamisen

---

²⁶⁶ Milne 2012, 938.

”onnistuminen” onkin aina viime kädessä kiinni yleisöstä ja yleisön hyväksynnästä. Tämän pohtiminen Obaman uskontoon liittyvien uhkakuvien kohdalla jää kuitenkin työni ulkopuolelle. Mielestäni on kuitenkin mahdollista sanoa, että Obaman asettamat uhkakuvat poikkeavat laajallekin levinneestä näkemyksestä niin Yhdysvalloissa kuin muuallakin maailmassa, jossa muun muassa uskonnolla toimintaansa perustevien terroristijärjestöjen myötä itse uskonto nähdään turvallisuusuhkana. Obama pyrkii vastustamaan tätä näkemystä ja päinvastoin korostamaan uskonnon hyviä ominaisuuksia ja tuomaan esiin uskonnon väärinkäytöstä koituvat vakavat uhkat. Näin ollen Yhdysvaltojen presidentille kuuluvasta mahtavuudesta huolimatta Obaman diskurssi ei suinkaan ole ”hegemoninen”, itsestään selvän aseman tavoittanut, vaan se pyrkii vastustamaan paikoitellen voimakkaampaa vastakkaista diskurssia.

Olen hyödyntänyt työssäni myös ontologisen turvallisuuden käsitettä. Ontologisen turvallisuuden käsite tarjoaa näkökulmaa toimijan identiteetin ja turvallisuuden suhteen analysoimiseen. Työssäni väitän, että Obaman turvallisuuskäsityksen kannalta olennaista on juurikin Obaman identiteetti uskonnollisena ihmisenä sekä Yhdysvaltojen kansallinen identiteetti uskontoja suojelevana sekä hengellisyyttä korostavana valtiona. Ontologisen turvallisuuskäsityksen mukaan toimija pyrkii säilyttämään identiteettinsä jatkuvuuden. Näin toimii myös Obama uskontoon liittyvien uhkakuvien kohdalla – ainakin retoriikkansa tasolla.

Lisäksi analyysissäni olennaisessa osassa on Carsten Bagge Laustsenin ja Ole Wæverin sekä Mona Kanwal Sheikhin ajatukset ”uskonnollisesta sektorista”. Uskonnollisella sektorilla on ehdottomasti paikkansa turvallisuuden tutkimuksen parissa, sillä uskontoteemojen tutkiminen on mielestäni tärkeää. Tässä suhteessa Laustsen ja Wæver ovat tehneet urauurtavaa työtä. He ovat nostaneet uskonnollisia toimijoita ja teemoja esille. Olen kuitenkin kritisoinut heitä työssäni eräänlaisesta käsitteellisestä yksinkertaistamisesta. Esimerkiksi uskonnollisen ja sekulaarin käsitteet eivät välttämättä ole niin yksiselitteisiä, kuin Laustsen ja Wæver antavat ymmärtää. Kanwal Sheikh onkin laajentanut uskonnollisen sektorin käsitteistöä korostamalla ”doktrinaarista ulottuvuutta”. Doktriineihin liittyy yliluonnollinen, uskonnollinen elementti, mutta doktriini on käsitteenä laajempi kuin pelkkä yksinkertainen jaottelu uskonnollisiin tai sekulaareihin ilmiöihin. Työssäni olenkin pyrkinyt määrittelemään ”Obaman doktriinia”. Uskonnollinen sektori vaikuttaa kuitenkin olevan vielä suhteellisen raakile, sillä uskonnollisen sektorin käsitteistöä hyödyntäviä sovellutuksia on löydettävissä vähän. Työni pyrkii tarjoamaan yhden kontribuution.

Uskonto vaikuttaa pitävän pintansa modernissakin maailmassamme, ja siksi myös kansainvälisen politiikan tieteenalan on varmasti pidettävä silmänsä auki uskonnollisten ilmiöiden tutkimisen

suhteen. Tällä hetkellä tieteenalalla uskontoon liittyvä tutkimus vaikuttaa kuitenkin olevan vielä marginaalissa siitä huolimatta, että uskonnon tutkimisen tärkeydestä ollaan hyvin yksimielisiä. Marginaalisuus johtunee osittain myös uskontoon liittyvien ilmiöiden monimutkaisuudesta. Lähtökohtaisesti jo uskonnon määrittelemisen on hankalaa uskonnon vahvasti subjektiivisen luonteen takia. Haasteellisuus ei saisi kuitenkaan muodostua esteeksi. Uudelle tutkimukselle ja uudennaisille sovellutuksille uskonnon vaikutuksista ja merkityksestä kansainvälisissä suhteissa olisi varmasti tilausta uskontoteemojen ajankohtaisuudestakin johtuen. Oma työni valottaa aihetta presidentti Obaman ulkopoliittisten diskurssien osalta. Jatkossa mielenkiintoista olisi varmasti myös vertailla Obaman uskontoon liittyviä turvallisuussuhkia muiden Yhdysvaltalaisien presidenttien käsityksiin. Toisaalta mielenkiintoisen verrokin voisi tarjota myös Ranska, jossa uskontoon suhtaudutaan perinteisesti valtion taholta eri tavoin kuin Yhdysvalloissa.

LÄHTEET

PRIMÄÄRIINEISTO

Kansallinen turvallisuusstrategia (National Security Strategy) 2010. Saatavissa <https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf>.

Kansallinen turvallisuusstrategia (National Security Strategy) 2015. Saatavissa <https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf>.

Obama, Barack (2009), ”Remarks by the President On a New Beginning”. 4.6.2009. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09>>.

Obama, Barack (2011), ”Presidential Proclamation on Religious Freedom Day”. 14.1.2011. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/01/14/presidential-proclamation-religious-freedom-day>>.

Obama, Barack (2011), ”Remarks by the President on the Middle East and North Africa”. 19.5.2011. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/19/remarks-president-middle-east-and-north-africa>>.

Obama, Barack (2012), ”Remarks by the President at Ifar Dinner”. 10.8.2012. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/08/10/remarks-president-iftar-dinner>>.

Obama, Barack (2012), ”Remarks by the President to the UN General Assembly”. 25.9.2012. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/09/25/remarks-president-un-general-assembly>>.

Obama, Barack (2014), ”Remarks by the President at National Prayer Breakfast”. 6.2.2014. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/02/06/remarks-president-national-prayer-breakfast>>.

Obama, Barack (2014), ”Statement by the President on ISIL”. 10.9.2014. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/10/statement-president-isil-1>>.

Obama, Barack (2014), ”Weekly Address: The World Is United in the Fight Against ISIL”. 20.9.2014. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/20/weekly-address-world-united-fight-against-isil>>.

Obama, Barack (2015), ”Remarks by the President on the Terrorist Attack in Paris”. 7.1.2015. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/01/07/remarks-president-terrorist-attack-paris>>.

Obama, Barack (2015), ”Remarks by President Obama in Address to the People of India”. 27.1.2015. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/01/27/remarks-president-obama-address-people-india>>.

Obama, Barack (2015), ”Remarks by the President at National Prayer Breakfast”. 5.2.2015. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/02/05/remarks-president-national-prayer-breakfast>>.

Obama, Barack (2015), "Remarks by the President at the Summit on Countering Violent Extremism". 19.2.2015. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/02/19/remarks-president-summit-countering-violent-extremism-february-19-2015>>.

KIRJALLISUUS

Aaltola, Mika (2008), *Sowing the Seeds of Sacred. Political Religion of Contemporary World Order and American Era*. Leiden: Martinus Hijhoff Publishers.

Adib-Moghaddam, Arshin (2008), "A (short) history of the clash of civilizations", *Cambridge Review of International Affairs*, 21(2): 217–234.

Aljazeera (2015), "Obama says US at war with those 'perverting Islam'". Video, katsottu 10.3.2015. Saatavissa <<http://www.aljazeera.com/news/2015/02/obama-islam-extremism-conference-150218213833133.html>>.

Atlas, Pierre M. (2012), "US Foreign Policy and the Arab Spring: Balancing Values and Interests", *DOMES: Digest of Middle East Studies* 21(2): 353–385.

Austin, J.L (1962), *How to do things with words*. New York: Oxford University Press.

Balzacq, Thierry (2011), "A Theory of Securitization: origins, core assumptions and variants". Teoksessa Balzacq, Thierry (toim.) *Securitization Theory. How security problems emerge and dissolve*. New York: Routledge, 1–30.

Balzacq, Thierry (2011), "Enquiries into methods. A new framework for securitization analysis ". Teoksessa Balzacq, Thierry (toim.) *Securitization Theory. How security problems emerge and dissolve*. New York: Routledge, 31–53.

Bazian, Hatem (2015), "When Islamophobia turns deadly". Aljazeera 16.2.2015. Mielipide.

Bellah, Robert N. (1967), "Civil Religion in America". Saatavissa <http://www.robertbellah.com/articles_5.htm>. Luettu 21.12.2014.

Berger, Peter, Grace Davie & Effie Fokas (2008), *Religious America, Secular Europe? A Theme and Variations*. Farnham, Surrey: Ashgate Publishing Limited.

Birdsall, Judd (2012), "Obama and the drama over international religious freedom policy: an insider's perspective", *The Review of Faith & International Affairs*, 10(3): 33–41.

Booth, Ken (2005), "Critical Explorations". Teoksessa Booth, Ken (toim.) *Critical Security Studies and World Politics*. London: Lynne Rienner Publishers.

Buzan, Barry & Lene Hansen (2009), *The Evolution of International Security Studies*. New York: Cambridge University Press.

Buzan, Barry, Ole Waever & Jaap de Wilde (1998), *Security. A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers.

Buzan, Barry & Ole Waever (2009), "Macrosecritisation and security constellations: reconsidering scale in securitisation theory", *Review of International Studies* (2009), 35(2): 253–276.

- Campbell, David (1992), *Writing Security. United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Minneapolis: the University of Minnesota Press.
- Cromartie, Michael (2009), "Red God, Blue God. Is There a God Gap between the Parties?". Teoksessa Dunn Charles W. (toim.) *The Future of Religion in American Politics*. Kentucky: The University Press of Kentucky, 159–171.
- Davis, Derek H. (2001), "Separation, Integration, and Accommodation: Religion and State in America in a Nutshell", *Journal of Church and State* 43(1): 5–13.
- Duffy Toft, Monica (2010), "Religion Matters in International Relations". The Huffington Post 1.5.2010. Mielipide (The Blog).
- Elhstain, Jean Bethke (2009), "Religion in the Public Square". Teoksessa Dunn Charles W. (toim.) *The Future of Religion in American Politics*. Kentucky: The University Press of Kentucky, 39–46.
- Esposito, John (2011), "The Future of Islam and U.S. -- Muslim Relations", *Political Science Quarterly* 126(3): 365–401.
- Fairclough, Norman (1992), *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, Norman (1995), *Critical Discourse Analysis*. Essex: Pearson Education Limited.
- Fairclough, Norman (2001), *Language and Power. Second Edition*. Essex: Pearson Education Limited.
- Farr, Thomas (2014), "Empowering U.S. International Religious Freedom Policy to Contribute to American National Security". Todistajalausunto kongressissa 18.9.2014. Saatavissa <<http://oversight.house.gov/wp-content/uploads/2014/09/Dr.-Tom-Farr-Statement-Bio.pdf>>.
- Feldman, Josh (2015), "Lindsey Graham: It Bothers Me Obama Won't Say We're in a 'Religious War'". Media Ite 14.1.2015. Saatavissa <<http://www.mediaite.com/online/lindsey-graham-it-bothers-me-obama-wont-say-were-in-a-religious-war/>>.
- Forsberg, Tuomas & Tapani Vaahtoranta (1993), "Johdanto: Suomen ulkopolitiikka tutkimuksen kohteena". Teoksessa Forsberg, Tuomas & Tapani Vaahtoranta (toim.) *Johdatus Suomen ulkopolitiikkaan – Kylmästä sodasta uuteen maailmanjärjestykseen*. Tampere: Tammer-Paino Oy, 9–24.
- Fox, Jonathan (2004), "The Multiple Impacts of Religion on International Relations: Perceptions and Reality". Saatavissa <http://www.ifri.org/files/politique_etrangere/4_2006_Fox.pdf>
- Fox, Jonathan ja Shmuel Sandler (2004), *Bringing Religion Into International Relations*. New York: Palgrave Macmillan.
- Frank, David (2011), "Obama's Rhetorical Signature: Cosmopolitan Civil Religion in the Presidential Inaugural Address, January 20, 2009", *Rhetoric & Public Affairs* 14(4): 605–630.
- Garcia-Retamero, Rocio, Stephanie M. Müller & David L. Rousseau (2012), "The Impact of Value Similarity and Power on the Perception of Threat", *Political Psychology* 33(2): 179–193.

- Green, John C. (2009), "Faith-Based Politics in American Presidential Elections". Teoksessa Dunn Charles W. (toim.) *The Future of Religion in American Politics*. Kentucky: The University Press of Kentucky, 209–227.
- Gunn, Jeremy (2004), "Under God But not the scarf: The founding myths of religious freedom in the United States and laïcité in France", *Journal of Church and State* 46(3): 7–24.
- Guzzini, Stefano (2011), "Securitization as a causal mechanism", *Security Dialogue* 42(4-5): 329–341
- Hajer, Maarten A. (1995), *The Politics of Environmental Discourse*. New York: Oxford University Press.
- Hammer, Stefanie (2010), "The role of narrative in political campaigning: An analysis of speeches by Barack Obama", *National Identities* 12(3): 269–290.
- Harle, Vilho (2000), *The Enemy with a Thousand Faces. The Tradition of the Other in Western Political Thought and History*. Westport: Praeger Publisher.
- Hatzopoulos, Palvos & Fabio, Petite (2003), "The Return From Exile". Teoksessa Hatzopoulos, Palvos & Fabio, Petite (toim.) *Religion in International Relations. The Return from Exile*. New York: Palgrave Macmillan, 1–20.
- Heclo, Hugh (2009), "Is America a Christian Nation?". Teoksessa Dunn Charles W. (toim.) *The Future of Religion in American Politics*. Kentucky: The University Press of Kentucky, 61–96.
- Herberg, Will (1960), *Protestant–Catholic–Jew. An Essay in American Religious Sociology*. New York: Anchor Books.
- Holmes, David (2012), *Faiths of the Postwar Presidents: From Truman to Obama*. Athens, GA: University of Georgia Press.
- Hopf, Ted (2002), *Social Construction of International Politics. Identities & Foreign Policies, Moscow, 1955 and 1999*. London: Cornell University Press.
- Howarth, David (2000), *Discourse*. Buckingham: Open University Press.
- Huntington, Samuel P. (1996), *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster.
- Hurd, Elizabeth (2007), *The Politics of Secularism in International Relations*. Princeton: Princeton University Press.
- Huru, Jouko (2004), "Mitä tekemistä identiteetillä on turvallisuuden kanssa? – McSweeney vastaan Buzan ja Wæver", *Kosmopolis* 34(3): 29–50.
- Huysmans, Jef (2008), "Security! What do you mean? From Concept to Thick Signifier", *European Journal of International Relations* 4(2): 226–255.
- Indyk, Martin, Kenneth Lieberthal & Michael O'Hanlon (2012), *Bending History. Barack Obama's Foreign Policy*. Washington D.C: Brookings Institution Press.

- Jokinen, Arja & Kirsi Juhila (1993), ”Valtasuhteiden analysoiminen”. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 75–108.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1993), ”Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet”. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino, 17–47.
- Kanwal Sheikh, Mona (2012), ”How does religion matter? Pathways to religion in International Relations”, *Review of International Studies* 38: 365–392.
- Kanwal Sheikh, Mona (2014), ”The Religious Challenge to Securitisation Theory”, *Millennium* 43(1), 252–272.
- Ketola, Kimmo (1997), ”Mitä on uskontotiede?”. Teoksessa Ketola ym. (toim.), *Näköaloja uskontoon*, 11–35. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kirkpatrick, David. D. (2015), ”Raising Questions Within Islam After France Shooting”. The New York Times 8.1.2015.
- Klare, Thomas & Daniel C. Thomas (1994), *World Security. Challenges for a New Century*. New York: St. Martin’s Press.
- Krahmann, Elke (2005), ”American Hegemony or Global Governance? Competing Visions of International Security”, *International Studies Review* 7(1): 531–545.
- Läidi, Zaki (2012), *Limited Achievements. Obama’s Foreign Policy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Laitinen, Kari (1999), *Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka*. Tampere: Cityoffset Oy.
- Laustsen, Carsten Bagge & Ole Wæver (2000), ”In Defense of Religion. Sacred Referent Objects for Securitization”, *Millennium* 29(3), 705–739.
- Laustsen, Carsten Bagge & Ole Wæver (2003), ”In Defense of Religion. Sacred Referent Objects for Securitization.” Teoksessa Hatzopoulos, Palvos & Fabio, Petito (toim.) *Religion in International Relations. The Return from Exile*. New York: Palgrave Macmillan, 147–180.
- Linjakumpu, Aini (2013), ”Islamin hallinnan haasteet Euroopassa”. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Marja Tiilikainen (toim.), *Islam, hallinta ja turvallisuus*. Turku: Eetos, 109–131.
- Lipschutz, Ronnie (1995), ”On Security”. Teoksessa Lipschutz, Ronnie (toim.), *On Security*. New York: Columbia University Press, 1–23.
- Long, David E. (2009), ”US–Saudi Arabia diplomatic relations.” Teoksessa Looney, Robert E. (toim.), *Handbook of US-Middle East Relations: Formative Factors and Regional Perspectives*. London: Routledge, 403–416.
- Lucius, Casey (2013), ”Religion and the National Security Strategy”, *Journal of Church & State* 55(1): 50–70.
- Martikainen, Tuomas & Marja Tiilikainen (2013), ”Johdanto: islamin hallinta”. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Marja Tiilikainen (toim.), *Islam, hallinta ja turvallisuus*. Turku: Eetos, 9–23.

- Milne, David (2012), "Pragmatism or what? The future of US foreign policy", *International Affairs* 88(5): 935–951.
- Nasr, Octavia (2009), "Obama draws questions, praise from Muslims". CNN 4.6.2009. Saatavissa <<http://edition.cnn.com/2009/WORLD/meast/06/04/muslim.reaction/index.html>>.
- Nexon, Daniel H. (2011), "Religion and International Relations. No Leap of Faith Required". Teoksessa Snyder, Jack (toim.), *Religion and International Relations Theory*. New York: Columbia University Press, 141–167.
- Nye, Joseph S. Jr. (2002), *The Paradox of American Power*. New York: Oxford University Press.
- Nye, Joseph S. Jr. (2004), *Soft Power. The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- Obama, Barack (2006), *The Audacity of Hope: Thoughts on Reclaiming the American Dream*. New York: Crown Publishing Group.
- Olehlá, Richard (2010), "Common Faith: Civil Religion in the US", *New Presence: The Prague Journal of Central European Affairs* 12(2): 26–31.
- O'Reilly, Bill (2015), "Bill O'Reilly: The holy war begins". Fox News 18.2.2015.
- Palva, Heikki (1999), "Johdanto". Teoksessa Palva, Heikki & Juha Pentikäinen (toim.), *Uskonnot maailmanpolitiikassa*. Juva: WSOY, 9–17.
- Pew Research Center (2015), "America's Changing Religious Landscape". Saatavissa <<http://www.pewforum.org/2015/05/12/americas-changing-religious-landscape/>>. Luettu 27.5.2015.
- Philpott, Daniel (2002), "The Challenge of September 11 to Secularism in International Relations", *World Politics* 55(1): 66–95.
- Schrad, Mark Lawrence (2014), "Ukraine and ISIS are not justifications of a 'clash of civilizations'". The Washington Post 22.9.2014.
- Shabi, Rachel (2015), "Don't let ISIL divide us". Aljazeera 18.2.2015. Mielipide.
- Shakman Hurd, Elizabeth (2004), "The Political Authority of Secularism in International Relations", *European Journal of International Relations* 10(2): 235–262.
- Smith, Anthony (2000), "The 'Sacred' Dimension of Nationalism", *Millennium* 29(3): 791–814.
- Snyder, Jack (2011), "Introduction". Teoksessa Snyder, Jack (toim.), *Religion and International Relations Theory*, New York: Columbia University Press, 1–23.
- Steele, Brent (2008). *Ontological Security in International Relations*. New York: Routledge.
- Stritzel, Holger (2007), "Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond", *European Journal of International Relations* 13(3): 357–383.

Terrill, Robert (2011), "An Uneasy Peace: Barack Obama's Nobel Peace Prize Lecture", *Rhetoric & Public Affairs* 14(4): 761–779.

Thames, Knox (2014), "Religious Freedom as a Counter-Extremism Tool", *Vital Speeches of the Day* 80(5): 171–174.

USCIRF, the United States Commission on International Religious Freedom (2014), *2014 Annual Report*. Saatavissa <<http://www.uscirf.gov>. Luettu 12.1.2014.

U.S. Department of State (2015), *Programs and Initiatives*. Saatavissa <<http://www.state.gov/j/ct/programs/index.htm#CVE>>. Luettu 8.4.2015.

Vihavainen, Suvi (2015), "Rukousaamiaisiet alkoivat Suomessa – Räsänen: Vaikeina aikoina käännytään Jumalan puoleen". Helsingin Sanomat 11.3.2015. Uutinen.

Waldman, Paul (2015). "Is blatant Islamophobia becoming mainstream inside the GOP?". The Washington Post 20.2.2015.

Walt, Stephen M. (2015), "Think before you march". Saatavissa <<http://foreignpolicy.com/2015/01/16/think-before-you-march-charlie-hebdo-islamist-terrorism/>>. Luettu 6.2.2015.

Wæver, Ole (2004), "Discursive Approaches". Teoksessa Wiener, Antje & Thomas Diez (toim.) *European Integration Theory*. New York: Oxford University Press, 197–215.

Wilcox, C. & T. Jelen (2002), "Religion and politics in an open market: Religious mobilization in the United States." Teoksessa Jelen T. & C. Wilcox (toim.) *Religion and Politics in Comparative Perspective: The One, the Few, the Many*. Cambridge: Cambridge University Press, 289–313.

Wendt, Alexander (1999), *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

White House (2014), "The President and First Lady's Trip to Saudi Arabia". Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/photos-and-video/photogallery/president-barack-obamas-trip-saudi-arabia>>.